

דברי הכנסת

הישיבה השלוש-מאות-ועשרים-ושבע של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, י"ט באדר ב' התשנ"ה (21 במרס 1995)

ירושלים, הכנסת, שעה 15:02

תוכן העניינים

- מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הצעות לסדר
- הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 18), התשנ"ה-1995
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)
- הצעת חוק העסקת עובדים על-ידי קבלני כוח אדם, התשנ"ה-1995
(קריאה ראשונה)
- חילופי גברי בוועדות הכנסת
הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת
שאלות ותשובות
תשלום עבור צריכת מים במקוואות
תלונות על התעללות ב"נערי רפול"
הצעת חוק-יסוד: הצבא (תיקון – סייג לפעולות מחוץ לישראל)
(הצעת חבר הכנסת ר' זאבי)
- הצעות לסדר-היום
הפיגוע בחברון
- הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון מס' 2), התשנ"ה-1995
(קריאה ראשונה)
- מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון מס' 2), התשנ"ה-1995
(קריאה ראשונה)
- הגנה על הסובלים מפיגור שכלי

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת ביום שלישי, י"ט באדר ב' התשנ"ה, 21 במרס 1995.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה ביום אתמול על שולחן הכנסת הודעת שרת העבודה והרווחה בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: ילדים מתחת לקו העוני, התרחבות מעגל העוני והדוח השנתי של המוסד לביטוח לאומי על ממדי העוני. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה למזכיר הכנסת.

הצעות לסדר

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בדש, אתה רצית משהו?

פיני בדש (צומת):

רציתי למסור הודעה.

היו"ר ש' וייס:

אין לנו דבר כזה, אלא אם ההודעה היא לסדר הדיון. אבל אם משהו לוחץ עליך, אני אתן לך להגיד משפט אחד. בבקשה. אבל לא מהנייר, אלא מהלב.

רחבעם זאבי (מולדת):

מהלב זה הלך לנייר.

פיני בדש (צומת):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה מעל הבמה הזאת לשבח את המשטרה על מניעת אסון כבד מאוד אתמול בבאר-שבע, בכך שגילו בעוד מועד משאית עם 200 קילוגרם טנ"ט ו-5 בלוני גז, שהיו אמורים לגרום לפיגוע והיו עלולים לגרום אסון נורא.

אני חייב לציין, שהגיעה אלי היום אינפורמציה, שצה"ל הפסיק לפקח על סירות ואוניות שמגיעות לעזה, והפסיקו לבדוק אם מגיעים חומרי חבלה.

עד היום, כל המטענים שהונחו נעשו ממסמרים או מחומר מאולתר. אתמול זה היה 200 קילוגרם חומר נפץ נקי, ואין לי ספק שזה הגיע מהים עקב הפסקת הפיקוח על מה שקורה שם.

הי"ר ש' וייס:

זו כבר הצעה לסדר-היום, אני רציתי לאפשר לך לבטא משהו. אני מבקש ממך לא לנצל את הבמה יתר על המידה, נא לסיים.

פיני בדש (צומת):

אני רוצה לסיים באיחולי החלמה לשוטר פרץ איצקוביץ, שנפצע אתמול במניעת האסון. תודה רבה.

הי"ר ש' וייס:

זה בסדר גמור, תודה רבה.

חברי הכנסת, אני נאלצתי כמעט לבטל הצעות לסדר הדין, ואסביר לכם מדוע. חברי כנסת, אני לא בא פה להקליט אותם, לקחו בעצם הצעות דחופות או רגילות לסדר-היום וניסו דרך הסעיף הזה להכניס נושאים לדין. זה גם לא היה הוגן כלפי אותם חברי כנסת שהגישו הצעות, והיה כבר דיון בנשיאות ואישור להם, והנה לקחו להם את זה כאילו יום קודם.

אבל לפעמים, כשיש איזה דבר ספונטני, כמו רצון לבטא תודה או לומר משפט אחד, אני מגלה גמישות.

אני מצטרף לאיחולי ההחלמה ולמלות הברכה שאמרת בשם הבית. יש לנו הרבה הוקרה למשטרת ישראל על המסירות הרבה, על הכשרון, על המרץ ועל התושייה. כאשר הם מצליחים, אנחנו מודים להם שבעתיים.

עובדיה עלי (הליכוד):

אולי גם מלת גינוי על עצם המעשה?

היו"ר ש' וייס:

כמובן, הרי אנחנו נדון בכך בכנסת. אנחנו רואים בחומרה ובזעם את כל הטרור הזה; בכאב כלפי הקורבנות שלנו ובזעם רב כלפי כל מבצעי הטרור.

אני אאפשר כמה מלים לחבר הכנסת עובדיה עלי, ולאחר מכן נתחיל ממש בסדר-היום. בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הצבא הטורקי פתח אתמול, לפי דיווחים של סוכנויות זרות, במבצע רחב היקף לחיסול מחנות הכורדים בצפון עירק. סוכנויות הידיעות מדווחות על הרג רב וסבל נורא בקרב הכורדים.

במקביל אנחנו נוכחים לדעת שהעולם שותק נוכח הטבח הנורא הזה.

מדינת ישראל, שהקודים המוסריים שלה מקורם ויסודם באלפיים שנות סבל נורא ובטבח שהתאפשר על רקע שתיקת העולם, איננה רשאית להתעלם מן המתרחש בחבל ארץ זה ומהמדיניות האלימה של טורקיה כלפי הכורדים והאוכלוסייה האזרחית שם.

הקבוצה הפרלמנטרית בראשותי ייחדה היום דיון לסוגיה הזאת והחליטה, בהתאם להצעתו של חבר הכנסת רחבעם זאבי, לגנות את הטבח הנורא הזה. נראה לי שמן הראוי שכנסת ישראל תייחד דיון ותשמיע את קולה הברור והחד-משמעי, שנובע מהקוד המוסרי שלנו, נגד התופעה האלימה והנוראה הזאת.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת עובדיה עלי.

אשר לדיון בכנסת, נא לפעול בפרוצדורות המקובלות, על-ידי הצעה דחופה או הצעה רגילה. אני מתאר לי שבפרוצדורות האלה אפשר יהיה לקיים דיון.

אשר ליוזמת הוועדה שלך, הוועדה עצמאית, והיא יכולה לקיים דיון בנושא ולחוות את דעתה, גם אם לפעמים זה אינו עולה בקנה אחד עם שיקולים דיפלומטיים של המדינה. זה יתרונו של פרלמנט.

אתמול היתה אצלנו משלחת מטורקיה, בתוכה שבעה אנשי פרלמנט. אני, באדיבות ובכבוד, כי יש לנו יחסים טובים מאוד בין הממשלות, הערתי להם את ההערה הזאת. אמרתי שאנחנו מצפים ומייחלים לכך שטורקיה הדמוקרטית תתמודד באופן אנושי ודמוקרטי עם בעיותיה.

אבל, הוועדה שאתה עומד בראשה יכולה לשגר את זה לדיפלומטים הטורקים וכדומה, היא יכולה להעביר את תוכן הדיון.

בזה גמרנו את ההצעות לסדר.

הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 18), התשנ"ה-1995

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' וייס:

חברים, אנחנו עוברים לדיונים עצמם.

הסעיף הראשון: הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 18), התשנ"ה-1995, בקריאה שנייה ושלישית.

יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת דדי צוקר, יואיל בטובו להציג לפנינו את העניין.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מביא בפניכם, אחרי עבודה של כמעט שנתיים, הצעת חוק ממשלתית עם שורה ארוכה מאוד של תיקונים בחוק סדר הדין הפלילי.

אני מביא את הצעת החוק בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט, עם מעט מאוד הסתייגויות.

אדוני היושב-ראש, במקרה הזה, לא כמקובל, שתי הסתייגויות הן משמעותיות, ואני מקדים כבר את המאחר.

הסתייגות אחת שלי, פשוט תיקון בשם הוועדה, דבר שהשמטנו והתיקון שלי מתקן אותו. זה לא עניין רב משמעות, אבל ראוי לתיקון.

ההסתייגות האחרת היא של שר המשטרה, והיא משמעותית. הוועדה לא קיבלה את עמדת המשטרה, ואני אעמוד על כך בהמשך.

כאמור, אדוני היושב-ראש, מדובר בסדרה ארוכה של תיקונים בחוק סדר הדין הפלילי. הם אינם קשורים זה בזה, כלומר, אין איזו קונצפציה, איזו תפיסה שלמה, מלאה, מאחורי העניין, כי מדובר בשורה ארוכה של סעיפים, בשורה ארוכה של נושאים, שפעמים רבות אינם קשורים זה בזה. ברשותכם, חברי הכנסת, ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני אציין רק חלק מהתיקונים, אלה שנראים לי משמעותיים יותר, גם מן הבחינה של השינוי בסדר הדין הפלילי וגם מן הבחינה הציבורית.

התיקון הראשון שאישרה ועדת החוקה ועליו אני רוצה לעמוד עוסק בחובת מינוי סניגור למי שהוא חולה נפש. עד עתה בית-המשפט לא היה חייב – הוא היה רשאי בלבד – למנות סניגור בפתיחת דיון משפטי, כאשר מי שעמד בפניו היה חולה נפש. מעתה, משעה שיאושר החוק, תהא זו חובת בית-המשפט להעמיד לרשותו של חולה הנפש סניגור. זה סוג ההגנה שראינו לנכון לתת למי שמוגבל ביכולתו שלא באשמתו.

תיקון שני שאני רוצה להצביע עליו – כאמור, הוא לא קשור לראשון – זה התיקון הבא: בשלושה מקרים – אני אציין שניים – יוצא אדם, אחרי שהיה עצור, בלי שההליך נגדו הסתיים. המקרה הראשון: אדם משוחרר ללא כתב אישום, אחרי שהוא היה עצור 60 ימים. מקרה שני: אדם היה עצור עד שנה במהלך משפט, ותמה שנה והמשפט לא הסתיים, ויש לשחררו. הוועדה מציעה שאפשר יהיה לשחררו בערובה. עד עתה היה צריך לשלוח אותו לחופשי, ולך תדע מה קורה אתו. מעתה הוא ישוחרר, אכן ישוחרר, אבל ישוחרר בערובה מתאימה, שתבטיח את המשך ההליך המשפטי, אם זה נפתח, או המשך החקירה, אם יש צורך בכך.

פה יש הסתייגות שלי בשם הוועדה. זה אותו תיקון שאמרת שהשמטנו אותו ואני אבקש להצביע בעדו. הוא ישוחרר, חבר הכנסת אלי דיין, או בערובה או בתנאים אחרים. כלומר, מדוע להגביל את בית-המשפט? יכול להיות שבית-המשפט יאמר שהוא יהיה במעצר בית, שהוא יוגבל בתנועתו וכו'. את זה הוועדה השמיטה, וכאן – – –

אלי דיין (העבודה):

הוא ישוחרר רק בבית-המשפט או גם במשטרה?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

בבית-המשפט. הסמכויות הן סמכויות בית-המשפט.

על התיקון השלישי היה דיון ארוך מאוד בוועדה, היה ויכוח. אני רוצה להניח פה את כל תמציתו של הוויכוח על שולחנה של הכנסת. היה ויכוח בין הוועדה, מצד אחד, על כל אגפיה הפוליטיים – לא היתה זיקה של ממש להשתייכות הפוליטית שלנו – לבין הממשלה, מצד אחר. ועדת החוקה מציעה בתיקון שלה כאן, שסניגור של נאשם יוכל לעיין ברשימת כל החומר שנאסף או שנרשם בידי הרשות החוקרת והנוגע לאישום – כל החומר שנאסף או שנרשם בידי הרשות החוקרת.

הממשלה מתנגדת לעניין הזה, המשטרה מתנגדת לעניין הזה, מן הטעם שהן סבורות שהן לא יוכלו לעמוד במעמסה הזאת. נדמה לי שמאחורי העמדה שלהן יש עוד סיבה: הן אינן מעוניינות, באופן טבעי – אולי זה האינטרס של הרשות החוקרת ושל הרשות המבצעת – להעמיד את כל האינפורמציה, את כל המידע, ולרמוז בכך על כל מה שעשויות התביעה והמשטרה לעשות.

בעניין הזה אנחנו החלטנו לעמוד לצדו של הנאשם ולבוא ולומר: תועמד לרשותו של הסניגור רשימת כל החומר שנאסף או שנרשם בידי הרשות החוקרת. כמובן, לא בהכרח הוא יעשה בזה שימוש, אבל הוא ידע בדיוק מה עשתה התביעה, מה עשה החוקר, ולא תהיה אפשרות להשמיט את ההעלים, בכוונה ובעיקר שלא בכוונה, כל חומר שהוא מעיניו של הסניגור. העדפנו כאן את זכויותיו של הנאשם על פני הנוחיות – שאין לזלזל בה – של המשטרה. כאן, כאמור, יש הסתייגות של שר המשטרה, שמבקש למחוק את החלק הזה ולהותיר לבית-המשפט את קביעת ההגדרה מה הוא חומר חקירה. זו היתה בעצם המחלוקת. המשטרה אמרה: תנו לבית-המשפט להכריע בשאלה מה הוא חומר החקירה. אנחנו אמרנו: לא, בחקירה ראשית אנחנו רוצים שכל החומר שנרשם או שנאסף, כאמור בסעיף הזה, בידי הרשות החוקרת יועמד לרשות הסניגור.

תיקון רביעי שאני רוצה להצביע עליו: שוב אנחנו עומדים פה לצדו של הנאשם, במקרים שבהם אדם עומד לדין בעבירה קלה. עד היום לא התאפשר מה שאנחנו מציעים עכשיו. אנחנו מציעים, שלפני הכרעת הדין יוכל בית-המשפט לבטל את האישום ולגרום לכך שלא יירשמו לחובתו של הנאשם ברישום הפלילי הרשעה או זיכוי, אלא יבוטל האישום. כמובן, יוכל בית-המשפט לנקוט אמצעים אחרים. הוא יוכל להטיל עליו עבודה לטובת הציבור או סוג אחר של מטלות, אבל אם מדובר, ובדרך כלל ידובר במקרים הללו, במי שעובר עבירה ראשונה והוא רק מעד, ולא מדובר באדם בעל תרבות עבריינית או שיחזור על העבירה, אנחנו מאפשרים לבית-המשפט להימנע אפילו מזיכוי, ובלבד שהדבר לא יירשם ברישום הפלילי שלו.

אלי דיין (העבודה):

רגע, זה לא ברור. בית-המשפט יכול לבטל כתב אישום?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אקרא לך את הסעיף: "בהסכמת התובע והנאשם רשאי בית-המשפט לבטל אישום, בכל עת עד להכרעת הדין, ודין הביטול יהיה כדין ביטול לפני תשובת הנאשם".

אלי דיין (העבודה):

בהסכמת התביעה?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

בהסכמת התביעה והנאשם. כלומר, שניהם רואים שאפשר לסיים את הפרשה באופן אחר מאשר הוקעתו של הנאשם והטלת התו של האשם או אפילו הזכאי. נטיל עליו אולי עונש אחר או אמצעי אחר, ובלבד שלא נכתים אותו כבר בשלב מוקדם של חייו, כשזה מיותר.

סוגיה חמישית. אתם רואים, אני קופץ מנושא לנושא בלי שהנושאים קשורים זה בזה, אבל אני חושב שאנחנו מביאים פה שורה של תיקונים חשובים. עניין ההתיישנות: היום יכול נאשם, שנעלם ומתחמק מעמידה בפני מוסדות המשפט, להחשיב את תקופת ההיעלמות שלו, ההתחמקות שלו מן ההליך המשפטי, כחלק מן ההתיישנות, וברגע שתסתיים תקופת ההתיישנות – להופיע בפומבי, לחזור לכתובתו, לא להעלים עוד את מקום מגוריו. אנחנו מבקשים למנוע זאת. מי שבאמת יימצא שהתחמק ולכן לא עמד לדין, התקופה שבה הוא התחמק – יכול להיות שהוא נסע לחוץ-לארץ, יכול להיות שהוא שינה כתובת, יכול להיות שהוא סתם לא ענה על מכתבים, יכולות להיות אלף ואחת אפשרויות – תקופה זו של ההתחמקות לא תיחשב כחלק מתקופת ההתיישנות. לא ניתן פה פרס למי שמצליח להונות את רשויות החוק.

אלי דיין (העבודה):

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

לא, כי אנחנו טוענים, שאין מדובר בהתיישנות, אלא מדובר בהתחמקות, בפגיעה בעיקרון חוקי אחר. כלומר, מול הפגם שאתה מצביע עליו, של פגיעה בעקרון ההתיישנות, עומד פגם אחר, שאנחנו חשבנו שהוא כבד יותר וחריף יותר: אתה פוגע ביכולת של הסמכות המשפטית להעמיד אותך לדין, לברר אתך, לחקור. התקופה הזאת לא תיחשב כתקופת התיישנות.

תיקון שישי. פה, חבר הכנסת דיין, אנחנו חורגים באופן קצת יותר משמעותי מהשיטה האדברסרית שמקובלת עלינו. פה היה גם ויכוח מאוד גדול. ההכרעה היא על דעת הוועדה והממשלה בסופו של

דבר. בעניינים מקצועיים מובהקים, הדורשים בדיקה טכנית או חישוב, אנחנו נאפשר מעתה לבית- המשפט להעסיק מומחה מטעמו. כלומר, בית-המשפט רגיל היה לשמוע עדות מומחה מצד זה או מצד זה, מצד התביעה או מצד ההגנה. מעתה אנחנו מאפשרים לבית-המשפט, בניגוד לשיטה הנוהגת, להעסיק מומחה משלו. הוא הופך פה צד; הוא לא צריך רק להכריע בין שתי טענות, של התביעה ושל ההגנה, אלא הוא יצטרך להכריע גם על סמך היכולת שלו לקבל מעתה חוות דעת מקצועית הדורשת בדיקה טכנית או חישוב ממומחה שיועסק מטעמו.

סוגיה שביעית שאני מבקש להביא בפניכם היא זאת: אנחנו נאפשר מעתה באופן הרבה יותר רחב ופתוח מכפי שהתאפשר עד עכשיו להעיד ילד בעדות מוקדמת. כלומר, אנחנו מתייחסים פה לילד העד באופן אחר מאשר לעד בוגר. אם בית-המשפט ירצה לחסוך מן הילד זמן המתנה מתיש, הצקה, הטרדה, אימים אולי, עינוי נפש ועינוי דין, נוכל להעיד אותו לאלתר עדות מיידית של ילד, והפרוצדורה הזאת, שעל-פיה יועד הילד, שמפורטת כאן בסעיף, לפי הערכתנו ולפי השקפת הממשלה שהביאה את התיקון הזה, תחסוך מהילד הזה ייסורים או מצוקות, ואת זה רצינו לקיים. אם ירצה בית-המשפט, הוא יוכל להביא את הילד לעדות נוספת, אבל זה יהיה אך ורק באישור חוקר הנוער, שייתן חוות דעת לגבי מצבו, מעמדו ואישיותו של הילד, האם הוא מסוגל לעמוד בזה או שמא ייגרם לו נזק שאיננו שווה את ההעדה הנוספת.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתם לא קובעים הגבלה של גיל?

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

זה ילד על-פי ההגדרה של ילד. כלומר, לא קטין אלא הגדרה של ילד, על-פי החוק להגנת ילדים. ואם אינני טועה, אנחנו מדברים עכשיו – אלי דין, תעזור לי כדי שאני לא אשגה – על גיל 12, אם אינני טועה, או 14. חבר הכנסת זאבי, כשאני אעלה לענות אני אתן לך תשובה מוסמכת בעניין זה.

הסוגיה השמינית שאני רוצה להביא בפניכם: אנחנו מפרטים כאן בהחלפת סעיף 130 – סעיף 17 לתיקון, בעמוד 5 למטה – את כל המקרים שבהם מותר לדון אדם שלא בנוכחותו, ואנחנו מגבילים את האפשרות. זה העיקרון, אני לא רוצה להיכנס לכל הפרטים; הצעת החוק מגבילה את האפשרות של בית-המשפט לדון אדם שלא בנוכחותו אפילו מדובר בכך שהוא מיוצג בידי סניגור.

מצאנו פה, אני מקווה, איזון נאות, נכון, בין הרצון לעתים של אנשים לא להופיע בבית-המשפט, וכך לא יגזרו את דינם ולא יכריעו בדינם, לבין עיקרון משפטי חשוב, מן המעלה הראשונה, של דיון במשפט בפניו של הנאשם. אנחנו מגבילים מעט את יכולתו של בית-המשפט, כפי שזה היה עד עכשיו, לדון אותו שלא בפניו.

הסוגיה הבאה, התשיעית, שאני מבקש להביא בפניכם – לא, כבר עסקתי בזה, עניין ביטול ההרשעה במסגרת גזר-הדין כדי למנוע סטיגמה. כבר הזכרתי זאת.

חבר הכנסת גנדי, מאשרים לי אכן שאנחנו עוסקים בילד על-פי הגדרתו בחוק – גיל 14.

היו"ר ש' וייס:

לצורך חבר הכנסת – זה זאבי.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

סליחה, חבר הכנסת זאבי. 14 שנים – זו המגבלה. על הגיל הזה חל העיקרון שהצבעתי עליו – עדות לאלתר, מיידית, כדי למנוע ממנו את המצוקה הזו של עיניו והמתנה.

הסוגיה התשיעית, אם אינני טועה, עניינה עבירות תעבורה, עניין שכל אחד מאתנו התנסה בו. אנחנו עוסקים פה בעבירות שלא גרמו לתאונה. מעתה בעצם כדי לכפור יצטרך אדם להגיע לבית-המשפט. לא יהיה אדם רשאי להודות בכתב; בכתב הוא רק יוכל לטעון לעונש. או אם אפרש את זה באופן ברור קצת יותר מכפי שאמרת עכשיו – מי שלא יתייצב בבית-המשפט לתעבורה כאילו הודה. את הטענות לעונש יוכל לטעון בכתב. זאת הפרוצדורה שתהיה מקובלת מעכשיו. אם אתה לא מגיע לבית-המשפט – הודית. אבל אתה לא צריך להגיע לשם כדי לטעון טענות לעונש, אתה יכול להסביר אותן בכתב.

זאת הסוגיה האחרונה שביקשתי להביא בפניכם. אני אמעל בתפקידי אם לא אציין בסוף את הסיוע. כפי שאמרת, זו עבודה של שנתיים, זו באמת עבודה גדולה, ולפני כן נעשתה עבודה בתוך הממשלה של כמה אנשים מאוד מסורים. אני רוצה לציין קודם כול את עורכת-הדין לבנת משיח, שליוותה את החוק הזה מקרוב משך זמן ארוך מאוד, ועבדה על כך עם יהודית קרפ. לשתיהן תודה רבה מאוד. תודה להנהלת בת-המשפט, בעיקר לרם רובין. מן המשטרה – לשלוש נשים, בעלות מקצוע משובחות, אני רוצה מאוד מאוד להודות: לאלינוער מזוז, לרחל גוטליב ולאמירה כוכבא. אולי יותר מכול אני רוצה להודות לאדם שהוא דוגמה, אדוני היושב-ראש, למי שממלא תפקיד ציבורי שלא על מנת לקבל שכר, והחוק נראה אחרת משום שהוא השתתף – נציג לשכת עורכי-הדין, עורך-הדין שמואל סף. על-ידו עזר גם עורך-הדין אבי אודיז. אבל אני רוצה לומר משהו על שמואל סף. ללא תמורה, במשך תקופה ארוכה, הוא הגיע לוועדה, והחוק נראה אחרת משום שהשתתף בזה נציג משובח, מעולה, בעל מקצוע טוב, שהגן על זכויות הנאשם ללא ליאות. אני מאוד מאוד מבקש להודות לשמואל סף על העבודה המסורה שהשקיע.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צוקר, יש כאן שאלה של חבר הכנסת דיין.

אלי דיין (העבודה):

אני לא רואה איפה מופיע עניין ההתיישנות בחוק, השינוי שעשינו בעניין ההתיישנות.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

בעמוד 3, סעיף 9 בתיקון, תוספת סעיף 94א.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צוקר, כיוון שיש לנו עוד דקה וחצי עד לסיום הזמן הקצוב של חמש דקות, ואף אחד מהמסתייגים איננו כאן, ואתה הסתייגת והסברת, אני רוצה לומר מלה, ברשותך:

אנחנו מקיימים היום דיון מאוד מעניין במסגרת האגודה הישראלית לפרלמנטריזם, שחברים בה חברי כנסת לשעבר וחברי כנסת בהווה, והם מתכנסים היום במשכננו. הדיון הוא על הצעות חוק פרטיות. אגב כך הדיון גלש, בצדק, לתחום של הכנסת כמחוקקת.

אני מוצא צורך לציין כאן במסגרת הזמן שנותר את מקומם המרכזי מאוד של היושבים בראש הוועדות ושל העוזרים למיניהם, בחלקם נציגי ממשלה, ובמקרה זה אדם שהתנדב מטעם לשכת עורכי-הדין, במערכת החקיקה. אני אומר זאת כי לעתים נוצר רושם, שרישום סטטיסטי כזה או כזה של מספר הצעות חוק פרטיות של חבר כנסת טוב מאוד זה או של חברת כנסת טובה מאוד זו ואחרים, כולם טובים מאוד – רושמים בספר הסטטיסטיקה שלנו; זה לפעמים מאוד מרשים, מאוד גורף, מאוד סוחף. הקשר בין זה לבין עבודת החקיקה הכבדה, הרצינית, הוא ברוב המקרים די מקרי, ואני חושב שצריך לציין עובדה זאת.

אני מודה במיוחד לך, ידידי יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. בשבועות האחרונים אתה מביא לנו עבודה, הנבת פרי של הוועדה שלך בחקיקה חשובה מאין כמוה, בחלקה פרי יוזמת חברי כנסת עם עיבוד ועיבוי מקצועי חזק מאוד של הוועדה שאתה עומד בראשה. בחלקה זו יוזמה ממשלתית שעוברת מטמורפוזת בוועדה. אני פשוט רוצה לבטא את רגש התודה של הכנסת על העבודה שאתה עושה.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני מודה לך, אדוני. לדברי התודה ראויים קודם כול חברי הוועדה והמומחים השונים מן הממשלה והאחרים שמופיעים בה.

אני רק רוצה להדגיש שוב בסיכום, אמרתי זאת קודם, בסעיפים 4 ו-5 יש הסתייגויות שלי. הן לא פרטיות שלי. אלו הם תיקונים שגילינו שיש לעשותם בזמן ההדפסה, והדרך לכך, במקום לחזור לוועדה, היתה בהסתייגות יושב-ראש הוועדה. אני מדבר על סעיפים 4 ו-5.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה כיוון שהמסתייגים אינם, והמסתייג שכאן כבר הבהיר את עמדתו. נא לשבת.

חברי הכנסת, זו הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 18), התשנ"ה-1995, קריאה שנייה.

לשם החוק אין הסתייגויות. חברי הכנסת, נקיים הצבעה ידנית, וההצבעה הסופית תהיה אלקטרונית.

מי תומך בשם החוק ללא הסתייגויות כהצעת הוועדה?

הצבעה

שם החוק נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

שם החוק אושר בקריאה שנייה.

לסעיף הראשון יש לנו הסתייגות של חבר הכנסת דוד מגן. מי תומך בהסתייגות? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' מגן לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

ההסתייגות של חבר הכנסת מגן נדחתה.

יש לנו הסתייגות של חבר הכנסת רון נחמן. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ר' נחמן לסעיף 1 לא נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

ההסתייגות הוסרה.

חברי הכנסת, כל ההסתייגויות לסעיף הראשון הוסרו. היתה הצבעה סולידרית, חברית, של חבר הכנסת שמאי, והוא ביטא בזה את יחסו לחבריו.

רחבעם זאבי (מולדת):

האם מצביעים על הסתייגויות כשהמסתייג לא נימק את ההסתייגות?

היו"ר ש' וייס:

כן. מה לעשות?

רחבעם זאבי (מולדת):

זה נראה לא הגיוני.

היו"ר ש' וייס:

אתה יכול בהחלט ליזום תיקון בוועדת הכנסת, כי לעתים יש לנו חברי כנסת שמשאירים לנו כ-200 הסתייגויות והם אינם; לעתים מסיבות מוצדקות של שליחות, לעתים מסיבות אחרות.

חברי הכנסת, מי תומך בסעיף הראשון בקריאה שנייה, כהצעת הוועדה?

הצבעה

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

הסעיף אושר; אפילו פה-אחד.

אנו עוברים לסעיף השני בקריאה שנייה.

מי תומך בהסתייגות של חבר הכנסת דן מרידור לסעיף השני?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' מרידור לסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

אני קובע שההסתייגות הוסרה. לפיכך, מי תומך בסעיף השני בקריאה שנייה כהצעת הוועדה?

הצבעה

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

הסעיף אושר בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, לסעיף השלישי אין הסתייגויות. מי תומך בסעיף השלישי כהצעת הוועדה בקריאה שנייה?

הצבעה

סעיף 3 נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

אני קובע שהסעיף השלישי אושר.

נא להפוך את הדף לצדו השני. סעיף 4, הסתייגות של חבר הכנסת צוקר. כאן אני מציע לתמוך כי זה תיקון טעות.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

זה בשם הוועדה. גילינו את זה אתמול בהדפסה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, מי תומך בהסתייגות של חבר הכנסת צוקר? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' צוקר לסעיף 4 נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

ההסתייגות עברה והיא תיקון.

מי תומך עכשיו בסעיף 4 בקריאה שנייה, כהצעת הוועדה, לרבות ההסתייגות?

הצבעה

סעיף 4, עם התיקון שנתקבל, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

אני קובע שהסעיף אושר בקריאה שנייה, לרבות ההסתייגות של חבר הכנסת צוקר.

חברים, אנחנו עוברים עכשיו לסעיף החמישי. יש כאן שוב הסתייגות של חבר הכנסת דדי צוקר, שהיא תיקון מוסכם על הוועדה. מי תומך בהסתייגות? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' צוקר לסעיף 5 נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

אני קובע שההסתייגות נתקבלה.

מי תומך בסעיף 5 עם ההסתייגות שנתקבלה עכשיו בקריאה שנייה?

הצבעה

סעיף 5, עם התיקון שנתקבל, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

אני קובע שהסעיף אושר עם ההסתייגות.

לסעיף השישי אין הסתייגויות. מי תומך בסעיף השישי בקריאה השנייה?

הצבעה

סעיף 6 נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

אני קובע שהסעיף השישי אושר בקריאה שנייה.

לסעיף 7 יש הסתייגות של שר המשטרה. מי תומך בהסתייגות? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של שר המשטרה לסעיף 7 לא נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

ההסתייגות לא התקבלה.

מי תומך בסעיף 7 כהצעת הוועדה? מי מתנגד?

הצבעה

סעיף 7, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

אין מתנגדים. אני קובע שסעיף 7 כהצעת הוועדה התקבל בקריאה שנייה.

מסעיף 8 עד סעיף 21, לרבות סעיף 21, אין הסתייגויות. מי תומך בסעיפים 8 עד 21, לרבות סעיף 21, כהצעת הוועדה? מי מתנגד?

הצבעה

סעיפים 8-21 נתקבלו.

היו"ר ש' וייס:

אין מתנגדים. אני קובע שסעיפים 8 עד 21 התקבלו פה-אחד.

לסעיף 22 יש הסתייגות של חבר הכנסת רון נחמן. מי תומך בה? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ר' נחמן לסעיף 22 לא נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

ההסתייגות נדחתה.

מי תומך בסעיף 22 כהצעת הוועדה? מי מתנגד?

הצבעה

סעיף 22, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

הסעיף אושר.

מסעיף 23 עד סעיף 26 אין הסתייגויות, לרבות סעיף 26, שהוא הסעיף האחרון. מי תומך בסעיפים אלה בקריאה שנייה כהצעת הוועדה? מי מתנגד?

הצבעה

סעיפים 23-26 נתקבלו.

היו"ר ש' וייס:

אני קובע שסעיפים 23 עד 26, לרבות סעיף 26, התקבלו בקריאה שנייה כהצעת הוועדה.

חברי הכנסת, הצעת החוק אושרה בקריאה שנייה, לרבות ההסתייגויות שהתקבלו. מכיוון שהתקבלו הסתייגויות, עלי לשאול את יושב-ראש הוועדה אם הוא מסכים שנעבור להצבעה בקריאה שלישית.

דוד צוקר (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

מסכים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צוקר, שהוא יושב-ראש הוועדה, מסכים שנצביע בקריאה שלישית לאחר שהתקבלו שתי הסתייגויות שלו, שהן תיקונים לחוק.

אני מעמיד להצבעה בקריאה שלישית את הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 18), התשנ"ה-1995. את זה נעשה בהצבעה אלקטרונית.

הצבעה מס' 1

בעד החוק – 13

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 18), התשנ"ה-1995, נתקבל.

היו"ר ש' וייס:

חברי, 13 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהחוק אושר פה-אחד, ואני בטוח שאילו היו כאן חברי כנסת נוספים הם היו מצטרפים להצעה הזאת.

הצעת חוק העסקת עובדים על-ידי קבלני כוח אדם, התשנ"ה-1995

(קריאה ראשונה)

היו"ר ש' וייס:

אנחנו ממשיכים בסדר-היום שלנו: הצעת חוק העסקת עובדים על-ידי קבלני כוח אדם, התשנ"ה-1995, קריאה ראשונה. בעל ההצעה והיזם הוא חבר הכנסת אברהם יחזקאל, והוא יציג את החוק בקריאה ראשונה. בבקשה, חבר הכנסת יחזקאל.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מי מאתנו לא מכיר אדם, בדרך כלל משכבות אוכלוסייה חלשות, שעובד באמצעות קבלן כוח אדם. התופעה של קבלני כוח אדם נוגעת היום לעשרות אלפים מכוח העבודה במשק הישראלי. רק אתמול התקיים דיון במשרד ראש הממשלה בסוגיית העולים, ויכול להעיד חבר הכנסת עמנואל זיסמן, שאחת הטענות של העולים היא שקבלני כוח אדם מנצלים את מצוקתם. אני יודע שהתופעה הזאת קיימת במגזר הערבי. אני יודע שהתופעה הזאת קיימת היום אצל צעירים לא מעטים, ואני יודע שהתופעה הזאת קיימת במקומות עבודה ממוסדים, שבהם יש היום שני סוגי עובדים. במפעלי ים-המלח העובדים הקבועים מאורגנים, ויש עובדים אחרים שעובדים כבר שנים, יותר משמונה שנים, באמצעות קבלני כוח אדם. התופעה הזאת הולכת ומתרחבת.

בנימין טמקין (מרצ):

יש גם עובדים זרים באמצעות קבלנים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

כן. התופעה הזאת הולכת ומתרחבת והיא מגיעה גם לעובדים זרים. בעניין זה הקדים אותי חבר הכנסת טמקין. אותם עובדים כותבים לבני משפחותיהם: ראו מה קורה, היכן אנחנו לנים, מה אנחנו מקבלים, ואיך העם הזה, העם הנבחר, מתעמר בזכויות בסיסיות שלנו.

אין כוונתי לצאת נגד קבלני כוח אדם. לא. אני מאמין שמרביתם עושים עבודתם נאמנה; כך אני מקווה. זו תופעה שקיימת בכל משק בריא, בכל משק כלכלי. אבל מנוי וגמור עמי ועם חברים בוועדת העבודה והרווחה לעשות סדר בסוגיה של קבלני כוח אדם.

הצעת חוק זו, שהוגשה גם בקדנציות קודמות, מדברת על כמה אלמנטים שבאמצעותם אפשר יהיה לעשות סדר באנדרלמוסיה של קבלני כוח אדם. אנחנו מדברים על כך שנצטרך, ראשית, להגדיר קבלן כוח אדם כמי שעיקר עיסוקו במתן שירותי כוח אדם של עובדיו לשם עבודה אצל זולתו.

אנחנו נוגעים בסוגיה של רישוי. אנחנו טוענים שקבלן כוח אדם יצטרך לקבל רישיון לעסוק בנושא הזה. מכיוון שמדובר היום בעניין שנוגע לאלפי אלפי עובדים, אדם כזה יקבל רישוי לתקופה כלשהי, ואם, חלילה, יפר את תנאי הרישיון, יוכל השר לבטל את הרישיון שהוענק לו.

אנחנו מדברים באנשים עובדים, אנשים שראוי שתהיינה להם זכויות בסיסיות כלשהן. אדם שיקבל רישיון יצטרך להפקיד סכום כסף כלשהו, כדי שאם, חלילה, ייעלם, והיו מקרים שקבלני כוח אדם נעלמו – יודע את זה חבר הכנסת שמאי, נעלמו קבלני כוח אדם – בלי להותיר בקופה את הזכויות הפנסיוניות של אותם עובדים – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

פיצויים.

אברהם יחזקאל (העבודה):

את הפיצויים. הדברים האלה מצריכים ומחייבים הפקדה של סכום כלשהו, כדי שיוכל אדם העובד באמצעות קבלן כוח אדם לקבל את הזכויות הבסיסיות שלו, כמו למשל פיצויים.

אנחנו מדברים על סוגיה של המשך העסקת העובדים. אנחנו מדברים על כך שאדם שעובד שנים מספר באמצעות קבלן כוח אדם באותו מקום עבודה יחולו עליו בתום תקופת ההמתנה, שתיקבע לקראת הקריאה השנייה והשלישית – שנה, שלוש שנים או חמש שנים – יחסי עובד-מעביד. אם אדם עובד באמצעות קבלן כוח אדם במפעלי ים-המלח, למשל, במשך שמונה-עשר שנים, אנחנו רוצים לקצוב לו בחוק תקופה כלשהי, נניח חמש שנים, ובתום התקופה הקובעת יהיו בין העובד ובין המעביד יחסי עובד-מעביד, ולא באמצעות קבלן כוח אדם. אחרי תקופה כלשהי, עשר שנים או 12, עניין הזמניות הולך ובטל, ויכול המעסיק להתקשר לקבלן ולומר לו: עבר זמנו של העובד, אני מבקש להחליף אותו או לסיים את עבודתו. אנחנו טוענים, שצריך לקשור קשר כלשהו לאחר תקופה הגונה והגיונית כלשהי, שאותו אדם שכבר עובד במקום העבודה יחולו עליו יחסי עובד-מעביד.

אנחנו שואפים לכך, אף שאנחנו מודעים למציאות שבה לא תמיד הדבר אפשרי, שעובדים שעושים עבודה שווה יקבלו שכר שווה פחות או יותר. נכון שבמקרים לא מעטים בממסד יש שכר, שהיה שכר טוב, לעובדים הקבועים שעבדו שנים רבות. אני לא חושב שאנחנו מתנגדים, אף אם נהיה הסוציאליסטים הגדולים ביותר בהשקפתנו, למה שנקרא הסכמים דור ב'. כלומר, אדם שמגיע למקום עבודה עכשיו לא יחולו עליו התנאים שהיו בשנים הראשונות של קיומו של המפעל או המוסד. אבל אנחנו חושבים שלאדם כזה צריך להיות הסכם שקשור לענף שבו הוא עובד או להסכם הקיבוצי. בחוק הזה כתוב, שיחול עליו ההסכם הקיבוצי, אפשר אולי לדבר על הסכם ענפי. אבל הוא ידע שהוא קשור במשהו, שחלים עליו תנאי עבודה כלשהם כדי שיהיה לו מה לתבוע.

אנחנו מדברים על כך, שאם תהיה שביתה, לא ניתן יהיה לשבור את השביתה באמצעות העסקת עובדי קבלן. למזלנו הטוב, בחברה שלנו התופעה הזאת לא מקובלת, אבל תופעה כזאת עלולה להיות. לכן אנחנו אומרים בחוק, שקבלן כוח אדם לא יעסיק עובדים במקום עבודה שיש בו שביתה או השביתה או עובדים הבאים במקום העובדים המשתתפים בשביתה זו.

אנחנו מבקשים שאדם העובד באמצעות קבלן כוח אדם יישמרו לו הזכויות בהסכם הקיבוצי והוא יוכל לגרור אותן.

יש בעיה של אכיפה. צריך להיות ברור, שלא היינו מריצים את החוק הזה אילו התופעה הזאת לא היתה קיימת. אבל מכיוון שהתופעות האלה צומחות בצורה לא בריאה בחברה הישראלית, יש לנו בעיה של אכיפה. אנחנו נצטרך לחזק את השר על מנת שימנה את המפקחים, כדי שאלה יוכלו לכפות את הוראות החוק.

יש לנו כאן סוגיה שקשורה ברצון שלכם, חברי הכנסת. הצעת החוק הזאת מתגלגלת זו הקדנציה השנייה. הצעת החוק הזאת תמיד נתמכת, ויש פה אנשים לא מעטים שעזרו לי בוועדה – אני מודה להם על כך – עזרו לוועדה להעביר את ההצעה הזאת.

אלי דיין (העבודה):

בקדנציה הקודמת זה נפל בגלל קול אחד.

אברהם יחזקאל (העבודה):

בגלל קול אחד זה נפל. מכיוון שאנחנו נוגעים בעשרות אלפי עובדים, ומכיוון שמראש איננו מתנגדים לקבלני כוח אדם – אנחנו רק מבקשים למסד את התופעה בצורה רציונלית וטובה – אני חושב שיהיה זה נכון ובריא לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה ולהביא אותה לקריאה שנייה ושלישית לאחר דיון מעמיק נוסף.

לכן, כל בקשתי ובקשתם של חברי הכנסת שתמכו בוועדה בהצעה הזו בצורה מאוד מסיבית ועניינית, לאשר אותה בקריאה ראשונה ולאחר מכן להמשיך את הדיון בוועדת העבודה והרווחה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת אברהם יחזקאל.

חברי הכנסת, שלוש דקות לכל מתידיין. חבר הכנסת יוסף עזרן – איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד, ואחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט. אחרי חבר הכנסת אלי גולדשמידט – חבר הכנסת מאיר שטרית. נא להקפיד על הזמן.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אף שאני אופוזיציה לחבר הכנסת אבי יחזקאל, אני רוצה להביע לו "יישר כוח" על העלאת החוק הנפלא, שבא למנוע סבל מעובדים שמתעללים בהם, בייחוד עובדי חוץ שמובאים ארצה, והדבר גורם חרפה למדינת ישראל, אם אלה עובדים רומנים ואם עובדים מהמזרח הרחוק. יישר כוח.

קבל שתי הערות תיקונים לחוק: 1. בסעיף 2(א) נאמר: "לא יעסוק אדם כקבלן כוח אדם אלא אם כן קיבל רשיון – – –". אני רוצה להגן גם על הקבלן, ואני מוסיף: "אך אם קיבל תשובת סירוב, ברשותו לערער בפני ועדה שתיקבע על-ידי השר". בכל זאת אני רוצה איזו אינסטנציה יותר גבוהה, שאדם יוכל להביע את טענותיו. השר החליט, או ועדה החליטה, שלא לתת לו רשיון להעסקת כוח אדם, להיות קבלן, צריך לתת לו אפשרות להתגונן ולהילחם על זכויותיו.

הערה שנייה, ואני חושב שהיא מאוד עקרונית ויסודית. חבר הכנסת אבי יחזקאל טען, שצריך לתת לחוק שיניים, איך לכפות את העניין. במקום שיניים יש לי הצעה פשוטה מאוד. בסעיף קטן (ב) אני מוסיף: "על הקבלן להמציא ערבות בנקאית לכיסוי תשלום משכורות העובדים". אני חושב, שאדם שרוצה לעסוק בקבלנות כוח אדם, צריך להביא ערבות שהוא אדם בעל אמצעים, הוא אדם שקשור עם קבלנים, שהקבלנים ייתנו לו ערבות. לא ייתכן שלפתע פתאום הוא נעלם ונשארים פועלים שלא קיבלו שכר. מישהו צריך לתת ערבות בנקאית מראש. איך הוא יגייס את הערבות – זו בעיה שלו.

אלה שתי הערות. אני אמרתי וחזרתי ואמרתי שאתמוך בהצעת החוק.

עכשיו אני מוכרח לסיים בהערה. היום יום ל"ו הצדיקים; 36 יום יושבים 45 צדיקים ושובתים שביתת רעב בגן-הוורדים. אני אומר שמוכרחים להתעורר, לא לתת להם, חלילה, להיפגע בריאותית. האסון שקרה אתמול בחברון מחייב התעוררות של הממשלה.

יורם לס (העבודה):

יוסף בא-גד (מולדת):

לא. אם אני הייתי רואה את המכות לנחום ברנע, הייתי נלחם לטובתו. אסור שיהיו מכות. אנחנו לא הולכים בשיטות האלה. אבל במקביל חייבות הרציחות להיפסק, ואז תיפסק גם שביתת הרעב.

אלי דיין (העבודה):

זו דרך לגיטימית, לשבות רעב.

יוסף בא-גד (מולדת):

כן, אבל הם רוצים שיפסיקו לשפוך את דמנו. אני לא יכול לבקש מהם.

אלי דיין (העבודה):

אנחנו לא רוצים את זה?

יוסף בא-גד (מולדת):

לכן אני הולך פה עם הסמל שלהם, תומך בשביתת הרעב.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. דרך אגב, בשבוע שעבר התקיים דיון בנושא השביתה כאן בהשתתפות חמישה חברי כנסת. בתום הדיון הזמנתי את ראשי השובתים אלי ללשכתי; ישבנו יותר משעה. ביקשתי מהם להפסיק את שביתת הרעב. אמרתי להם, שבלי שום קשר אם מישהו מסכים עם עמדותיהם הפוליטיות אם לאו, יש להם חובה משפחתית, קהילתית, ראשונה במעלה לשמור על בריאותם ולא לסכן אותה.

אלי דיין (העבודה):

גם דתית.

הי"ר ש' וייס:

גם דתית כנראה. אני מקווה שבשלב כלשהו הם יאזינו גם לבקשת נשיא מדינת ישראל, גם לבקשתי וגם לפנייה שהושמעה כאן על-ידי חברי הכנסת.

אני רוצה גם לשבח את חבר הכנסת בא-גד על הדברים שהוא השמיע בגנות הכאת עיתונאי, בכלל בגנות הכאה של אנשי תקשורת, של אנשי ציבור.

עכשיו אני מזמין את חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אברהם הירשזון; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת שאול יהלום; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת חיים אורון; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת רן כהן; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת דוד מנע, ופה אני עוצר כי הוא כאן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, תרשו לי להצטרף לברכות לחבר הכנסת אבי יחזקאל על היוזמה הברוכה. חבר הכנסת אבי יחזקאל, בימים אלה, לבוא ולהציג תזות שהמשמעות שלהן היא הגנה על עובדים ובעד עבודה מאורגנת וכדומה, הייתי אומר כי זה כמעט חלוציות ואוונגרד. אנחנו נמצאים בתקופה של חוזים אישיים.

אלי דיין (העבודה):

מילטון פרידמן השתלט.

אלי גולדשמידט (העבודה):

לבוא ולהציג דברים מהסוג הזה, רק תבורך על כך.

אני רוצה להציג פרובלמטיקה, בסוגיה של עובדי קבלן, שהייתי מציע לוועדת העבודה והרווחה לדון בה כשהיא תכין את החוק לקריאה שנייה ושלישית, אם יעבור החוק היום בקריאה ראשונה, ואני אומר מה הפרובלמטיקה.

כאשר אדם נשלח מטעם חברת קבלנות כוח אדם לעבוד אצל מעביד כלשהו, אצל אדם כלשהו, במפעל כלשהו, יש שאלה לא פשוטה בין מי למי נוצרים יחסי עובד-מעביד. אני מסכים אתך שבדרך כלל, בחוזים בין קבלני כוח אדם לבין המפעלים, כתוב שהאיש הוא עובד של החברה הקבלנית. אבל למדנו מקדמת דנא שבשאלת יחסי עובד-מעביד מה שקובע הוא לא בהכרח החוזה שנחתם, אלא המשמעות המעשית או הבחינה של קיומם של יחסי עובד-מעביד. כך פיתח בזמנו בית-הדין לעבודה את מה שקרוי מבחן ההשתלבות. אם העובד הזה נמצא במפעל של אותו מעביד, עובד במכונות של אותו מעביד, עובד לפי לוח זמנים שאותו מעביד מכתוב לו, קונסטרוקטיבית נוצרים יחסי עובד-מעביד בין המפעל לבין עובד הקבלן למרות מה שכתוב בחוזה. יכול להיות שבחוזה כותבים במפורש שיחסי עובד-מעביד נשארים בין החברה הקבלנית לבין אותו עובד. ואז אם, חלילה וחס, קורה משהו במהלך העבודה, בעיה של בריאות, דמי מחלה, ביטוח לאומי, כל הסוגיות שיכולות לנבוע מיחסי עובד-מעביד בשגרת החיים, בשגרת היום-יום, עלול העובד למצוא את עצמו במצב של אי-ודאות מי המעביד שלו לצורך התביעה. גם המעביד נמצא בבעיה מסוימת, שלא תמיד ולא בהכרח הוא יודע אם אותו אדם הוא אכן העובד שלו. האי-ודאות הזו היא פרובלמטית.

אני מציע לך, חברי חבר הכנסת אבי יחזקאל, שלקראת הדיון בוועדת העבודה והרווחה תיתנו את דעתכם לסוגיה הזו ותיצרו ודאות בשאלה, האם עובד הקבלן הוא עובד של הקבלן או שהוא עובד של המעביד שאליו הוא נשלח. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת אלי גולדשמידט. חברי הכנסת שטרית, הירשזון, ויינשטיין, יהלום, אורון, רן כהן – אינם. חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת נעמי בלומנטל; אם היא לא תהיה – חבר הכנסת יורם לס; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת סילבן שלום; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת מיכאל איתן, והוא כאן.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מבקש להביע את התנגדותי להצעת החוק הזו, משום שהצעת חוק זו באה לבלום באופן מלאכותי תופעה שהיא בין-לאומית במשק העבודה – – –

אברהם יחזקאל (העבודה):

כאשר היית מנכ"ל שירות התעסוקה – – –

דוד מנע (הליכוד):

הייתי נגד זה. הייתי נגד זה גם כאשר הייתי מנכ"ל שירות התעסוקה, וגם היום אני נגד זה.

אני חושב שהנושא הזה, שקנה לו אחיזה בארצות המערב, כאשר 10%, 20% או 30% מהעובדים במפעל מסוים אינם עובדים קבועים, וברצות המנהל לנייד אותם הוא יכול לעשות זאת – התופעה הזאת, שהתחילה בארצות-הברית, המשיכה בצרפת ובגרמניה והגיעה גם למדינת ישראל. זו תופעה חדשה במשק חופשי.

אדוני היושב-ראש, עובד זמני מתחיל לעבוד, ולפי הצעת החוק הזו בתוך 12 חודש המעסיק חייב לקבל אותו כעובד קבוע, כמו כל העובדים האחרים במפעל שלו. אז מה יעשה המעסיק? הוא פשוט יפטר אותו, ויקלוט אדם אחר במקומו. אין לכפות על אדם להכניס עובד קבוע אם הוא לא רוצה לעשות זאת.

אלי דיין (העבודה):

זה לא נכון – – –

דוד מנע (הליכוד):

יותר מזה. יש עובדים שאומרים למעסיקים במקום העבודה שלהם: רבותי, אנחנו מוותרים מלכתחילה על התנאים הסוציאליים, תנו לנו משכורת ברוטו. אנחנו רוצים משכורת ברוטו, ואנחנו נפריש בעצמנו עבור התנאים הסוציאליים שלנו. מדוע לא לאפשר להם לעשות זאת? הצעת החוק הזאת באה למנוע מהם את האפשרות הזאת.

ויש דבר נוסף: אומרים שהעובדים הזמניים מקבלים שכר נמוך. אם השכר שלהם נמוך משכר המינימום, ניתן לפקח על זה באמצעות המפקחים של משרד העבודה והרווחה, ואין צורך בחקיקה מיוחדת לשם עניין זה.

דבר נוסף: מדוע למנוע מהמעסיקים את האפשרות להעסיק את העובדים הזמניים? הנה יושב כאן סגן שר השיכון. אדוני היושב-ראש, כל מנהלי הפרויקטים של שיקום השכונות בארץ הם קבלנים. הם לא שכירים של משרד השיכון. יש להם משכורת, והם בעצמם מפרישים את התנאים הסוציאליים שלהם לפי בחירתם. למה למנוע זאת מהם? למה למנוע מעובדים לבקש במקום העבודה שלהם שכר ברוטו? הם אומרים למעבידים: אל תפרישו בשבילנו – – –

אברהם יחזקאל (העבודה):

– – –

אלי דיין (העבודה):

– – –

דוד מנע (הליכוד):

– – – אל תפרישו בשבילנו דבר. אנחנו רוצים לקבל את השכר ברוטו, ואנחנו ננכה בעצמנו סכומים לתנאים סוציאליים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

– – –

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת מנע צודק – – – לקרנות הפנסיה יש גירעון של 100 מיליארד שקל – – –

היו"ר ש' וייס:

חברים יקרים, עם מקהלה מדברת כזאת אנחנו ממש לא שומעים. חבר הכנסת מנע, אני מוסיף לך דקה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מדוע צריך לציין בהצעת החוק שהמעסיק, שהוא קבלן כוח אדם, מתחייב שלא לקחת כסף מהעובד? בשביל מה צריך הצעת חוק כזו? הרי אמנת העבודה הבין-לאומית, שישראל חתומה עליה, אוסרת על קבלן כוח אדם לקחת כסף מעובד שהוא מפנה למקום עבודה. הדברים האלה הם מן המקובלות, ולא צריך בשביל זה את הצעת החוק הזאת.

אלי דיין (העבודה):

האמנה אינה מחייבת כמו חוק.

דוד מנע (הליכוד):

כאשר חוקקנו את התיקון לחוק בדבר החלת ביקורת מבקר המדינה על ההסתדרות, באו אלינו היועצים המשפטיים של משרד העבודה ואמרו לנו, שהאמנות הבין-לאומיות שישראל חתומה עליהן מחייבות אותנו והן גוברות על החוק. ופתאום, כשאתם רוצים – זה מחייב; כשאתם לא רוצים – זה לא מחייב. אתם – פינג-פונג.

היו"ר ש' וייס:

זה משפט מצוין לסיום.

דוד מנע (הליכוד):

הדבר הזה מקובל בארצות המערב, שם יכולים מפעלים להעסיק עובדים זמניים. בשביל זה צמחה חברת "מנפאואר" כחברה לכוח אדם זמני. בלשכות של שרים בממשלה יש כתבניות שעובדות שם כבר חמש שנים ואף שש שנים באמצעות "מנפאואר", ואף אחד לא יכניס אותן כעובדות קבועות.

אם אתם רוצים לשכלל את הכלכלה לכלכלה חופשית יותר, פחות ביורוקרטית, כי אז צריך, לדעתי, לדחות את הצעת החוק הזאת.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת מנע. חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה. חבר הכנסת יורם לס, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת סילבן שלום; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת מיכאל איתן. נא להקפיד על הזמן.

רפאל אלול (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

אני סגרת את הרשימה. 39 רשומים. הרשימה סגורה. מייד אבדוק. מכל מקום, אני אשלב אותך, כי אתה נמצא כאן.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שמענו זה עתה את חבר הכנסת מנע, שהואיל לכבד אותנו בנוכחותו, ומייד לאחר שאמר את דבריו יצא מן האולם.

היו"ר ש' וייס:

אני לא חושב שזו הערה הוגנת. אגיד לך גם מדוע – – –

יורם לס (העבודה):

אני פשוט רוצה שיחזור.

היו"ר ש' וייס:

רבים עושים זאת, וחבר הכנסת מנע הוא דווקא מן המתמידים במליאה. אז בואו לא נעיר זה לזה.

קריאה:

הוא נקרא לטלפון.

יורם לס (העבודה):

אני מתפלא מאוד על דבריו, שנאמרו כנראה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

יורם לס (העבודה):

אולי צריך פשוט לקרוא לו.

מיכאל איתן (הליכוד):

איפה כתוב בחוק שצריך להיות הוגנים -- --

יורם לס (העבודה):

צריך לפחות לקרוא את החוק, חבר הכנסת איתן. ופה אמר חבר הכנסת מנע דברים שאין להם שחר, כי הוא לא קרא את החוק. זאת הנקודה. לבו של החוק הזה הוא סעיף 8 שבו. אילו היה חבר הכנסת מנע מואיל לקרוא את החוק הוא היה רואה, שסעיף 8 בחוק באמת מחיל את ההסכם הקיבוצי על העובדים הזמניים, אבל יש סיפא שבו כתוב -- --

היו"ר ש' וייס:

ידידי סגן השר, אנא. חבר סיעה שלך נואם ורוצה לשכנע אותך לתמוך בחוק.

יורם לס (העבודה):

הרי כתוב, למי שמואיל לקרוא את הסעיף הזה, שאותו הסכם קיבוצי שחל על העובדים הוחל למעט ההוראות בכל הנוגע לקביעות בעבודה. אז מה הבעיה של חבר הכנסת מנע, שיצא פה בנאום חוצב להבות על אנשים שעובדים בלשכות השרים חמש ושש שנים? כל מה שמדובר עליו הוא, שעל העובד יחולו התנאים של ההסכם הקיבוצי, ששכרו והתנאים שעל-פיהם הוא עובד לא יפחתו מאלה של העובדים בתקן. אבל החוק משאיר במפורש את העובד הזה, בסעיף 8(א), "למעט ההוראות בכל הנוגע לקביעות בעבודה". אז כל הנאום חוצב הלהבות של חבר הכנסת מנע נגד, ונגד ונגד, אינו מדויק, כי החוק אומר את ההיפך מהדברים שעליהם הוא התבסס.

בדקות הבודדות שנתרו לי הייתי רוצה -- --

הי"ר ש' וייס:

בדקה האחת.

יורם לס (העבודה):

בדקה שנותרה הייתי מבקש מידידי חבר הכנסת אבי יחזקאל שישים לב לסעיף 8(ב), באשר הוא אומנם לבו של החוק. כפי שאתה יודע, יהיו עובדים שיחולו עליהם כמה וכמה הסכמים קיבוציים. למשל, עובדים חדשים לא יקבלו אותם תנאי פנסיה שקיבלו העובדים הוותיקים. לפי הניסוח של הסעיף הזה, יוכל העובד הזמני שמגיע מטעם חברת כוח אדם לדרוש שההסכם הקיבוצי שיחול עליו יהיה זה שפועל לטובתו. לכן אני מציע לך, חבר הכנסת אבי יחזקאל, לחשוב על ניסוח נכון יותר ומתאים למציאות ביחס לסעיף 8(ב).

ואם יורשה לי בשנייה שעוד נותרה לי, אני רוצה להזכיר את סעיף 7 העוסק בעובדים מחוץ-לארץ. צריך להיות סעיף מפותח יותר וכבד יותר. כי הדבר הזה משנה בכלל את תנאי יחסי העבודה בישראל, כפי שנוכחנו, בשנים ובחודשים שיבואו עלינו לטובה. לכן כדאי לתת תשומת לב מיוחדת גם לסעיף זה. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

הי"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לך, חבר הכנסת יורם לס. חבר הכנסת סילבן שלום – איננו. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת משה גפני; אם הוא לא יהיה – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במקום להתקדם ולהבין שהעולם הבולשביקי קרס, שכלכלה המבוססת על מחשבות מעוותות כמו אלה שמובאות לנו כאן בהצעת החוק נעלמה, מה אתם עושים? אתם רוצים לכפות עלינו בכוח משטר סוציאליסטי בולשביקי, שיוביל בסופו של דבר לתוצאות הכלכליות שהמשטרים האלה הביאו במזרח-אירופה. אבל שם לפחות כבר הבינו את העניין. אז אנחנו צריכים להביא את זה עלינו?

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פורז.

אברהם פורז (מרצ):

אני עושה כאן לובי נגד – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

מה ההתערבות שלך, חבר הכנסת אבי יחזקאל? לא די בכך שיש לנו במדינה הזאת שירות תעסוקה? אפשר ללכת לשירות התעסוקה, להירשם שם לעבודה, לקבל עבודה ממעביד, זה לא עולה אגורה, כל אחד יכול ללכת. אבל חבר הכנסת אבי יחזקאל אומר: לא, יש לי בעיה עם קבלני כוח אדם. עינך צרה בהם. אתה שואל את עצמך, חבר הכנסת אבי יחזקאל, למה אנשים לא הולכים לשירות התעסוקה שאתה אחראי לו? שם זה לא עולה כסף. למה?

וליד חאג' יחיא (מרצ):

הם צריכים לקבל שכר הוגן.

מיכאל איתן (הליכוד):

למה המעבידים והעובדים לא נפגשים בשירות התעסוקה? כי שירות התעסוקה ככלי ממשלתי אינו יודע לעשות את מה שיודעים לעשות קבלני כוח אדם. לקבלני כוח אדם אין מונופול. להיפך, הם עובדים בתנאים קשים. הם צריכים לשלם למזכירות, הם צריכים לשלם למשרד, הם צריכים לקיים את המשרד, ובכל אופן באים אליהם והם נותנים עבודה. את זה אתה רוצה לבטל. למי אתה עוזר?

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת מיכאל איתן, הביקורת היא לא האם הם עובדים נכון. הם צריכים לעבוד תחת חוק או לא?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מדבר כעת בזמני. יש לי שלוש דקות וביקורת של שעה. תן לי לסיים. אדוני היושב-ראש, אני מבקש את הגנתך מבחינת הזמן. אין לי בעיה להתמודד אתם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת טמקין, יש לי הצעה. ככל שההערה מושמעת בקול רם יותר היא לא נשמעת. אם היית לוחש, הוא היה שומע.

בנימין טמקין (מרצ):

האם אתה בעד שהם יעבדו בלי חוק?

היו"ר ש' וייס:

השאלה הושמעה. התשובה תידחה לדיון אחר כי יש לו עוד דקה בלבד, ואני מוסיף לו עוד דקה.

מיכאל איתן (הליכוד):

למי אתה עוזר, חבר הכנסת אבי יחזקאל? אתה לא עוזר לעובדים. עובדה שהעובדים מצביעים ברגליים. אני אומר לך, חבר הכנסת אבי יחזקאל, מראשי ההסתדרות, אתה בא להטיף מוסר? אתם, ההסתדרות, בעצמכם הקמתם לשכות תעסוקה – אתה מכיר את "יעדים תעסוקה" בראשות הגברת תמיר? ואתם עצמכם לקחתם דמי תיווך. אתם עצמכם לקחתם ממובטלים שמשרד העבודה והרווחה נתן כסף ממשלתי להעסיק אותם, לקחתם מהם אחוזים והם קיבלו שכר מתחת לשכר המינימום ועברתם על החוק. אתם, חברה הסתדרותית שלכם, הגברת עליזה תמיר בראשה. היא מוכרת לך?

אז אתם באים לדאוג לעובדים? אתם דואגים רק לממסדים. אתם רוצים לדאוג לממסדים ממשלתיים, שתוכלו למנות שם את אנשי שלומכם. אתם רוצים למנות פקידיים מטעם. אתם רוצים להביא אותנו למשטר שבו הביורוקרטיה היא השלטת בכל צעד ובכל עניין. תשאירו קצת, למען השם, לחופש האזרח, לחירות האדם, לשכל של האנשים. יש להם יותר שכל מאשר לך ולי כמי שצריך לכפות את דעתנו עליהם. תשאירו לאזרח קצת חופש.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת מיכאל איתן. חבר הכנסת משה גפני – איננו. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חבר הכנסת טלב אלסאנע, וגם הוא ישנו. בבקשה, גברתי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראוי חבר הכנסת אבי יחזקאל לברכה על שנטל הצעת חוק שהמעבידים וגם הממשלות – אני מדברת ברבים – ניסו לקבור אותה, ניסו למנוע את חקיקתה, והוא לקח על עצמו את המשימה להעלותה.

אני תוהה לפעמים על חברי כנסת העולים על הבמה בטענה שהם מייצגים את היוזמה הפרטית ואת חופש העיסוק ושוכחים כמה דברים. אחד הדברים שהתגלו בדיוני ועדת העבודה והרווחה הוא, שחברות כוח אדם, כמו חברת "מנפאואר" שהוזכרה, וחברות אחרות, הן בעד החוק הזה. יש לנו חדשות בשבילכם – הן בעד החוק הזה, הן בעד הכללים שיש בו, הן בעד ההגבלות שיש בו. זה דבר ראשון שחבר הכנסת איתן ואחרים אינם מודים בו.

רפאל אלול (העבודה):

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא מייצג את "מנפאואר", עם כל הכבוד. אני לא סוכן שלהם.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

חבר הכנסת איתן, נאמר פה שהצעת החוק הזאת באה למנוע את החופש בשוק העבודה. אני מודיעה לך, שהחברות הגדולות תומכות בחוק.

הנקודה השנייה, אנחנו רוצים חברה חופשית, שאנשים יוכלו באופן חופשי לבחור את מקום עבודתם. הכול טוב ויפה. השאלה היא האם אנחנו רוצים גם חברה שבאופן חופשי תנצל עבדים. זאת השאלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש חוקי עבודה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני חבר הכנסת איתן, במדינת ישראל, המקום שבו חוקי העבודה הכי פחות נשמרים, המקום שבו מאלצים עובדים לעבוד בתנאים המבישים והמשפילים ביותר, המקום שבו משלמים היום לעובדים 4-3 שקלים לשעה, המקום שבו מעסיקים אנשים 24 שעות רצופות בלי לשלם שעות נוספות – אלה קבלנים של כוח אדם, חברות שמירה, חברות ניקיון וכו'.

מיכאל איתן (הליכוד):

בהסתדרות הכללית.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

ואם יש מישהו בהסתדרות שעושה זאת, הוא פושע כמו אחרים. אין לי שום מלה טובה כדי להגן עליו.

לכן, הייתי מאוד שמחה אילו היו כל העובדים השכירים במדינת ישראל מועסקים במקומות עבודה קבועים ומקבלים את מלוא הזכויות. לדאבוני הרב, המציאות הכלכלית והחברתית היא שונה. במציאות הקשה והמורכבת הזאת הצעת החוק של חבר הכנסת אבי יחזקאל באה לנסות ליצור לפחות כלי פעוט, אולי לא מספיק, אבל כלי שיבטיח שהוא יקבל את מלוא הזכויות, שלא יכניסו למקום העבודה פועל זול יותר, אלא שעובד אצל קבלן יקבל את כל הזכויות הסוציאליות, כמו כל יתר הפועלים, שלא תהיה תחרות בתוך מקום העבודה, שעבודה זולה לא תסלק עבודה בעלת הכנסה גבוהה יותר. אנחנו לא רוצים לחיות במדינת ישראל בחברה של עובדים חסרי זכויות עם שכר עלוב. אנחנו רוצים חברה שבה אנשים מתפרנסים בכבוד. החוק הזה, לדעתי, יעזור לזה. תודה רבה.

הי"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. חבר הכנסת טלב אלסאנע. אחריו – חבר הכנסת חיים דיין; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אסעד אסעד, והוא כאן אתנו. בבקשה, חבר הכנסת אלסאנע.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לדעתי הצעת החוק הזאת היא הצעת חוק נכונה, הצעה במקומה, אשר באה להכניס סדר למערכת היחסים שהיא מאוד מסוכנת של עובד ומעביד. עובד הוא עובד ולא עבד של מי שמעסיק אותו, או של אותו קבלן כוח אדם אשר מתווך בינו לבין המעסיק. אם אנחנו נותנים כוח בלתי מוגבל ולא מגבילים את הכוח של קבלני כוח אדם על-ידי חקיקה, הרי אנחנו מפקירים אותו בשטח הזה כשהוא נתון לחסדו של קבלן כוח אדם.

יש הגבלה של שנה על מנת להכניס את העובדים דרך קבלני כוח אדם לאותו מצב שוויוני עם יתר העובדים העובדים באותו מפעל. צריך להגביל את התקופה הזאת, שאוטומטית עובד המועסק על-ידי קבלן כוח אדם זכאי לאותו מעמד, לאותן זכויות של העובדים הקבועים, פרט לעניין של החלפה ופיטורים. אבל לגבי שכר עבודה ותנאים סוציאליים – הוא צריך להיות זכאי לאותם תנאים.

בהזדמנות זו אני רוצה לומר כמה משפטים על התבטאויות ההבל – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת אלסאנע, על אילו תנאים אתה מדבר? אני רוצה להבין. אולי תשנה את ההצבעה שלי.
אני רוצה להיות בעד. אל תגרום לי להיות נגד.

טלב אלסאנע (מד"ע):

לדעתי, אם אתה כנציג הליכוד בהסתדרות לא מצליח להבין עד היום שטובתם של העובדים – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

את חבר הכנסת אבי יחזקאל הבנתי.

טלב אלסאנע (מד"ע):

– – – שהזכויות הסוציאליות יובטחו על-ידי חקיקה, אז לדעתי יש לך בעיה.

אבל אני רוצה להתייחס בהקשר זה להתבטאויות הגזעניות שנשמעו היום על-ידי חבר הכנסת פיני
בדש – שכל מה שאני יודע עליו, שהוא מתהלך בחורף בסנדלים – כשהוא בא וטוען נגד בדואים בנגב
כל מיני דברי הסתה, דברי הבל חסרי כל יסוד.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, מה ההערה הזאת על סנדלים של חבר כנסת אחר?

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני משתדל לא להיות צנזור של חברי הכנסת, אבל אני באמת ממליץ שנעסוק בדעות
של אנשים ולא בדרך שבה הם מתלבשים וכן הלאה. זאת המלצה.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא צריך לפגוע בחברי כנסת.

בנימין טמקין (מרצ):

חבר כנסת שקרא לחבר הכנסת הדובר "מפגר" פה במליאה – – –

היו"ר ש' וייס:

גם זה לא בסדר.

בנימין טמקין (מרצ):

חבר כנסת כזה כמו חבר הכנסת זאבי, שקרא לדובר "מפגר" פה במליאה ולא התנצל על כך, מוזר שהוא מתפלא על זה – – –

היו"ר ש' וייס:

זאת אחת הסיבות שאני משתדל שלא להתערב.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני לא מתפלא שדווקא חבר כנסת גזען, טרנספריסט, בא להגנתו של חבר כנסת גזען, עלוב נפש, כמו פיני בדש, כי לא שמעת את דברי ההסתה שלו.

היו"ר ש' וייס:

אתה מחמם את העסק.

רחבעם זאבי (מולדת):

מישהו שאל אותך אם אתה הולך יחף או בסנדלים או בכפכפים?

טלב אלסאנע (מד"ע):

אתה לא שמעת את דברי ההסתה שלו היום נגד ציבור נאמן, שגינה בחריפות את ניסיון הפיגוע הנתעב.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זאבי, אנא, וחבר הכנסת טלב אלסאנע.

רחבעם זאבי (מולדת):

--- הוא מקשקש ואתה לא מעיר לו.

טלב אלסאנע (מד"ע):

--- זה לא חדש ---

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלסאנע, מספיק, תירגע.

חברים, תראו איך אתם הופכים דיון בנושא כלשהו, בתהליך של עידוד עצמי, לסערה. ההערה הוערה, היתה הערה שכנגד. נא לחזור לסדר הדין. עברת את זמנך, אני מוסיף לך ---

רחבעם זאבי (מולדת):

לא, הוא המשיך בהערה שנייה.

היו"ר ש' וייס:

בסדר, אני רוצה לעצור את זה.

רחבעם זאבי (מולדת):

הגזענים הכי גדולים הם אש"ף וה"חאמס" שהוא תומך בהם. ה"חמאס" הם גזענים והוא הלך לראש ה"חמאס"; הוא חבר של ראש ה"חמאס", הגזען הזה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זאבי.

טלב אלסאנע (מד"ע):

הרי זה המצע שלך, זה אתה, אתה האחרון שצריך להטיף. תתבייש לך. ה"חמאס" יותר טוב ממך.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זאבי, מספיק.

טלב אלסאנע (מד"ע):

תפסיק להפריע, תהיה בשקט.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלסאנע, אני לא זר בכנסת, תאמין לי שאני מכיר את הפרינציפ. הוא לא יפריע, אתה לא תתגרה, וזה יהיה בסדר. אני מכיר את השיטות האלה. אנא, חזור לנושא. אני מוסיף לך דקה זמן שלי, שכבר אין לי.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני רוצה לציין, שכל התושבים הערבים הבדואים בנגב גינו בחריפות את ניסיון הפיגוע הנתעב שהיה באזור הנגב ליד תל-שבע, והם הביעו עמדה נחרצת נגד ניסיון הפיגוע הנתעב הזה, שהיה מכוון לפגוע גם בתהליך השלום וגם ברקמת היחסים החיובית בין היהודים ובין הערבים באזור הנגב. רק חבר הכנסת פניני בדש ניסה לגנוב כותרות כשהוא מסית נגד אותם אנשים, אזרחי המדינה הנאמנים. מכאן אני רוצה לגנות בחריפות את הניסיון הנלוז שלו ואת דברי השקר שהוא התחיל להפיץ היום באמצעי התקשורת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת חיים דיין – איננו. חבר הכנסת אסעד אסעד, בבקשה.

אסעד אסעד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני יודע אם מטרתה של הצעת החוק המוגשת היום על-ידי חבר הכנסת אבי יחזקאל היא להגן על העובדים.

היו"ר ש' וייס:

המטרה היא לדון בחוק.

אסעד אסעד (הליכוד):

אם כבר עוסקים בעובדים ובהעסקת עובדים, אני חושב שצריך להגן על העובדים העושים במלאכה ברחבי מדינת ישראל, אבל אני חושב שהצעת החוק הזאת אינה באה להגן על העובדים. לצערנו הרב, אדוני היושב-ראש, ברחבי הארץ צמחו משרדים שונים כמו פטריות אחרי הגשם וכולם הפכו להיות מומחים להעסקת עובדים. עקרונית אני נגד השיטה הזאת. עובדים צריכים להיות מועסקים על-ידי מי שמעסיקים אותם ישירות.

אנחנו יודעים שקבלני כוח אדם הם מתווכים למיניהם, ובמגזר הלא-יהודי הם הפכו להיות ראיסים. אתה יודע מה זה ראיס? הוא לוקח חבורה של בנות, של צעירים, אוסף אותם בבוקר, משלם להם, במקרה הטוב, 50 שקלים, והם הולכים הביתה ללא שום תנאים סוציאליים.

אם המטרה היא להגן על אותם עובדים, אני חושב שאין מקום לאותם מתווכים, אותם ראיסים ואותם קבלני עובדים. המעסיק הגדול ביותר, שמקבל שירותים של קבלני עבודה למיניהם, הוא משרדי הממשלה. אני לא מבין למה צריכים משרדי הממשלה מתווכים כדי לקבל עובדים, כדי לקבל פקידות במשרדי הממשלה או קצרניות. למה צריכים הבנקים קבלני משנה כדי לקבל עובדים ולקלוט עובדים? יש מטרה אחת – לנצל אותם עובדים, ואם המטרה היא לנצל אותם, אני חושב שצריך לעשות הכול כדי להגן על העובדים.

השיטה הזאת של קבלנים ושל מתווכים ושל ראיסים באה רק כדי לנצל את העובדים. אנחנו צריכים לחוקק חוקים, שאותם עובדים לא ינוצלו כפי שהם מנוצלים היום. תודה.

היו"ר ש' וייס:

תוה לחבר הכנסת אסעד אסעד. חבר הכנסת רון נחמן. חבר הכנסת פיני בדש – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הוא במלחמה עם הבדואים בנגב. הוא לא מתבייש.

היור"ר ש' וייס:

מה לעשות?

חבר הכנסת יוסף ונונו – איננו. עכשיו אני מזמין את חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו – את חברת הכנסת נעמי חזן; אם היא לא תהיה – את חבר הכנסת גדעון שגיא; אם הוא לא יהיה – את חבר הכנסת יגאל ביבי; אם הוא לא יהיה – את חבר הכנסת אליעזר זנדברג; אם הוא לא יהיה – את חבר הכנסת עמנואל זיסמן; ואם הוא לא יהיה – את חבר הכנסת אלי דיין, והוא כאן.

בנימין טמקין (מרצ):

מה אתי?

היור"ר ש' וייס:

אתה ממש אחרי אלי דיין, ממש.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה לגנות בכל תוקף את הדברים הבלתי אחראיים של חבר הכנסת פיני בדש, שהאשים את האזרחים הערבים הבדואים בנגב בהאשמות חמורות והתקיף אותם בצורה בוטה. אני חושב, שכל הבית צריך להתאחד בגינוי הדברים שהוא אמר, כי הוא פוגע במרקם היחסים העדין בין האוכלוסייה הערבית ובין האוכלוסייה היהודית במדינת ישראל. הוא התקיף את הבדואים בנגב כאילו הם שותפים לאותו ניסיון חבלני שהיה היום. אני חושב שדברים אלה הם בלתי אחראיים, ואני לא רוצה להוסיף עוד, אבל כל הבית צריך לגנות את הדברים הללו, שהם יוצאי דופן. לא צריך להאשים את כל האוכלוסייה הערבית הבדואית בנגב בדברים שהם לא אחראים להם.

שמענו את נציגם כאן בבית הזה, שמענו את חבר הכנסת טלב אלסאנע מגנה, וכולנו מגנים, את הניסיון – – –

עובדיה עלי (הליכוד):

הוא נציג כל הבדואים?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני אומר: הוא נציג הבדואים בכנסת והוא נציג האוכלוסייה הערבית, אחד הנציגים – –

עובדיה עלי (הליכוד):

אחד.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

– – של הציבור הערבי כולו, והוא הנציג הבדואי היחיד מהנגב שנמצא בבית הזה.

עובדיה עלי (הליכוד):

הוא לא הנציג של כל הבדואים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הוא מייצג את העמדות של מרבית הבדואים בנגב.

אלי דיין (העבודה):

הוא גם בדואי.

עובדיה עלי (הליכוד):

לא כל הבדואים תמכו בו.

היו"ר ש' וייס:

אולי אסכם, ברשותך, חבר הכנסת עובדיה עלי, את הקטע הזה: אנחנו, הכנסת כולה, נציגים של כל אזרחי ישראל, וכאזרחים אנחנו צריכים להימנע בכל תוקף מהכללה ומהכפשה של איזו קבוצה באוכלוסייה, גם אם מישהו מבניה עשה מעשה שלא ייעשה, ובוודאי אם זה לא בדוק בכלל. זה הכלל הדמוקרטי.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אין לזה שום קשר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני, לצאת במתקפה כפי שעשה חבר הכנסת פני בדש נגד הציבור הערבי הבדואי בנגב, זאת היתה התנהגות שכולנו צריכים להתנגד לה.

היו"ר ש' וייס:

אתם אפילו לא מסוגלים לשמוע משפט. אמרתי: גם אם מישהו עשה, ובוודאי במקרה שבכלל לא מוכח שום דבר. נא להקשיב לנקודות ולא לפסיקים. ברור? בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

לגבי הצעת החוק, אני חושב שזאת הצעת חוק טובה, שבאה לתקן עיוות. היא באה לתקן מצב הקיים עד היום, שבו יש הפקרות בשטח של העסקת עובדים בלתי מוסדרת. מי שנפגעו במיוחד מהמצב הקיים היום הם נשים וילדים המועסקים בצורה בלתי מוסדרת על-ידי ראיסים, קבלני כוח אדם. ונכון שהם שולחים עובדים גם למוסדות ממשלתיים, וגם במוסדות הממשלתיים, בידיעת ההסתדרות, העובדים הללו מנוצלים בצורה מחפירה. הם מועסקים בשכר נמוך, בתנאי עבודה קשים, עובדים עשר ו-11 שעות, מזריחת השמש ועד שקיעתה, ואולי אף יותר. מנצלים אותם כעבדים.

אני חושב שהחוק הזה בא לנסות לתקן עיוות מתמשך. אינני אומר שהחוק הזה הוא שיא השלמות. בוועדה יהיה צורך להכניס בו תיקונים. אבל אני בעד העברת החוק הזה בקריאה ראשונה כדי שסוף סוף יהיה סיכוי להסדרת הנושא הזה, כדי שהעובדים הבלתי מוסדרים, שמרביתם נשים וילדים, יוכלו גם הם לזכות בתנאים סוציאליים, כמו שאר העובדים במדינה.

היו"ר של וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת דראושה. חברת הכנסת נעמי חזן, חבר הכנסת שגיא, חבר הכנסת ביבי, חבר הכנסת זנדברג וחבר הכנסת זיסמן – אינם. חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת בני טמקין.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ישבתי כאן במשך הדיון, ואינני יודע על מה הזעקה של חבר הכנסת מיכאל איתן, שדיבר נגד הצעת החוק. הדבר לא ברור לי. הרי רק בקדנציה שעברה הגשנו חבר הכנסת שמאי ואנוכי הצעת חוק בעניין עובדים זרים.

דוד מנע (הליכוד):

זה לא שייך, זה לא דומה.

אלי דיין (העבודה):

זה כן שייך. כך אתה שולט במערכת הזאת.

דוד מנע (הליכוד):

ההבדל ביניכם הוא שחבר הכנסת שמאי יודע מה הוא עושה.

אלי דיין (העבודה):

אינני יודע מה אתם רוצים. אנחנו לא נגד חברות כוח אדם. החוק לא בא למנוע העסקת כוח אדם, הוא לא בא למנוע ניידות עובדים. גם לא נכון מה שאמרת בנושא הקביעות, חבר הכנסת מנע. אין כאן קביעות.

בעצם, מה באה הצעת החוק לומר? הצעת החוק באה למנוע את החרפה שהיינו עדים לה במיוחד כשהגיעו לארץ המוני עולים מברית-המועצות, וראינו עולות ועולים חדשים צעירים מנוצלים, עובדים בתנאים מחפירים, מקבלים שכר מתחת לשכר המינימום, עד כדי כך שהיו הצעות חוק בכנסת להטיל עונשי מאסר על מי שמעסיקים עובדים תוך הפרת חוק שכר מינימום. הצעת החוק באה לעשות סדר בתחום הזה: יהיו חברות כוח אדם, תהיה יוזמה, תהיה ניידות עובדים, אבל יהיו גם תנאים לעובדים. האם אתם לא רוצים שהעובדים יועסקו בתנאים מינימליים? האם זה בולשביזם?

בכלל, בחודשים האחרונים על כל דבר אומרים: הסתדרות, קיבוצים – בולשביזם. כך תוקפים כל נושא. מה אתם חושבים? האם מילטון פרידמן הגיע לארץ?

דן מרידור (הליכוד):

חיים רמון הגיע.

אלי דיין (העבודה):

שכחתם את הערבות ההדדית? שכחתם שאנחנו רוצים חברה צודקת, חברה שדואגת לצדק חברתי? גם בתורת ז'בוטינסקי מדובר על חמשת המ"מים ועל צדק חברתי.

דן מרידור (הליכוד):

אבל לא על בולשביזם.

אלי דיין (העבודה):

מה אתם רוצים? לנצל? מה בסך הכול באים לומר פה? שיהיו תנאים.

דוד מנע (הליכוד):

קום התנערה עם חלכה, עם עבדים ומזי-רעב.

בנימין טמקין (מרצ):

אתה רעב? לא.

אלי דיין (העבודה):

אז בואו תשתחררו מכל המושגים האלה, תבדקו את הדברים לגופם, תחזרו לערכים.

דן מרידור (הליכוד):

לאילו ערכים?

אלי דיין (העבודה):

לערכים הבסיסיים, היהודיים.

דוד מנע (הליכוד):

לערכים הבולשביקיים.

אלי דיין (העבודה):

אילו ערכים בולשביקיים? לנצל עובד או עובדת, לשלם לה 2 או 3 שקלים לשעה, זה מה שאתם רוצים?

דן מרידור (הליכוד):

מה זה שייך לעניין?

אלי דיין (העבודה):

זה מה שעשו חברות כוח אדם. אגב, אתם לא מכירים את התופעה שקיימת במפעלים? תבקרו במפעל ותראו: עובדים שהם עובדי קבלן אינם אוכלים באותו חדר אוכל שבו אוכלים העובדים הרגילים. עובדי קבלן צריכים להסתדר בחוץ, לא לאכול בחדר האוכל, בלי המקלחות ובלי הסידורים שיש לעובדים הרגילים באותו מפעל.

לכן, אדוני היושב-ראש, אין כאן שום נסיגה; להיפך, יש פה התקדמות. מצד אחד יש ניידות, יוזמה, חופש, ומצד שני – הגנה על תנאים בסיסיים, יסודיים, לעובדים.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת אלי דיין. חבר הכנסת בני טמקין, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת ענת מאור.

בנימין טמקין (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרשה לי קודם כול לברך את חבר הכנסת אבי יחזקאל על הצעת החוק הברוכה, שהיא לטובת העובדים במדינת ישראל. בסופו של דבר היא גם תשרת את חברות כוח האדם הרציניות וההגונות ותמנע את הפעולה הבלתי מרוסנת, הבלתי מבוקרת והבלתי חוקית של קבלני כוח אדם המנצלים את העובדים באופן מחפיר.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת מיכאל איתן – הוא איננו כאן – שדיבר במונחים של בולשביזם וכדומה: כל חוק במדינת ישראל ששייך לענייני עובדים אפשר לתאר אותו בכל מיני צבעים. אבל גם כשדיברנו בזמננו על שכר מינימום, היו אנשים שהזכירו לנו את הבולשביזם. ובכל פעם שמדברים על חוק שבא להגן על זכויות יסוד של עובדים, איכשהו אנשים נזכרים בברית-המועצות, כאילו בזה מדובר. אינני מניח שאנשים, אפילו אנשים שדיברו כאן מטעם הליכוד, מתנגדים לחוקים כמו חוק שכר מינימום או לחוקי בטיחות בעבודה.

יעקב שמאי (הליכוד):

חוק שכר מינימום חוקק בכנסת לפני ארבע שנים, והוא העלה ב-30% את שכר המינימום.

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת שמאי, הרי אני לא באתי להתקיף אותך. אני טענתי שאלה מבין חברי הליכוד שתוקפים את החוק הזה הרי אינם מתנגדים לכל מיני חוקים בנושאים חברתיים ובנושאי עובדים. כל חוק שבא להגן על העובדים, אפשר להציג אותו מייד בהקשר של ברית-המועצות, ולהרוג על-ידי כך כל יוזמה ברוכה. כאן יש יוזמה ברוכה שמקובלת גם על חברות כוח האדם הגדולות, הרציניות והמסודרות, וגם על ארגוני העובדים.

אני רוצה לספר לכם משהו. היה לנו סיור של ועדת העבודה והרווחה בהוד-השרון ובכפר-סבא. ראינו שם תופעה פנטסטית: ראינו עובדי שטחים ועובדים תאילנדים ורומנים מפגינים באמצע הרחוב על תנאי העבודה. אני פגשתי עובדים קולומביאנים במפעל, שסודרו שם על-ידי חברת כוח אדם. עכשיו אנחנו מבינים שכל העסק היה בלתי מוסדר ובלתי חוקי. ואני חושב שהגיע הזמן במדינת ישראל ליצור תנאים יסודיים שיאפשרו גם נידות, אבל גם סדר ותחרות הוגנת בין עובדים, כדי שלא ינצלו עובדים אחדים בשביל לגרום נזק לעובדים אחרים, יותר מאורגנים.

החוק הזה, עם השינויים הדרושים, שעוד נדבר עליהם בוועדה, הוא חוק בהחלט מבורך, ואני חוזר ומברך את חבר הכנסת אבי יחזקאל על יוזמתו.

לבסוף אני רוצה להוסיף עוד כמה מלים. כמו שמזכירים פה כל הזמן את ברית-המועצות, מזכירים גם את ההסתדרות, ושוכחים שבכל זאת קרו כמה שינויים חשובים בהסתדרות, שאני מקווה מאוד שהם הפכו את ההסתדרות לארגון עובדים מייצג יותר, וכן שההסתדרות לא תעשה עוד אותם דברים שבגללם יש עכשיו חברי כנסת שמתנגדים לחוק, שהוא בסך הכול חוק הוגן, חוק טוב, חוק ישר. אני מברך שוב את חבר הכנסת אבי יחזקאל.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת בני טמקין. חברת הכנסת ענת מאור, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת חיים רמון; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת רפי אלול.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, אני רוצה להצטרף במחלוקת הגדולה הזאת אל התומכים בחוק ולברך את חבר הכנסת אבי יחזקאל, את ועדת העבודה והרווחה ואת העומד בראשה, חבר הכנסת יוסי כץ, ואת היושב-ראש הקודם, חבר הכנסת עמיר פרץ.

אנחנו הקדשנו לדיונים בחוק הזה ישיבות רבות, והנוסח המובא לכאן הוא לא הנוסח שהוגש בראשונה.

חבר כנסת מסיעתי, חבר הכנסת פורז, עומד להתנגד להצעת החוק הזאת, ולא בדיון. החוק הזה עומד גם בביקורת של חוק-יסוד: חופש העיסוק.

דן מרידור (הליכוד):

מי אמר את זה? בדקתם את זה עם היועץ המשפטי? מי נתן לכם תשובה כזאת? איזה יועץ משפטי – של הממשלה? של הכנסת?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

זו היתה הדעה של נציג משרד המשפטים.

ענת מאור (מרצ):

אנחנו ביקשנו חוות דעת, ומשרד המשפטים השיב את התשובה הזאת. גם חבר הכנסת דדי צוקר שאל את השאלה הזאת כאשר הנושא עלה בסיעה שלנו, וזו היתה התשובה. אני רוצה שוב להדגיש, שזאת לא היתה הצעת החוק המקורית שבה התחלנו לדון.

יעקב שמאי (הליכוד):

איך הסיעה שלכם מצביעה, פה-אחד?

רפאל אלול (העבודה):

ואיך הליכוד מצביע, פה-אחד?

יעקב שמאי (הליכוד):

בליכוד יש חופש הצבעה.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני מקווה שקריאות הביניים הללו אינן על חשבון זמני.

היו"ר ש' וייס:

לא, בהחלט לא.

ענת מאור (מרצ):

אני רוצה להדגיש, שבנושא של זכויות יסוד, לא לחינם מדברים בחברה המודרנית על מדינת רווחה ולא על מדינת סעד. במדינת רווחה לא ייתכן שלא תהיינה זכויות יסוד לעובדים – ולכל העובדים.

הכנסת הזאת נזעקה, לרבות הליכוד, בנושא המלצריות. הכנסת הזאת נזעקה לבעיה של נהגי המשאיות. כשהגעתי לרשות השידור ניגשו אלי עובדים ועובדות שעל כורחם הם עובדי קבלן ועל כורחם אין להם זכויות: לא פנסיה, לא זכויות סוציאליות, לא דמי פיטורין. האם מישהו מאתנו חושב שלא צריך להגן עליהם בחברה מודרנית?

חבר הכנסת מרידור, אתה היית שר המשפטים. אנחנו נמצאים במצב, שיש לנו שני חוקי יסוד, אבל מצבנו "נכה" מבחינה דמוקרטית. בארצות-הברית יש חוקה מלאה אך אצלנו חסרים חלק מחוקי היסוד. חסר לנו חוק-יסוד: זכויות חברתיות.

דן מרידור (הליכוד):

את אומרת לי? תשכנעי את ראש הממשלה שלך שיתמוך, ואז יהיו לנו חוקי יסוד.

ענת מאור (מרצ):

אני יודעת שאתה נאבק על כך. אבל כאשר הולכים לבדוק את החוק הנדון, צריך לזכור שאין לנו חוק-יסוד: זכויות חברתיות, כמו שאין לנו חוק-יסוד: זכויות משפטיות. חוק-יסוד: חופש העיסוק הוא האליל היחיד? מה עם זכויות עובד? מה עם זכות השביתה? מה עם זכויות לדמי פיצויי פיטורין בתור חוק-יסוד?

לכן, אני מברכת מאוד על החוק. אני רוצה להצביע על סעיף 8 – תחולת הסכם קיבוצי, ועל סעיף 10 – מתן הוראות לעניין החלת הסכם קיבוצי. ממלא-מקום יושב-ראש האיגוד המקצועי אפרים ז'לוני הגיע להסכם עם חברות כוח האדם הגדולות, וגם בוועדה הם העידו שהם בעד החוק. אנחנו צריכים למנוע מצב של "חאפרים", וכמובן למנוע ניצול עובדים.

לכן, מאחר שזמני תם, אני רוצה לברך על החוק ולומר שהחלת ההסכם הקיבוצי, קידום הפיקוח, והאחריות האישית, גם של המעסיקים ולא רק של הקבלנים, כמו גם סמכויות בית-הדין לעבודה בסעיף 19 – כל אלה מביאים, לדעתי, חוק מאוזן.

אני חוזרת, הכנסנו בו שינויים, הוא עומד בביקורת משפטית של חוק-יסוד: חופש העיסוק, והוא חשוב מאוד, לטובת אלפי ועשרות אלפי עובדים ועובדות.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחברת הכנסת ענת מאור. חבר הכנסת חיים רמון – איננו נוכח. חבר הכנסת רפי אלול, אחריו – חבר הכנסת אברהם פורז, אחריו – חברת הכנסת לימור לבנת, ואחריה – חבר הכנסת דן מרידור. נא להקפיד על הזמן.

רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני מצטער שחבר הכנסת מיקי איתן איננו נוכח כאן. אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת אבי יחזקאל, שלא תיפול רווחך בעניין הזה. אני שמעתי את חבר הכנסת איתן מדבר בלהט על הרבה נושאים אחרים, כאשר יש חיץ גדול, תהום, בינינו בדברים האלה. אני בטוח שנשמע עוד מעט את חבר הכנסת שמאי מדבר בלהט בעד הצעת החוק הזאת.

אני זוכר שבבית הזה העברנו הצעת חוק בדבר ריבית חוץ-בנקאית. לא מעט אנשים התנגדו. אמרו שצריך אדם לקבל מקור כספי נוסף של הלוואה. אבל החוק עבר, והחברות הנותנות אשראי לאנשים מרוצות היום מהחוק הזה.

אני אומר לכם שהיום גם חברות כוח האדם מרוצות מהצעת החוק הזאת. היא באה לעשות צדק עם העובדים שלהן, ויותר מכך. יש כאן דאגה לזכויות המינימליות של העובדים.

חבר הכנסת יחזקאל, לגבי העובדים הזרים, לדעתי הוועדה לא פירטה די הצורך את הדברים ולא שמה דגש בעניין. כשם שיש בעיה עם עובדים ישראלים במקומות העבודה שבהם הדברים אינם מוסדרים, ואני מקווה שהצעת החוק הזאת תסדיר זאת, הרי הבעיות של העובדים הזרים לא ברורות מספיק, לא מפורטות מספיק, וזה משאיר פתח גדול מאוד למעסיקים להתנכר להם ולא לתת להם את זכויות היסוד שלהם.

אדוני יושב-ראש הוועדה, לא אחת קיבלנו תלונות על מעסיקים שמשלמים 2.5 שקלים או 3 שקלים לשעת עבודה.

אברהם פורז (מרצ):

יש חוק.

דן מרידור (הליכוד):

יש חוק אבל לא מקיימים אותו. מה יעזור לך עוד חוק? צריך שיקיימו את החוק.

רפאל אלול (העבודה):

קודם כול, חבר הכנסת מרידור, אולי לא הכול מקיימים את החוק, אבל לפחות 80% כן מקיימים אותו, כך אני מקווה. מדובר בשוק לא קטן של אנשים, מי כמוך יודע. אם זה יבטיח מינימום, עוד טיפה של צדק חברתי, עוד זכות אחת, עוד סדר חברתי, אנחנו את שלנו עשינו.

לא מדובר בהצעת החוק הזאת על דרכי ההסברה למעסיקים ולמועסקים. ההסברה היתה צריכה ללוות את הצעת החוק הזאת, כדי שאנשים ידעו עליה, גם המעסיקים וגם המועסקים. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת אלול. חבר הכנסת אברהם פורז. אחריו – חברת הכנסת לימור לבנת, ואחריה – חבר הכנסת דן מרידור.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בקיצור רב, החוק הזה הוא חוק מיותר, חוק לא נחוץ, חוק מכביד, חוק שפוגע בכלכלה.

חוק-יסוד: חופש העיסוק אומר, שאין מגבילים את חופש העיסוק אלא מטעמים ראויים ובמידה שאינה עולה על הנדרש. פה אין טעם ראוי, והמידה בוודאי עולה על הנדרש. אין צורך ברישוי לאנשים שעוסקים בקבלנות כוח אדם, כמו שלא צריך רישוי בכל מיני קבלנויות אחרות.

לצערי הרב, השתרש נוהל במדינת ישראל במקומות עבודה מאורגנים, שוועד העובדים נותן הגנה טוטלית לכל עובד, טוב או רע. התוצאה היא שלא ניתן למעשה לפטר עובדים. במקרים רבים התחליף לעובדים כאלה הוא עובדי קבלן. אפילו בכנסת מעסיקים עובדי קבלן בחלק גדול מאוד מהבניין הזה ובכל מיני שירותים שניתנים כאן.

מדוע עושים את זה? משום שכאשר לא נותנים לפטר עובד בלתי יעיל, מישהו משלם את שכרו בלי שהאיש ייתן תפוקה ותוצרת. זאת התוצאה.

יכולתי להביא לכם דוגמה ממקום עבודה גדול, אבל אני לא רוצה. בעצם, למה לא לומר את זה? באחד הבנקים הגדולים בישראל לא ניתן להשיג "טלרים" אלא עובדים זמניים, שמפטרים אותם כל שנתיים. ברגע שהם הופכים עובדים קבועים, ועד העובדים לא נותן להזיז אותם והם לא רוצים עוד להיות "טלרים". הם רוצים להיות יועצים לניירות ערך, הם רוצים להיות יועצים למטבע חוץ, הם רוצים להיות כל דבר אחר.

יש די חוקי עבודה בישראל, שגם הם לא נאכפים. אם לא משלמים שכר מינימום, תאכפו את חוק שכר מינימום. אם לא נותנים חופשה שנתית, תאכפו את חוק חופשה שנתית. לא ממלאים אחרי חוק שעות עבודה ומנוחה, תאכפו את חוק שעות עבודה ומנוחה.

אבל החוק הזה הוא, לדעתי, פגיעה קשה מאוד בכלכלה. חבר הכנסת כץ, כתבתי לך על כך מכתב; החוק הזה לא יעמוד במבחן חוק-יסוד: חופש העיסוק. פניתי בעניין זה גם אל היועץ המשפטי לממשלה. אני אעשה כל מאמץ כדי שהחוק הזה ייפול ולא יעבור כאן. אגב, ניסו להעביר אותו בכנסת הקודמת והוא נפל. אם, חלילה, לא אצליח, הוא יגיע למבחן משפטי, ולדעתי הוא לא יעמוד במבחן.

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת פורז. חברת הכנסת לימור לבנת. אחריה – חבר הכנסת דן מרידור, ואחריו – חבר הכנסת יעקב שמאי.

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת פורז, יש חברי כנסת שהם עובדי קבלן?

לימור לבנת (הליכוד):

אותנו אפשר לפטר רק כל ארבע שנים.

דוד מנע (הליכוד):

אין עובדי קבלן, אבל אני מכיר כמה חברי כנסת שעובדים אצל ערפאת, בהסכם קיבוצי.

היו"ר ש' וייס:

רבתי, עכשיו חברת הכנסת לימור לבנת, אחר כך המשך הסימפוזיון.

בנימין טמקין (מרצ):

חבר הכנסת מנע, אל תוריד את הרמה לרמה הרגילה שלך.

דוד מנע (הליכוד):

כאשר ארד ברמה, אני בוודאי אפגוש אותך שם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת טמקין, חבר הכנסת מנע, אל תגיב, כי הוא אחר כך יגיב על דברים שלך ואתה תגיב על דברים שלו. מספיק, בואו נמשיך. אתם תיקו. עכשיו חברת הכנסת לימור לבנת.

בנימין טמקין (מרצ):

מה זאת אומרת אתם תיקו? אתה משווה מי שאומר שיש חברי כנסת שעובדים אצל ערפאת?

היו"ר ש' וייס:

אתה אמרת, הוא ענה לך, זהו. רבותי, אני לא צנזור, ומי שמתחיל להתגרות לפעמים חוטף מנה בחזרה. חבר הכנסת טמקין, אתה יודע, אתה קורא קריאת ביניים, אתה מזמין תגובה, אתה נהנה מזה, אז אל תבוא אלי בטענות.

עכשיו – שקט. חברת הכנסת לימור לבנת, בבקשה.

לימור לבנת (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בוא נסכם את זה בכך, שחברי הכנסת, ובוודאי אלה שיושבים פה באולם, עובדים. זה גם כן משהו.

היו"ר ש' וייס:

ומבחינת התקנון, לכולם יש אותה רמה.

לימור לבנת (הליכוד):

אף שיש אנשים בציבור שחושבים שחברי הכנסת לא עובדים, זה לא נכון. לדעתי, על זה לפחות אפשר להגיע להסכמה, חבר הכנסת טמקין. נכון? כי לעניין הצעת החוק, כנראה, לא נגיע להסכמה.

הצעת החוק המונחת לפנינו היא הצעת חוק רגרסיבית, שאין לה שום מקום במשק חופשי. לאמיתו של דבר, אם היא תיחקק – ואני מקווה שבסופו של דבר הליכי החקיקה שלה לא יגיעו לכלל השלמה והיא תיפול כאן היום, ואם לא היום, חס ושלום, היא לא תגיע לכלל קריאה שנייה וקריאה שלישית – מה שיקרה הוא דבר פשוט מאוד.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אפשר לשאול שאלה?

לימור לבנת (הליכוד):

שנייה. התחלתי, עוד לא סיימתי אפילו את המשפט הראשון.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

כשתרצי.

לימור לבנת (הליכוד):

יקרה דבר אחד מאוד פשוט. מה שיקרה הוא, שיימצאו דרכים לעקוף אותה, דרכים כאלה ודרכים אחרות, וכמו שאמרו כאן כבר לפני, וזה צריך להיות ברור, יש מקום להעניק את כל ההטבות הסוציאליות, את כל ההגנות הדרושות לעובדים. על זה אין שום מחלוקת, לא עם חברי בליכוד ולא עם אלה שמתנגדים להצעת החוק במפלגות אחרות. אין מחלוקת על זה, אלא שיש בחוק די אפשרויות להגן על העובדים, ואם צריך לתקן דברים מסוימים, צריך לתקן אותם, אבל לא על-ידי כך שתהיה כאן חקיקה שהיא בגדר התערבות גסה מאוד וקיצונית מאוד ביחסי העבודה במשק.

אם הצעת החוק הזו תגיע לכלל השלמה, מה שיקרה, הוא שניידות העובדים תיפגע; שהליכי הבראה והתייעלות לא יוכלו להתבצע כהלכה; שתהיה כפייה – – –

היו"ר ש' וייס:

חברים, זה קצת מפריע. חבר הכנסת שמאי.

לימור לבנת (הליכוד):

לדעתי, החברים שלי מתלהבים משום שהם מסכימים אתי.

היו"ר ש' וייס:

אבל זה מפריע. אני אפילו מתקשה לשמוע אותך כשהם מדברים.

לימור לבנת (הליכוד):

תהיה כאן כפייה על המעסיקים. למעשה, כל השליטה תחזור לידי ההסתדרות, באמצעות אותו סעיף שמחיל את ההסכמים הקיבוציים על העובדים כולם, ומבנה כוח האדם הגמיש, שנחוץ כל כך בחברה מודרנית, במשק מודרני, לא יוכל להגיע לכלל מימוש.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני סבורה שאין שום הצדקה להחזיר את השליטה המוחלטת במשק העבודה לידי ההסתדרות. אני משוכנעת, שחברות כוח האדם ממלאות תפקיד, שהוא תפקיד חשוב במשק חופשי ובמשק תחרותי, כמו שאמרתי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

חברת "מנפאאר" חתמה מרצונה הטוב על הסכם עבודה עם ההסתדרות. מי כופה עליה?

לימור לבנת (הליכוד):

זה בסדר גמור, אני לא רוצה לכפות עליה שום דבר. אם חברת "מנפאאר" חתמה על הסכם עם ההסתדרות, אדרבה ואדרבה. מדוע אנחנו צריכים לחייב בחוק את "מנפאאר" לחתום או לא לחתום על הסכם עם ההסתדרות?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

היו"ר ש' וייס:

לא, זאת רק הקריאה הראשונה. תהיה קריאה שנייה.

לימור לבנת (הליכוד):

אני רוצה להשאיר את זה למשק חופשי, לתחרות חופשית, ולא להתערב ביחסי העבודה במשק בצורה של חקיקה כזאת, שלא באה להגן על זכויות העובדים אלא באה להגן על הסתדרות העובדים. זה נראה לי מיותר לגמרי.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחברת הכנסת לימור לבנת. חבר הכנסת דן מרידור, ואחריו – חבר הכנסת יעקב שמאי. אחריו – חבר הכנסת עוזי לנדאו, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת דן תיכון, ואחריו – אחרון המשתתפים בדיון, חבר הכנסת עובדיה עלי.

דן מרידור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה הזאת איננה באה להגן על העובדים. היא באה להגן על ההסתדרות. המציעים אינם מאמינים בעובדים. הם מאמינים בהסתדרות. הם לא שמו לב שקרה משהו במדינה, והתורות שבעקבותיהן הוצעו הצעות כאלה פשטו את הרגל; המוסדות שהנהיגו אותן אינם קיימים עוד.

אינני מתפלא על התומכים בהצעה. אני מצטער על שהציבור איננו יודע שמפלגת העבודה תומכת בה. זה שהקומוניסטים תומכים, זה ברור לי: זה הולך באופן עקבי עם תורתם. זה שהקומוניסטים תומכים, מפ"ם תומכת, זה ברור. חבל שחבר הכנסת אבי יחזקאל לא דאג לפרסום מתאים של ההצעה הזאת מטעם מפלגת העבודה, שייודע בציבור מה מפלגת העבודה והקומוניסטים רוצים: להחזיר אותנו למשטר ההוא.

איזו ממשלה מבולבלת ומזיקה. מצד אחד, מדברים על ליברליזם, שר האוצר מדבר על הגמשת שוק העבודה, ומצד אחר, מפלגתו שלו מגישה הצעה מנוגדת לחלוטין למדיניות שלו.

אנחנו חיים בעולם חדש מבחינת זכויות האדם בישראל, ואף שניסו להטעות אותנו בכנסת רק לפני דקות ספורות – וחברת הכנסת מאור, אני פונה אלייך, נאמר לי שהיתה איזו חוות דעת משפטית, כאילו החוק הזה עומד במבחן חוק-היסוד. אני רוצה לקבוע, שאין שחר לדברים שבטעות, כנראה, אמרת פה. שום חוות דעת כזאת לא ניתנה, ואני מציע שניזחר בדברים האלה, כדי לא להטעות את הכנסת.

לפי מיטב הבנתי, אין אפשרות שחוק כזה יעמוד בתנאי חוק-היסוד. מה פירוש שאי-אפשר להיות קבלן כוח אדם בלי רשיון, והשר ייתן רשיון לפי תנאים שהוא יקבע? לא כתוב מה התנאים. המחוקק לא אומר ולא כלום. השר ירצה, ייתן לחבר המרכז, לא ירצה, ייתן לחבר מרכז של מפלגה אחרת. כך אפשר – – –

יוסי כץ (העבודה):

בנימין טמקין (מרצ):

רופא, עובד סוציאלי, פסיכולוג. מה העניין? מה קרה?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

דן מרידור (הליכוד):

אין בשום מקום, אין בשום חוק אפשרות – – –

קריאות:

– – –

היו"ר ש' וייס:

אני חושב שחבר הכנסת דן מרידור שמע את קריאות הביניים, והוא בוודאי יתייחס אליהן בקיצור נמרץ.

דן מרידור (הליכוד):

אי-אפשר להתנות עיסוק ברישוי בלי לקבוע את התנאים לרישוי.

יוסי כץ (העבודה):

– – –

דן מרידור (הליכוד):

לא כתובה מלה אחת; אף מלה אחת לא כתובה פה.

בנימין טמקין (מרצ):

אני אמרתי שהשר יקבע. זה בדיוק מה שעושים – – –

דן מרידור (הליכוד):

חבר הכנסת טמקין, אני אשמח לענות לך. אני שמח על השאלה. אי-אפשר להסמיך – – –

ענת מאור (מרצ):

בנימין טמקין (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

רבותי, זה דיון בקריאה ראשונה. אפשר לקרוא קריאת ביניים אחת, שתי קריאות ביניים, אבל לא לכל נואם. הרי עוד הרבה דברים ילובנו בוועדה. אנחנו בראשית התהליך.

יוסי כץ (העבודה):

היו"ר ש' וייס:

כן, בבקשה, חבר הכנסת יוסי כץ. אין לך בשלב זה שום יתרון, חוץ מזה שאני אאפשר לך, כחיפאי, לומר פה איזו מלה.

יוסי כץ (העבודה):

תודה רבה.

אני רוצה להבהיר רק, שהשאלה האם החוק הזה עומד או אינו עומד במבחן חוקי היסוד תעלה לדיון אחרי ההצבעה במליאת הכנסת, כאשר הוועדה תכין את החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. לא עולה על דעתנו לחוקק חוק שסותר את חוקי היסוד, לרבות חוק-יסוד: חופש העיסוק.

אלי דיין (העבודה):

צריך לחוקק חוק-יסוד: זכויות העובדים.

היו"ר ש' וייס:

עכשיו לחבר הכנסת דן מרידור אני מוסיף דקה וחצי, כי זמנו עבר פה בקריאות ביניים.

דן מרידור (הליכוד):

אני מודה ליושב-ראש הוועדה על ההבהרה. הוא רק מחזק מה שאמרתי, שהאינפורמציה שנמסרה לנו, כאילו היתה חוות דעת שהחוק הזה עומד בתנאי חוק-היסוד, איננה אמיתית. אני מתפלא על הכנסת, על המליאה, שמוכנה להצביע בעד חוק, שלפחות ספק גדול – לדעתי, זה ברור לגמרי – – –

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוד לא יודעים איך היא תצביע.

דן מרידור (הליכוד):

לדעתי, זה ברור לגמרי שהחוק איננו עומד בתנאי חוק-היסוד, ופוגע בחופש החוזים, פוגע בחופש העיסוק. הוא פוגע – – –

אלי דיין (העבודה):

אז צריך לתקן את חוקי היסוד האלה.

דן מרידור (הליכוד):

תקן את חוק-היסוד, תציע. אל תחוקק חוקים מנוגדים לחוק היסוד.

אלי דיין (העבודה):

צריך לחוקק חוק-יסוד: זכויות העובדים.

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

רבותי, נא לאפשר לחבר הכנסת דן מרידור לומר את דבריו. זו קריאה ראשונה.

דן מרידור (הליכוד):

אם תרשה לי, חבר הכנסת אלי דיין, אני מציע לך לשכנע את ראש הממשלה שיסכים לחקיקת חוקי היסוד, לא אותי.

ענת מאור (מרצ):

אבל חוק-יסוד ---

דן מרידור (הליכוד):

בינתיים הוא מעכב אותם ולא אני.

אלי דיין (העבודה):

ענת מאור (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

רבותי, קריאה ראשונה נועדה לחילופי דברים ולא לחילופי הפרעות.

דן מרידור (הליכוד):

הצעקות לא תעזרנה. צריך להחליט האם רוצים במשטר שיש בו כלכלה חופשית, האם רוצים משטר שבו אנשים יכולים לבחור מה שהם רוצים לעשות, או שמישהו מכתוב להם מלמעלה איך לעבוד, מישהו נותן להם רשיון מתי לעבוד, מישהו יקבע להם את תנאי העבודה. ברוך השם, לא הלכנו בדרך הזאת משנת 1990, ולכן הכלכלה פורחת כבר חמש שנים. אני משוכנע ששר האוצר לא יתמוך בהצעה הזאת, ואם הוא יתמוך, אשמח מאוד, כי אז יראה העם מי זאת מפלגת העבודה. לא לשווא הוא לא נמצא פה. לכן, אני מבקש מכם לשקול פעמיים אם אתם רוצים ברצינות להחזיר אותנו לאחור, לימים שכבר פסו ועברו במזרח-אירופה.

אני מציע לשמור על המשק החופשי שהתחלנו לפתח פה, לשמור על זכויות האדם ולתת לכלכלה לפרוח, ולא לתת יתרונות להסתדרות ולהסכמים שהיא תעשה על חשבון חופש הפעולה של העובדים ושל המעסיקים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת דן מרידור.

עכשיו חבר הכנסת יעקב שמאי, ואחריו – חבר הכנסת עוזי לנדאו, ואחרי חבר הכנסת עוזי לנדאו – חבר הכנסת דן תיכון, ואחרי חבר הכנסת דן תיכון – חבר הכנסת עובדיה עלי. נא להקפיד על הזמן, ואם תפריעו פחות, נספיק יותר.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, קודם כול אני רוצה לומר, שאני בעד המשך קיומם של ארגונים רבים ככל האפשר להעסקת עובדים באמצעות חברות כוח אדם. שלא תהיה טעות, אני לא נגד, אני בעד. אבל מנגד, אני אומר את זה גם לחברי דן מרידור, לא עולה על הדעת, שעובד שיעבוד באמצעות חברת כוח אדם יפגעו זכויותיו. אם כבר מדברים על חוק המעגן זכויות, ואני לא רוצה להתפלסף משפטית בעניין, זכויות העובד עומדות לא פחות מאשר זכויות הקבלן.

דן מרידור (הליכוד):

זה לא נוגע לעובד. אין לי ויכוח אתך. זה נוגע להסתדרות, לא לעובדים.

גדעון שגיא (העבודה):

קומוניסט בסיעת הליכוד?

יעקב שמאי (הליכוד):

עזוב את הקומוניזם, גדעון.

גדעון שגיא (העבודה):

כך אמר דן מרידור.

יעקב שמאי (הליכוד):

מצד שני, גם בחוק, ואני אגיד את זה לידידי אבי יחזקאל, מפריע לי שהוא מבקש להחיל את ההסכמים הקיבוציים על חברות כוח אדם; מפריע לי. צריך להחליט כאן. אם אנחנו רוצים את ההסכמים הקיבוציים, בואו ונאמר בפירוש שאנחנו נגד כל הארגונים של כוח אדם. טמקין, אתה איש חכם, אני לא רוצה להתפלמס אתך מעל הבמה. אתה מבין אותי נכון. אני אומר עוד הפעם: לא נאמר פה דבר והיפוכו. נאמר שאנחנו רוצים, מצד אחד, שיהיו קבלני כוח אדם, שיועסקו עובדים באמצעות קבלני כוח אדם, כי הניידות של העובדים באמצעות קבלני כוח אדם היא גדולה, נכונה וטובה. לפעמים, דווקא במסגרת קבלני כוח אדם נפגעים העובדים.

פה אני רוצה להביא שתיים-שלוש דוגמאות. דוגמה אחת: אנחנו מכירים מפעלים גדולים שבהם עובדים יותר מ-1,000 עובדים, ויש לנו עובדים קבועים ועובדי קבלן שעובדים קרוב לעשר שנות עבודה. אומר לי המנכ"ל, שהעלות של עובד קבלן היא כמו העלות של עובד קבוע. המשמעות: עובד קבלן צריך לקבל תנאי שכר כמו העובד הקבוע, ולא היא. זאת אומרת, בדרך "נוזל" הכסף לידי הקבלן. אם זה המצב, צריך להתגבר עליו בחוק.

מצד שני, יש מצב נורא. יש חוק שכר מינימום, שקבע המחוקק, והכנסת נאבקה על כך קשות לפני ארבע שנים, למרות ההסכמים שהיו בעבר מטעם ההסתדרות, והם היו רעים. אין אמצעי אכיפה לשכר המינימום. אין עובד מאורגן שמקבל פחות משכר המינימום. לצערנו, עובדי קבלנים בעבודות קשות מקבלים פחות משכר מינימום, וכאן יש לעובד בעיה. כי אם ההסתדרות, שהיא הארגון היציג שצריך לעזור לו, אינה תובעת בשמו – כי היא היחידה שרשאית וזכאית לעשות זאת והיא אינה עושה זאת – אומרים לי העובדים: יעקב שמאי, מה אתה רוצה, שמחר הקבלן ידע שאני הזדהיתי ונתתי את שמי כמי שמקבל פחות משכר המינימום, ויפטר אותי? זה דבר שצריך לטפל בו – איך אוכפים את החוק כדי שעובד לא ייפגע.

משה נסים (הליכוד):

לא על-ידי החוק הזה.

יעקב שמאי (הליכוד):

מצד שני, החוק הזה לא פוגע – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שמאי, עליך לסכם.

יעקב שמאי (הליכוד):

משפט סיום: מצד אחר, צריכים להיות קריטריונים לקבלני כוח אדם. אני לא יודע אם את הקריטריון צריך לקבוע שר או מנכ"ל. שתקום ועדה. איפה יושב-ראש ועדת העבודה? אני מציע לקבוע מי תהיה הוועדה שרשאית לקבוע את הקריטריונים, ושהקריטריונים ייקבעו בחוק. אם הקריטריונים למתן רשיון ולפסילת רשיון לקבלן ייקבעו בחוק, אני אצביע על זה גם בקריאה שנייה ושלישית. אם לא, אני אומר שני דברים: להוריד מצד אחד את העניין של החלת ההסכמים הקיבוציים; מצד שני, קריטריונים, שלא יהיה הדבר בשירות לבו של שר זה או מישהו אחר.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת שמאי. חבר הכנסת עוזי לנדאו, ואחריו – חבר הכנסת דן תיכון. אני די בסדר עם לוח הזמנים. נא להמשיך להקפיד.

בנימין טמקין (מרצ):

איך אתה מצביע?

יעקב שמאי (הליכוד):

אמרתי – בעד, בקריאה השנייה והשלישית.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מי שקורא הצעת חוק זו אינו יכול שלא להתרשם, כי אבי יחזקאל מציע לסלול דרך מחודשת אל הבולשביזם. זה נגמר במדינות מזרח-אירופה. רוסיה בורחת מזה. אצלנו חוזרים לסיפור הזה.

הלכתי קודם ושאלתי כמה מידידי במרצ לגבי עמדת "רם" בהסתדרות בנוגע לחוק זה. מסתבר שחיים רמון וידידיו תומכים בחוק הבולשביקי הזה.

מה אומר החוק הזה? החוק הזה אומר, שעובד קבוע של חברה המובא על-ידי חברת כוח אדם, ייחנה מכל תנאי העבודה על-פי ההסכם הקיבוצי של המקום שבו הוא עובד, אף-על-פי שהוא נשכר על-ידי גוף אחר. יחסי עובד-מעביד הם בינו לבין חברת כוח האדם, ולא בינו לבין המקום שבו הוא הולך לעבוד.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מה רע בזה?

עוזי לבדאו (הליכוד):

כתוב שם, שלאחר שנתיים הוא הופך להיות עובד קבוע. כתוב שם, שהשר יכול לקבוע מה תהיה העמלה. כל הדברים האלה הם דברים בלתי סבירים ובלתי קבילים לחלוטין. העובדה היא, שחברות לכוח אדם פרחו ב-15 השנים האחרונות משום שהיה למשק צורך אמיתי בהן. היו כ-20 חברות בהסתדרות שהתמוטטו במהלך עשר השנים האחרונות כיוון שהיכולת להעסיק שם כוח אדם היתה נוקשה מדי. לא היה אפשר לכל חברה כזאת לנקוט מדיניות גמישה של מספר מסוים, בסיס של כוח אדם קבוע ובסיס אחר של כוח אדם בלתי קבוע, שההנהלה גמישה לתפעל אותו כראוי. התוצאה היתה שהחברות הללו התמוטטו.

כשאני קורא את הצעת החוק הזו ברור לי דבר אחד: אין פה שום כוונה אמיתית דווקא לדאוג לעובדים. אפשר לדאוג להם בדרכים שונות, בוודאי לתבוע רישוי לחברות כוח אדם, כדי שרק מי שבאמת מומחה בתחום הזה ומי שידוע כמי שפועל על-פי החוק יפעל. צריך בוודאי לתבוע, שלא משנה מהיכן מגיע העובד, הוא ייחנה מכל התנאים הסוציאליים. אבל מכאן ועד לגישה המופלגת שהחוק הזה מציע הדרך היא רבה.

יש לחוק הזה שתי מטרות: האחת – לחסל את החברות הפרטיות לכוח אדם.

אברהם יחזקאל (העבודה):

מדוע?

עוזי לבדאו (הליכוד):

משום שאם חברה כזאת תצטרך להיכנס להסכמים עם ההסתדרות, הסכם קיבוצי בינה לבין ההסתדרות, היא גמרה את הסוס.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אבל כבר יש. מצליחות ומשגשגות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

משגשגות ומצליחות, ויש מקום ללא פחות מצליחות ומשגשגות שאינן נמצאות בקשר עם ההסתדרות.

הדבר האחר: לא יעלה על הדעת שעובדים שבאים מטעם חברות לכוח אדם אחר כך יחולו עליהם התנאים, בוודאי כל נושא הקביעות, בחברות הרגילות. אם כך, לשם מה צריך את חברות כוח האדם? יוכל כל מפעל באופן ישיר להעסיק עובדים.

בנימין טמקין (מרצ):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת טמקין, חבר הכנסת לנדאו כבר סיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, החוק הזה נועד להקנות מחדש להסתדרות כוח, שאותו אנחנו רוצים לפרק ממנה, ולפרק חברות לכוח אדם. נגד הבולשביזם הזה אנחנו נצביע.

רק נזכיר, כי מי שעומד מאחורי החוק הזה – זה גם מרצ, זה גם "רם", זה גם חיים רמון, שלחמו נגד תופעות מן הסוג הזה כאשר היו מחוץ להסתדרות, ועכשיו, כאשר הם בפנים, הם יוצאים למען. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת לנדאו.

חבר הכנסת דן תיכון. אחריו – חבר הכנסת עובדיה עלי, אחרון המשתתפים בדיון זה.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת אבי יחזקאל ישנו?

עוזי לנדאו (הליכוד):

הוא יוצא ובא. עובר ושב.

דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה לפנות אליו ולומר לו, שבחלק האחרון של המאה חוקים כאלה אינם קיימים בשום מדינה שוחרת דמוקרטיה. שופטים אותנו על-פי הצעות החוק שאנחנו מגישים. בכל מקום שנספר שיש לנו הצעת חוק מן הסוג הזה, ישאלו אותנו אם אנחנו עם הפנים אחורה או קדימה.

אין לי שום כוונה לשבור את ההסתדרות. יחסי העבודה בעולם מתארגנים בשונה ממה שהורגלנו לו במשך שנים רבות. מפעלים עוברים מארץ לארץ בקלות. יחסי עבודה באמצעות איגודים מקצועיים מתקשים לקיים בהרבה מדינות. המשבר שפוקד את ההסתדרות היום איננו מאפיין רק את מדינת ישראל. הוא קיים בכל העולם המערבי, כי הוא הכרח בשל מערכת היחסים והמערכת הכלכלית שמתפתחת בכל מדינה חופשית.

לכן, אם אני יכול לפנות אל חבר הכנסת אבי יחזקאל ולומר לו, לא משום שהוא בקואליציה ואני באופוזיציה: למדינה נאורה לא יאה חוק שלוקח אותנו אחורנית. אתה יכול לנמק ולמצוא ארגומנטים וסיבות מקילות מדוע כן, ואנחנו נאמר לך: החוק הזה הוא כותם בספר החוקים של מדינת ישראל. לעולם לא נשתחרר מחוקים שלוקחים אותנו אחורנית. אני לא נכנס לגופו של עניין. אני רוצה לראות כמה מן הנאורים בחברי הכנסת ששייכים למפלגת העבודה, איך וכיצד הם יצביעו. זה מבחן לאנשים: האם הם עם הפנים קדימה או עם הפנים אחורה.

לכן, שקול את העניין הזה. זה לא לכבודך. אני מכיר אותך ומוקיר אותך. נדמה לי שאתה עושה טעות גדולה בתחום החקיקה. וזה לא משנה אם החוק הזה יעבור עוד שלב, שהרי בסופו של דבר יאמר לך מי שצריך לומר לך: אנחנו במפלגת העבודה לא מוכנים שחוק כזה יירשם על שמנו.

אני אומר לך במלוא האחריות, מנקודת ראותנו, אנחנו נעשה הון פוליטי מן החוק הזה, אם הוא יעבור. אבל לטובת הכנסת, שהולכת עם הפנים קדימה, עם הפנים אלי עתיד, אסור שהחוק הזה יאושר. תודה.

היו"ר י' עזרון:

תודה. חבר הכנסת עובדיה עלי, אחרון הדוברים. בבקשה.

עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שלפנינו היא הצעה גרועה, לא טובה, רעה, שפוגעת בכלכלה, פוגעת בכל תהליך הליברליזציה של המשק, ובעצם מנסה להחזיר אותנו הרבה שנים אחורה, לתקופה של הסוציאליזם והבולשביזם וכל מה שמשמע מכך.

עלו לדוכן חברי כנסת ושאלו לשם מה צריכים עובדי קבלן או קבלן. אומר לכם. צריך את זה מפני שצריך נידודות במשק. צריך את זה כדי שלא תיווצר לעתים קביעות, ושהתמורה תהיה בהתאם לתפוקה, בהתאם ליעילות. בתקופה הסוציאליסטית לא היה כל קשר בין תפוקה לבין תמורה, בין שכר לבין יכולת והשקעה בעבודה. הכול היה פונקציה של ותק, של זמן. זה תרם משהו ליעול המשק, להתייעלות, להגברת הפרייון, להגברת התפוקה?

הסידור של עובדי קבלן יכול לתרום תרומה חשובה מאוד למשק, להתייעלות המשק, להגברת התפוקה, להגברת הפרייון.

ההסכמים הקיבוציים שהיו בעבר הגבילו מאוד את המעסיקים. צריך לזכור שהעולם השתנה, חבר הכנסת אבי יחזקאל. זה עולם אחר. אם נחזור היום לשיטות הישנות ונגרום לכך שתהיה קביעות אוטומטית ושהתמורה תעלה רק כפונקציה של זמן, הפגיעה בכלכלה תהיה קשה מאוד, על כל מה שמשמע מכך. בעולם הקטן שלנו משקיעים פשוט ייקחו מפעל ויעבירו אותו למקום אחר. העולם הוא כבר אחד גדול. מי שלא מבין את זה, לא מבין מה קורה היום במשק.

חבר הכנסת אבי יחזקאל, אם יש בעיה של תנאים סוציאליים, אם יש בעיה של שכר, צריך להתמודד עם הבעיות בחוקים שנוגעים ישירות בחקיקה ובאכיפה בתחומים האלה. אי-אפשר להכניס בדלת האחורית בעיה של שכר בחוק נגד קבלנים.

העירו לפני גם חבר הכנסת דן מרידור וגם חבר הכנסת פורז על ההתנגשות שבין החוק לבין חוק-יסוד: חופש העיסוק. אני מסכים בהחלט לעמדתם. אני חושב שהחוק הזה מיותר, ואסור שייכנס לספר החוקים שלנו.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לך, חבר הכנסת עובדיה עלי.

חברי הכנסת, נעבור להצבעה. נא לשבת איש איש במקומו. אני מעמיד להצבעה את הצעת חוק העסקת עובדים על-ידי קבלני כוח אדם, התשנ"ה-1995, של חבר הכנסת אברהם יחזקאל, בקריאה ראשונה.

הצבעה מס' 2

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 26

נגד – 20

נמנעים – 3

ההצעה להעביר את הצעת חוק העסקת עובדים על-ידי קבלני כוח אדם, התשנ"ה-1995, לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

26 תומכים, 20 מתנגדים, שלושה נמנעים. אני קובע שההצעה עברה בקריאה ראשונה, והיא עוברת לוועדת העבודה והרווחה להמשך טיפול חוקתי כמקובל.

חילופי גברי בוועדות הכנסת

היו"ר ש' וייס:

הודעה לממלא-מקום יושב ועדת הכנסת, חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

עמנואל זיסמן (בשם ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי מטעם סיעת העבודה בוועדת החוקה, חוק ומשפט: במקום חבר הכנסת סגן שר הבריאות נואף מסאלחה תכהן חברת הכנסת יעל דין.

היו"ר ש' וייס:

תודה. זה לא טעון אישור. זו הודעה שהכנסת רושמת לפניה.

דן תיכון (הליכוד):

איך יכול להיות שהיא כלבו כזה?

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

היא מאוד מוכשרת.

עמנואל זיסמן (בשם ועדת הכנסת):

היא נמצאת בשליחות לאומית במצרים. נחזק אותם בשליחותם הלאומית.

היו"ר ש' וייס:

היא חזרה והוועדה חזרה.

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

עמנואל זיסמן (בשם ועדת הכנסת):

ועדת הכנסת קבעה בישיבתה את הוועדות הבאות לדיון בהצעות חוק ובהצעות לסדר-היום כדלקמן:

בהצעת חוק למניעת אלימות במשפחה (תיקון – איסור החזקת כלי ירייה על-ידי אדם שהוצא נגדו צו הגנה), התשנ"ה-1995, של חברת הכנסת נעמי בלומנטל, תדון ועדת החוקה, חוק ומשפט.

בהצעות לסדר-היום בנושא: "התנהגות תיירים ישראלים בירדן", של חברי הכנסת יעקב שפי ושאול עמור, תדון ועדת הכלכלה.

בהצעות לסדר-היום בנושא: "החקירה בהסתדרות", של חברי הכנסת יעקב שמאי, שאול גוטמן, בנימין טמקין ומשה גפני, תדון הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

דן תיכון (הליכוד):

עמנואל זיסמן (בשם ועדת הכנסת):

חבר הכנסת דן תיכון, מה שאומר עכשיו קשור בך. בגלל התערבותך בשבוע שעבר לא אישרנו נושא מסוים. הוא נבדק, ועל דעת חבר הכנסת דב שילנסקי אנחנו מעבירים את הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 38) (הגדלת גמלה בשל שהייה בגטו או במחנה ריכוז), התשנ"ה-1995, לוועדת העבודה והרווחה.

דן תיכון (הליכוד):

בניגוד לתקנון, אבל זה בסדר.

היו"ר י' עזרן:

תודה.

שאלות ותשובות

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לשאלות ותשובות. אני מזמין את שר החקלאות להשיב על שאלתא.

תשלום עבור צריכת מים במקוואות

חבר הכנסת ר' פנחסי שאל את שר החקלאות ביום א' באדר א' התשנ"ה (1 בפברואר 1995):

רצ"ב חשבון מים למקווה בירושלים, ולפיו על כל מטר מעוקב משולם סך 3.10 אגורות, וכן 1,517 ש"ח כאגרת ביוב. סך הכול – 3,858 ש"ח. יצוין כי מדובר במקווה שאינו מקבל כל סיוע ממשלתי או עירוני.

ברצוני לשאול:

1. מדוע מחיר המים למטר מעוקב כה גבוה?

2. האם ייקבע תעריף נמוך מזה?

3. האם יופחת שיעור האגרה?

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

1. שר החקלאות אינו קובע את תעריפי המים או את אגרת הביוב ברשויות המקומיות. האחראי לשני הנושאים הוא שר הפנים.

2-3. א. תעריף המים למקוואות זהה לזה של כלל השירותים הציבוריים – מוסדות חינוך, מתקני ביטחון, בריכות שחייה, בת-חולים וכיוצא באלה; ב. התעריף הנ"ל מחייב, ואין כל אפשרות או כוונה להפחיתו; ג. אותם דברים אמורים לגבי אגרת הביוב.

היו"ר י' עזרן:

שאלה נוספת לחבר הכנסת פנחסי, בבקשה.

רפאל פנחסי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני סגן השר, אני מודה על התשובה המפורטת. אומנם אתה מפנה אותי למשרד הפנים, אבל זה לא פותר לי את הבעיה.

במקרה היה היום דיון בוועדת הכספים על העלאת תעריף המים למגזר החקלאי לפי בקשת הממשלה. הבקשה היתה להעלות את התעריף במגזר החקלאי לממוצע של 55.3 אגורות למטר מעוקב, שמינית מהמחיר שגובים במקוואות. אותה בקשה היתה גם לגבי התעשייה, בין 86 אגורות ל-93 אגורות. בתעשייה ובחקלאות זה בסביבות חצי שקל עד שקל, ובנושא של מקוואות, ששם צריכת המים לא פחותה מאשר בתעשייה או בחקלאות, ההפרש הוא כמעט 4 שקלים.

אני מבקש לדעת האם משרדך מופקד על הנושא בכללותו, כי הפנייה פה היא אל שר החקלאות, ונציבות המים שייכת למשרד החקלאות ולא למשרד הפנים. לכן בקשתי היא, שתבדקו את הנושא של מקוואות כמקרה או של תעשייה או של חקלאות, ותיתנו הנחה מיוחדת, תעריף מיוחד. תודה רבה.

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

נכון שיש סיווג של מחירים. הכול תלוי בשני גורמים. הגורם הראשון, ועדת הכספים שמאשרת את ההעלאות.

דן תיכונ (הליכוד):

מה פתאום ועדת הכספים? זה האוצר. ועדת הכספים היא התחנה האחרונה.

סגן שר החקלאות ו' חאג' יחיא:

הגורם השני הוא משרד הפנים. כשאנחנו מדברים על מי שתייה או על צריכה ביתית או על צריכה שבתוך היישוב עצמו, כמובן הוצאות התפעול וכל הדברים האלה כרוכים בהנהלת משק המים, שאני מקווה שיהיה משק מים סגור. לכן, שר הפנים הוא זה שקובע את המחירים לרשויות המקומיות, ונדמה לי שזה גם באישורה של ועדת הכספים.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני סגן השר.

אני מזמין את סגן שר הביטחון להשיב על שאלות.

תלונות על התעללות ב"נערי רפול"

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שר הביטחון ביום ח' באדר א' התשנ"ה (8 בפברואר 1995):

חיילים שגויסו לאחרונה לצה"ל לטירונות במסגרת פרויקט "נערי רפול", מרכז קידום אוכלוסיות מיוחדות, מתלוננים, כי סבלו מסכת איומים, השפלות, מכות, עונשים קשים, איומים ברצח וטרטורים.

ברצוני לשאול:

1. האם נחקר העניין, ואם כן – מה היו הממצאים?

2. מה היא ההכשרה המיוחדת שמקבלים המפקדים לטיפול בחלק זה של האוכלוסייה?

3. מה יעשה כדי שלא יישנו מקרים שכאלה?

חבר הכנסת ח' מירום שאל את שר הביטחון ביום ט"ו באדר א' התשנ"ה (15 בפברואר 1995):

פורסם בתקשורת, כי חיילים שגויסו לאחרונה לטירונות בצה"ל במסגרת פרויקט "נערי רפול" מתלוננים על התעללויות – איומים, השפלות, גידופים, טרטורים ועוד – מצדם של המפקדים בבסיס.

רצוני לשאול:

1. האם יש אמת בפרסום?

2. כיצד יטפל משרדך במקרה זה?

3. אילו צעדים נוקט הצבא כדי שמעשים כאלה לא יישנו?

סגן שר הביטחון מ' גור:

1. התלונות שפורסמו בתקשורת נחקרו הן על-ידי קצין בכיר מטעם אכ"א – אגף כוח אדם – והן על-ידי מצ"ח – משטרה צבאית חוקרת – על מנת לבחון את נכונותן. מסקנות חקירת מצ"ח הועברו לחוות דעת הפרקליט הצבאי. מסקנות הקצין הבודק מטעם אכ"א היו, כי הטענות אינן מדויקות. היתה אומנם התנהגות מילולית בלתי נאותה של אחד המפקדים, והוא נשפט על כך.

2. סגלי ההדרכה בחוות-השומר עוברים הכנת סגל בת שלושה שבועות לפני כל מחזור, ובה נלמדים מאפייני האוכלוסייה, דרכי הטיפול ותוכנית ההדרכה בחוות-השומר. ההכנה מועברת על-ידי סגל פסיכולוגים מקצועי. בעקבות ממצאי הקצין התקיים תחקיר בראשות ראש אכ"א, שבו נבחנו והונחו שיטות ההדרכה ודרכי הטיפול בחיילים בחוות-השומר.

3. להערכתנו, הפעולות שננקטו, ההנחיות ושיטות ההדרכה, תוך רענון הנהלים, יועילו בעתיד למניעת האפשרות שתתקיימנה תופעות לא רצויות בבסיס.

היו"ר י' עזרן:

שאלה נוספת לחברת הכנסת נעמי חזן, בבקשה.

נעמי חזן (מרצ):

אני מודה לסגן שר הביטחון. מדובר באמת בפרסומים שהיו בעיתונות בנוגע לטרטורים של חיילים שמשתתפים בתוכניות מקא"ם, או מה שנקרא "נערי רפול".

אני הבינתי גם מתחקיר קטן שאני עשיתי בנושא הזה, שהמ"כים המשרתים בבסיס הזה הם חיילים שלא הוכשרו במיוחד לטפל באוכלוסייה רגישה. הייתי חוזרת ושאלת, האם ניתנת הדרכה מיוחדת למ"כים הללו, האם הם עומדים ברמת של מ"כים בבסיסי טירונות ובבסיסי אימונים אחרים בצבא?

סגן שר הביטחון מ' גור:

אני רוצה לחזור ולומר, סגלי ההדרכה בחוות-השומר עוברים הכנת סגל בת שלושה שבועות לפני כל מחזור, ובה נלמדים מאפייני האוכלוסייה, דרכי הטיפול ותוכנית ההדרכה בחוות-השומר. ההכנה מועברת על-ידי סגל פסיכולוגים מקצועי. בעקבות ממצאי הקצין, התקיים תחקיר בראשות ראש אכ"א, ובו נבחנו והונחו שיטות ההדרכה ודרכי הטיפול בחיילים בחוות-השומר.

אני מקווה שהצעד הזה יענה על הבעיה, ונראה, עם הזמן, האם הוא נותן תשובה או לא. אנחנו מאמינים שכן.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני סגן השר.

הצעת חוק-יסוד: הצבא (תיקון – סייג לפעולות מחוץ לישראל)

(הצעת חבר הכנסת ר' זאבי)

היו"ר י' עזרן:

קעת אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום – הצעת חוק ב'רסז, הצעת חוק-יסוד: הצבא (תיקון) – סייג לפעולות מחוץ לישראל), של חבר הכנסת רחבעם זאבי. בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב בראש, חברי הכנסת הנוכחים, לאחרונה היה מקרה שבו משלחת של קציני משטרת ישראל נשלחה, על-פי החלטת שר המשטרה או הממשלה בהרכבה המלא, לתפקידי פיקוח בהאיטי הרחוקה.

הנושא עורר ויכוח ציבורי גדול. אנשים רבים היו סבורים, שעשינו טעות, שאנחנו לא צריכים להשתמש בכוחות המזוינים שלנו, צבא-הגנה לישראל, משטרת ישראל, משמר הגבול, לתפקידי מסוג הזה.

שוחחתי הן עם אנשים שונים בזרועות שציינתי והן עם אנשי ציבור במגזרים שונים. מרביתם סבורים, שאין עלינו לשלוח את אנשי צה"ל או המשטרה לתפקידי פיקוח בארצות רחוקות, במקומות שבהם הם עלולים להיפגע ואולי גם להיהרג.

אני בא להציע היום לכנסת לאמץ חוק שיתקן את חוק-יסוד: הצבא – סייג לפעולות מחוץ לישראל – כאשר אנחנו נאפשר לזרוע המבצעת, לממשלת ישראל, לשלוח את חיילי צה"ל או את חיילי משמר הגבול או אנשי משטרה רק בשני מקרים:

המקרה הראשון – פעולה הומניטרית. קרה אסון טבע באיזה מקום בעולם – שיטפון, רעידת אדמה או כל דבר אחר, ויש צורך בפעולה הומניטרית, אין סיבה שלא לשלוח. להיפך, יש סיבה שנפגין את יכולתנו – – –

דן תיכון (הליכוד):

אבל למה להגביל בחוק דבר כזה?

רחבעם זאבי (מולדת):

מפני שאם לא יהיה חוק, אז הממשלה עושה מה שהיא רוצה, והיא שולחת במקרה שלא צריך לשלוח. אילו הקשבת לפתיח שלי, על כך עמדתי. הסברתי בפתיחת דברי, שהממשלה שולחת למקומות שהדעת איננה סובלת ואיננה מצדיקה. אני מצדיק זאת בשני מקרים. המקרה הראשון הוא מקרה הומניטרי, ויש לנו בזה ניסיון רב: רעידת אדמה אי-שם בדרום חבר העמים, שיטפונות בדרום-אמריקה, או מקרים של מחלות, רעב, אפידמיות ברחבי אפריקה ובכל מקום אחר בעולם, צורך בבתי-חולים וכו'. מדינת ישראל צריכה אז להראות את כוחה, את יכולתה, לשמש אור לגויים במובן הטוב והיפה. זה גם נותן כמוצר לוואי ניסיון לזרועות שלנו, שצריכות מפעם לפעם להתאמן "על חי". אוי ואבוי אם בגלל זה אנחנו נשאף לזה. אני מאחל לכל העמים והאומות בעולם שלא יעמדו בפני אסונות. אבל אם קורה מה שקורה, אנחנו צריכים לעשות את הדברים האלה בגלל שיקול אנושי, הומניטרי, ואנחנו גם יוצאים נשכרים מכך, גם במישור המדיני וגם בניסיון שנצבר בזרועות ששולחות את אנשיהן לשם.

המקרה השני, ואולי הייתי צריך להביא אותו כמקרה הראשון, הוא לצורכי ביטחון, בלי שהנושא צריך
יהיה לעמוד לדין ציבורי. אם מי שממונה על הביטחון של ישראל סבור שהוא צריך לשלוח חיילים
לארץ רחוקה, או חצי רחוקה, או קרובה – –

אברהם שפירא (יהדות התורה):

להציל יהודים.

היו"ר י' עזרני:

זה ודאי. חוק היהדות הוא להציל יהודים.

רחבעם זאבי (מולדת):

– – הוא יכול להחליט שהוא שולח לשם את חיילי צה"ל, את השוטרים, את משמר הגבול, ואולי גם
זרועות אחרות. זה גם נעשה כל הימים, ואני מקבל גם את התוספת של חבר הכנסת שפירא: "להציל
יהודים", וגם את זה עשינו. המטוס של חיל האוויר יצא לאתיופיה כאשר חשבנו שהמורדים שעולים
על אדיס-אבבה עוד מעט יגיעו לשם ויעשו טבח בקהילה היהודית. זה מוצדק.

אלה המקרים שבהם הממשלה צריכה להיות חופשית לפעול: סיוע הומניטרי, הצלת יהודים וביטחון
ישראל. אביא לכם דוגמה שכבר ידועה, שהסודיות כבר ירדה ממנה. אם היינו שותפים, כך או אחרת,
לפעולת המרד הכורדי בעירק, ועירק רחוקה, אבל עירק היא אויב. היא לא מדינת עימות עם גבול
משותף, אבל לא היתה מלחמה בכל שנות המדינה שעירק לא השתתפה בה נגדנו על-ידי חיל משלוח
שלה. ואפילו כאשר האמריקנים לחמו נגדה במלחמת המפרץ, העירקים ביקשו את נפשנו ושלחו טילי
מוות לאזור גוש-דן. אז אם אנחנו יכולים להכות בעירקים באמצעות מרד כורדי, שאנחנו תומכים בו,
זה נראה בעיני לא רק סביר, אלא גם מצווה.

אבל לשלוח משקיפים שיסתובבו בהאיטי הרחוקה ויהיו נתונים לסכנה אישית, לא בשביל זה אנחנו
מגייסים את הבנים, לא בשביל זה הם נשבעים אמונים – – –

היו"ר י' עזרני:

סליחה, אדוני המציע. אם, למשל, האו"ם החליט, ואנחנו הרי חברים בארגון הזה – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

מדינת ישראל, לפי מיטב הזיכרון שלי, בכל המקרים שבהם היתה פנייה של האו"ם להשתתף בנושאים שונים, פרט להאיטי, ענתה בשלילה. והסיבה היתה כפולה, כפי שאני מבין זאת: 1. סיבה מדינית – אנחנו לא רוצים להיכנס לעימותים רחוקים, כי בסופו של דבר אנחנו צריכים את הרצון הטוב של שני הצדדים הנצים והנלחמים אלה באלה. זו לא מלחמה שלנו; 2. סיבה שנייה – לא רצינו לסכן את הבחורים שלנו במלחמות לא לנו, כשם שבמשך כל שנות המדינה אנחנו לא ביקשנו אף פעם שצבא זר יבוא להילחם את המלחמות שלנו.

היו"ר י' עזרון:

אבל חיילי האו"ם היו נוכחים פה.

רחבעם זאבי (מולדת):

חיילי האו"ם באו לכאן לא מפני שאנחנו רצינו בזאת, אלא מפני שהאו"ם החליט. אבל כאשר עלו מדי פעם הצעות שנבקש מידידים, מארצות-הברית למשל, שותפות במלחמה כזו או אחרת, כל קברניטי הביטחון וראשי הממשלה שאני זוכר, ואני קצת מצוי בתחום, אמרו תמיד: לא. תנו לנו את האמצעים, תנו לנו את הנשק, תנו לנו את הכלים, תנו לנו מודיעין. את המלחמה אנחנו נעשה בכוחות עצמנו, עם הבנים שלנו.

לא הייתי רוצה שאני אישית, או בני, או הבנים של שכני יקומו וייסעו לארץ רחוקה לעשות שם מלחמה לא לנו, כי יש לנו די במלחמות שלנו.

לכן אני בא להציע לתקן שני חוקים – חוק-יסוד: הצבא (תיקון – סייג לפעולות מחוץ לישראל), התשנ"ה-1994, זה עוד הוגש אשתקד; והצעת חוק שנייה היא הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (סייג לפעולות מחוץ לישראל), התשנ"ה-1994. הדברים מפורטים בניירות המונחים לפניכם.

אני מקווה שהכנסת תתאחד מאחורי ההצעה הזאת, למרות וחרף ההתנגדות המוזרה של ועדת השרים לחקיקה, שלא נימקה את התנגדותה. בצורה יבשה היא אמרה: מתנגדים. אולי תסבירו לבית-המחוקקים. הכנסת מעל לממשלה, אנחנו ריבון מעל לממשלה. כאשר ועדת שרים לחקיקה דוחה הצעת חוק, מן הדין שתגיד לנו אם טעינו, במה טעינו. בצורה יבשה הם מתנגדים. ואני סבור שההצעה שלי היא במקומה, היא מבטאת את הלכי הרוח בציבור. היא לא פוליטית. זו איננה הצעה של אופוזיציה נגד קואליציה, כי אני רואה שמהר מאוד התפקידים יתחלפו בין שני המחנות, ואולי אני אשב בצד השני; בעצם לא אולי, בוודאי אנחנו נשב בצד השני של השולחן, ואני רוצה את הסייג הזה להטיל על ממשלה לאומית שאני אתמוך בה, ואולי אשב בה.

אלי דיין (העבודה):

רחבעם זאבי (מולדת):

אני אומר את דעתי, לא את דעתו של אלי דיין.

אלי דיין (העבודה):

אל יתהלל חוגר כמפתח.

רחבעם זאבי (מולדת):

מותר לי לחלום כך, לחשוב כך, לשאוף לזה. זה מכעיס אותך? בדקות שיש לי אני אסביר לך למה אתם כבר נפלתם. אילו התקיימה היום הצבעה, אתם הייתם לא רק באופוזיציה, אלא באופוזיציה קטנה, מפני שנכשלתם בביטחון, נכשלתם בכלכלה, נכשלתם בבורסה, בכל תחום אתם על הקרשים. אז אל תגרור אותי לוויכוח פוליטי, כי הצעת החוק שאני מציג איננה פוליטית, בפירוש איננה פוליטית. בראייה מפוכחת, שהיא אולי תהיה פעם סייג לממשלה שאני אהיה שותף לה, אני חושב שהיא נכונה. לא צריך לתת לזרוע המבצעת, הממשלה, אפשרות לשלוח את בנינו למלחמות לא לנו. צריך לאפשר לה לשלוח למען הביטחון למה שהיא מבינה, בלי שיש לה חובה להסביר את זה לציבור, אולי אפילו לא לכנסת, אולי רק לוועדת החוץ והביטחון, משיקולים ביטחוניים.

יש לוועדת שרים לביטחון, או לשר הביטחון, או לשר הביטחון יחד עם ראש הממשלה, ולא תמיד זה אונה פרסונה – הם רוצים להשיג ביטחון על-ידי משלוח כוחות שלנו, בבקשה. צעד הומניטרי, בבקשה. מלחמות של זרים – זה לא ענייננו. תודה רבה, אדוני.

היו"ר י' עזרן:

תודה רבה, חבר הכנסת זאבי. בבקשה, אדוני סגן השר.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אילו הכנתי נאום הגנה על הממשלה בתחום הרגיש הזה, לא הייתי יכול לשאת נאום טוב יותר מהנאום של חבר הכנסת זאבי. אם אני לא טועה, אתה ציינת את כל המקרים, או את רובם המכריע, שבהם כל ממשלות ישראל הפעילו את צה"ל במשימות כלליות, והצדקת, אחת לאחת. למה? מכיוון ששיקול הדעת של הממשלה, של הממשלות, היה נכון, מבוסס על הערכים שאתה ביטאת, מבוסס על התחושה הכללית בישראל לגבי הדברים שמדינת ישראל אינה צריכה להיות מעורבת בהם ואסור לה להיות מעורבת בהם, והדברים שמוצדק, מבחינת אופיה המוסר שלה, שהיא תהיה מעורבת בהם.

אני לא הכינותי את המקרים אחד לאחד, אלא התייחסתי לעניין עצמו. אני מודה לך מאוד על שהזכרת לחברי הכנסת, שכל הממשלות עד היום, בסוגיה הרגישה הזאת, התייחסו בכובד ראש, בשיקול דעת ובאחריות מלאה.

לכן, מאליה עולה השאלה: לשם מה עלינו להתערב גם פה? יש מדינה, למדינה יש ממשלה שצריכה לשלוט, אי-אפשר לכבול אותה בכל צעד. מה עוד שבמשך 50 שנה הוכחו האחריות ושיקול הדעת שלה.

לכן, חבר הכנסת זאבי, אנחנו מתייחסים בכובד ראש רב לנושא. אני רוצה להזכיר, שגם בתקופת הדיון על האפשרות שיצא איזה כוח סמלי להאיטי לא דובר על שום כוח שיהיה מעורב במה שאנחנו קוראים עשיית שלום. דובר בשירות הומניטרי בלבד, שניתן לאחר שהאנשים במקום מגיעים להסכם, מגיעים להבנה, ויש רק צורך לסייע בידם לממש את התוצאה בצד האנושי שלה. לא דובר בשום מקרה על השתתפות כלשהי של צה"ל באספקט כזה או אחר של לחימה.

כאמור, ניתנה להצעת החוק תשומת לב רבה ונערכה עבודת מטה של חודשים אחדים, שבעקבותיה גובשה עמדת הממשלה. הנימוקים להתנגדות הם כלהלן: ראשית, איננו מוצאים מקום להגביל בחוק את סמכותה הקבועה של הממשלה להפעיל את צבא-הגנה לישראל, מעבר למגבלות החוקיות והמשפטיות הקיימות כיום על הפעלת כל סמכות שלטונית. החשש לשליחת כוחות צה"ל למשימות שאינן נדרשות להגנת המדינה ותושביה, או שאינן משימות הומניטריות, הוא חשש שווא במערכת הדמוקרטית שבה קיימים בלמים ואיזונים בקשר לפעילות הממשלה בכל תחום שהוא.

אני חוזר ומדגיש, כי עד כה לא הופעלו צה"ל והמשטרה במסגרת תפקידם מחוץ לישראל אלא להגנה על ביטחון המדינה או למשימות בעלות אופי הומניטרי, כגון משלחות הסיוע הצבאיות לארמניה, לארגנטינה, לרואנדה ועוד.

שנית, גם במדינות העולם החופשי, שהמצב החוקי בהן נבדק, אין בחוקותיהן הגבלה על הסמכות להפעלת הצבא, והגישה גמישה ומותירה מקום לשיקול דעת.

לסיכום, ממשלת ישראל היא ממשלה נבחרת; יחסי החוץ של ישראל הם עניין לממשלה לענות בו. ההיסטוריה הוכיחה, שממשלות ישראל גילו אחריות ושיקול דעת בעניין זה. לפיכך איננו מוצאים מקום לשנות את המצב עד כה.

אי לך, אנו מבקשים לדחות את ההצעה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. אדוני רוצה להגיב? זכותך. חבר הכנסת זאבי, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אדוני סגן השר, אתה שאלת מדוע צריך את החוק הזה. משתי סיבות: סיבה ראשונה – כי הממשלה הנוכחית הוכיחה חוסר אחריות בכך שהיא שברה את הרקורד של החלטות אחריות. הממשלה הזאת שלחה משלחת של קצינים להאיטי. למזלם, למזלנו, למזלן של המשפחות – הם חזרו כולם שלמים, אבל הם יכלו גם לא לחזור שלמים. זו סיבה ראשונה – כדי שלא יהיו לנו האיטי ב', האיטי ג', או כל רפובליקה דרום-אמריקנית או מרכז-אמריקנית או אסיאתית או אפריקנית, שהשיקולים הלא-צודקים שלכם יביאו אתכם לשלוח לשם חיילים ו/או שוטרים שיעמדו בסכנות.

הסיבה השנייה – זה יעזור לכם, יעזור לכל ממשלה; כאשר יגיעו אלינו פניות מהאז"ם או ממדינה מסוימת, פניות שקשה לסרב להן, יגידו: אנחנו מצטערים, חוק המדינה לא מאפשר לנו לשלוח אליכם כוחות. אלה הן שתי הסיבות.

אתה אומר: יחסי החוץ הם עניין לממשלה. היא הנותנת, זה מה שמדאיג אותי, שבשביל יחסי חוץ מסוגלת ממשלת ישראל להחליט החלטה לא טובה, כמו שהיא עשתה במקרה של האיטי. אתה אומר: בהאיטי הם לא לחמו. נכון, הם הלכו כמשקיפים. אבל בשביל להיהרג בהאיטי אתה לא צריך להילחם, אתה צריך ללכת ברחוב והמטורף התורן יורה בך. הקצינים והחיילים התגייסו ונשבעו אמונים למדינה לא כדי שהממשלה, משיקולים של מדיניות חוץ, תשלח אותם לארץ רחוקה וזרה והם יסכנו את חייהם וייתנו את נפשם כדי שזה ישרת את השיקולים המדיניים, שאתה עצמך הודית ואמרת: יחסי חוץ הם עניין לממשלה.

לכן אני חושב, שהחלטת ועדת השרים, שמקבלת גיבוי, תימוכין מהממשלה, איננה צודקת. היא לא טובה לממשלה, היא לא טובה למדינה, היא לא טובה למשטרה, היא לא טובה לצה"ל. עבור כולם צריך לחוקק את החוק הזה מהר, כדי שתהיה המגבלה, שאין שולחים את הבנים שלנו למלחמות זרות.

היו"ר י' עזרון:

תודה. רבותי, אנחנו עוברים כעת להצבעה. היות שיש נתק של חוטים במערכת ההצבעה האלקטרונית, או שיבוש אלקטרוני, אנחנו מצביעים באופן ידני.

יעקב שמאי (הליכוד):

אפשר לדחות את ההצבעה עד שהמכשיר יתוקן.

היו"ר י' עזרון:

אין דבר כזה, אני מצטער מאוד. האלקטרוניקה באה כתחליף ולא במקום. זה ברור, מה השאלה פה, אנחנו תינקות? אלה לא נימוקים רלבנטיים.

אם כן, מי בעד הצעת החוק של חבר הכנסת זאבי?

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, מותר לי לבקש דחייה בהצבעה?

היו"ר י' עזרן:

לא. אני אשיב לאדוני. האמת היא שכבר היו שערוריות וסערות בנושא הזה, אבל על-פי הנוהל המוכר לי, רק יושב-ראש ועדה, סגן שר או שר מטעם הממשלה יכולים לבקש דחייה בהצבעה.

רחבעם זאבי (מולדת):

מה אומרת סגנית מזכיר הכנסת?

היו"ר י' עזרן:

אדוני, אני מאוד מבקש ממך, אני הייתי סגן שר שלוש שנים והשתמשתי בטכניקה הזאת. אף שהיו שני תקדימים, לפי דעתי שני התקדימים – – –

דוד מנע (הליכוד):

היו שלושה.

היו"ר י' עזרן:

לא, לי מוכרים שני תקדימים, אני אומר מה שידוע לי, אחד מהאופוזיציה ואחד מהקואליציה. כך שהיה איזון תקדימי.

ובכן, אנחנו יכולים כעת לחזור לנהל הקיים והמקובל. אחרת, האם יעלה על הדעת שכל פעם שחבר כנסת יראה שאין לו רוב הוא יבקש לדחות את ההצבעה? אז מה יהיה הסוף. המקום פה יהפוך לקרקס.

עמנואל זיסמן (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

אל תדאג, לא יבואו, אין לך מה לדאוג. אם היו, כבר היו באים.

אם כן, אנחנו עוברים להצבעה ידנית על הצעת החוק של חבר הכנסת רחבעם זאבי.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדין מוקדם בוועדה – 11

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום – רוב

ההצעה להסיר מסדר-היום את הצעת חוק-יסוד: הצבא (תיקון סייג לפעולות מחוץ לישראל) נתקבלה.

היו"ר י' עזרן:

בלי לספור כמה הצביעו נגד אנחנו רואים שהצעת החוק לא התקבלה.

הצעות לסדר-היום

הפיגוע בחברון

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום – הצעות לסדר-היום מס' 6476, 6477, 6483, 6484, 6486, 6491, 6494, 6500 ו-6509, בנושא: הפיגוע בחברון. ראשון הדוברים – חבר הכנסת האשם מחאמיד. אחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי. אני רוצה להזכיר לכם, שמסגרת הדיון היא שלוש דקות לנואם.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בתחילת דברי אני רוצה להוקיע כל פגיעה באנשים חפים מפשע, כל הקצה של כל טיפת דם, כל גילוי של אלימות ושפיכות דמים, ותהיינה הנסיבות אשר תהיינה.

אך כל עוד קיימות התנחלויות, וכל עוד קיימים קריית-ארבע, בית-הדסה ושאר החממות הגזעניות הפרובוקטיביות בשטחים, אינני רואה שנדע שקט ושלווה. הכול יודעים זאת, ואף-על-פי-כן הממשלה מתקשה לקום ולעשות מעשה שהוא בלתי נמנע: לפנות את ההתנחלויות, את כולן, ועכשיו. וההתנחלויות בעזה, בחברון וביריחו תחילה, ובמיוחד המתנחלים בלב לבה של העיר חברון, היושבים שם – – –

יוסף בא-גד (מולדת):

אולי הערבים בלב לבה של יפו-תל-אביב?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מה זה שייך?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני בעד שערבים ויהודים יחיו ביחד, אבל אלה רוצים להיות אדונים על חשבון עבדים.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני שואל אותך: למה לא הערבים ביפו-תל-אביב?

רחבעם זאבי (מולדת):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הי"ר י' עזרן:

חברי הכנסת, הדיון מתרחש פה, לא שם.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, המתנחלים בחברון ובשטחים בכלל הם קבוצה של אנשים פרובוקטיביים, שחושבים שהם אדונים והאחרים עבדים להם.

הי"ר י' עזרן:

אבל לא כולם, חבר הכנסת מחאמיד; לא כולם.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני, עצם היותם שם היא פרובוקציה.

הי"ר י' עזרן:

זה עניין אחר.

יוסף בא-גד (מולדת):

למה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כי הם נטע זר שם.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אפילו אחרי הרצח, אפילו אחרי הטבח של ברוך גולדשטיין, הממשלה הזאת לא חשבה לרגע להוציא משם את המתנחלים. באותו רגע זו היתה הזדמנות. אבל היא פחדה, רעדה. והיא לא עשתה זאת.

יוסף בא-גד (מולדת):

להיפך, סגן השר הודיע שהיהודים יישארו בחברון.

האשם מחאמיד (חד"ש):

חבר הכנסת בא-גד, הפרובוקציה כלפי ערבים פלשתינים סופה שתגיע גם ליהודים. ראה מה קרה לנחום ברנע, אותו עיתונאי שהוכה ולא מצא מי שיציל אותו ממכות.

אני קורא לעצור את כל אלה שקראו למרי, המסיתים נגד ממשלה ריבונית ונבחרת בישראל. ובינתיים אנו משלמים מחיר יקר על חוסר נכונותה של הממשלה לעקור עשבים שוטים ולהניח את זרועות החוק על מפירי סדר ומחרחרי ריב כרוניים.

אדוני היושב-ראש, אני חושש מהתגברות מעשי האלימות והטירוף כתוצאה מהמשך התגברות הרעב, העוני והייאוש ה"חוגג" באזור הזה. ומאחר שהתהליך המדיני אינו מתקדם בשטח, הציבור הפלשתיני מרגיש מרומה. העוני והרעב הם חממה להגברת מעשי האלימות והפיגועים.

יש ללכת להסדר קבע, אשר יבטיח את זכויותיהם של הפלשתינים למדינה משלהם לצדה של מדינת ישראל. קו הפרדה מדיני הוא הערובה לקו הפרדה ביטחוני. וצדק כבוד השר יוסי שריד כאשר קרא את המפה העתיידית ואמר, שבסופו של דבר תקום מדינה פלשתינית.

יוסף בא-גד (מולדת):

אוי ואבוי לשר יוסי שריד אם אתה תומך בו.

האשם מחאמיד (חד"ש):

הוא גם צדק כשאמר שיש לעקור את המתנחלים מחברון מייד. גם בזה הוא צדק.

לכן, אדוני היושב-ראש, טוב אם הדבר ייעשה היום ולא מחר.

הי"ר י' עזרן:

אני מודה לאדוני חבר הכנסת מחאמיד. חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב בראש, חברי הכנסת הנוכחים, הטרור הערבי הכה שוב במארב רצחני בצומת-הזכוכית בחברון. יהודה פרטוש ונחום הוס, השם ייקום דמם, צורפו לרשימה הארוכה של חללי השלום, כפי שקוראים להם בממשלת התבוסה והכניעה בראשותו של יצחק רבין.

זו היתה התשובה הפלשתינית על מהלכי ההתרפסות של רבין, תשובה על ביטולו של הסגר, תשובה על שחרורם של מחבלים רוצחים, תשובה על הנכונות להחזיר עקורים, תשובה על המשא-ומתן על השלב הבא במסירת מחוזות המולדת לידי השקרן והנוכל מעזה, תשובה על הכוונה לצאת ממרכזי הערים בי"ש"ע, תשובה על איסוף הכספים למענם על-ידי פרס בחתירה בלתי נלאית, תשובה על העלמת עין מהכפלת משטרת המחבלים בניגוד להסכם, תשובה על הצהרתו של השר שריד על מדינה פלשתינית קרובה. רצח היהודים בחברון, כמו גם הכוונה לרצוח יהודים במכונית תופת בבאר-שבע, הם התשובות הפלשתיניות לממשלה המפוחדת והמבולבלת שבקריית בן-גוריון בירושלים.

הערבים יודעים את חולשתה ורפיסותה של הממשלה המומרצת, אשר נכנעה לטרור, והם יודעים שהיא תמשיך להיכנע לטרור. הם יודעים שרבין ברח מעזה ונס מיריחו מפני הטרור, ועכשיו הם רוצים להשיג את חברון וג'נין באותה שיטה, וימשיכו לתבוע גם את חיפה ויפו. כי מי שנכנע לטרור ימשיך להיכנע ולתת ולסגת. ומי שלא ידע או לא רצה להילחם בטרור אתמול, לא יעשה זאת גם מחר. ולא ישיעו אותנו קווי ההפרדה המגוחכים והבזבזניים והראוותניים של השר שחל, גם לא הגדרות והפטרולים והכלבים.

אינני רוצה לבקר את צה"ל בפומבי, הוא יקר לי מאוד ויש לי בו מניית יסוד. אבל אני תמה וזועם על התנהגות החיילים בתקרית של צומת-הזכוכית.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אם אתה לא רוצה לבקר, למה אתה מבקר?

רחבעם זאבי (מולדת):

מפני שהגעתי לנקודה שבה הכוס התמלאה, ואני עושה את זה חרף העובדה ששבע שנים מעל הבמה הזאת כמעט שלא השמעתי נגד צה"ל, תמיד הגינתי עליו. אבל מה שהיה שלשום בצומת-הזכוכית מבחינת צה"ל, בעיניים שלי הוא חמור מאוד, ואני רוצה להגיב על זה.

האם החיילים המוצבים בעמדה שם, שלא ראו ולא ירו, משתייכים לאותו צבא שחייליו הסתערו על הגדרות והתעלות של תל-עזזיאת? האם החיילים בג'יפ הליווי, שקפאו במושביהם, משתייכים לאותו צבא שחייליו יצאו לאנטבה הרחוקה כדי להציל יהודים חטופים? האם החיילים האלה משרתים בפיקוד המרכז, שחייליו חסמו בגופם את בקעת-הירדן וזינקו אל פתחי המערות שהמחבלים מצאו בהם מקלט?

אם הצבא הזה שינה את פניו, אשם בכך השר הממונה עליהם, שאיבד כיוון ודרך, וסירס ועיקר את צה"ל. הוא נושא באחריות לכך שצה"ל היה לצבא נסוג ומבולבל ומפוחד, שחייליו מחפשים כיסוי ובורחים ממשומות וחוששים מחקירות ומגלים אדישות ועוינות לחיי אחיהם היהודים המתקראים מתנחלים. שר הביטחון אחראי לחקירות, לפקודות המבולבלות, למשפטי הראווה, לפסטיבל השלום השקרי.

שר הביטחון גילה כעת, שהטרור מהווה עבורנו סכנה קיומית, וזאת אחרי ששנים רבות אמר את ההיפך מכך. ומה הוא עושה כעת, כאשר התגלית הזאת בידיו?

תקרית צומת-הזכוכית היא עוד הוכחה לכך, שאין שר ביטחון בישראל והממשלה הזאת מובילה לחיסולה של ישראל. ממשלת אחמד טיבי, בראשותו של רבין המומרצ, צריכה לעבור מן העולם, כדי שהעם הזה יחיה וכדי שישוב הביטחון לישראל. תודה.

היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת רפאל איתן, האם היית מסכים שחבר הכנסת שפירא יקדים אותך?

רפאל איתן (צומת):

כן.

היו"ר י' עזרן:

תודה, אני מודה לך.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברון, אחת מארבע ערי הקודש שבארץ-ישראל, נתקדשה לא רק קדושה ראשונה בקדושת האבות, אלא גם בקדושה שנייה, קדושת דמם של יהודי חברון, שנהרגו ונרצחו ברחובותיה. נחום הוס ויהודה פרטוש, השם ייקום דמם, שהובאו אתמול למנוחת עולמים, מצטרפים אל רשימה ארוכה של קדושים וטהורים, קדושי חברון, שנרצחו עוד בשנת תרפ"ט ובשנות האינתיפאדה. ארץ ארץ אל תכסי דמם. תנחומינו שלוחים מכאן למשפחות האבלות, ואין בפינו אלא דברי הנחמה המקובלים במטבע שטבעו חז"ל: המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

אדוני היושב-ראש, שנה לאחר האסונות שהיו בשנת תרפ"ט יצא ספר "יזכור" לזכרם של קדושי חברון. בהקדמה לספר פרסם עורך הספר מאמר נרגש –

יוסף בא-גד (מולדת):

מי זה עורך הספר?

אברהם שפירא (יהדות התורה):

– – ובין השאר הוא כתב: "על מה ולמה נשחטו הרבנים ותלמידי החכמים... על מה ולמה נרצחו הישישים ונזירי העולם, שבילו את שנותיהם האחרונות בבתי-מדרשות ובבתי כנסיות... על מה ולמה נשפך דמם הנקי של עוללים ונשים? ועשרים וארבעה תלמידי הישיבה 'כנסת ישראל' בחברון, פרחי גאונים, מאורי תורה, אשר עלו חלוצים מתפוצות ישראל לבנות יבנה חדשה... על מה ולמה נשחטו כצאן באביב ימיהם, על-יד הגמרות הפתוחות לפניהם?".

הכותב השאיר את השאלות בסימני שאלה ללא תשובה. וכי איזו תשובה אפשר לתת על שאלות נוקבות שכאלה? מצער הדבר שגם היום, 66 שנה לאחר מאורעות תרפ"ט, כאשר יש ממשלה בישראל ויש לנו, ברוך השם, כוח מגן בדמותו של צה"ל, עדיין לא איבדו השאלות של הימים ההם את עוצמתן והן אקטואליות ויכולות להישאל גם היום. האם אין הדבר מעיד על אוזלת יד ביטחונית, על שאננות?

אינני חושד, חלילה, שהממשלה ומערכת הביטחון מפקירות חיי אדם וחיי יהודים שבחרו להתגורר ביהודה, בשומרון, בחברון ובאזור שכם, אולם השאלה הנשאלת היא: האם מדיניות הממשלה, החותרת להסדרים מדיניים עם אש"ף, אינה משדרת סימני חולשה ורפיון לחיילים המופקדים בשטח על הביטחון?

הי"ר י' עזרן:

אדוני מסיים?

אברהם שפירא (יהדות התורה):

לא.

הי"ר י' עזרן:

כבר עבר הזמן, אני מבקש שיצטמצם.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אני אצטמצם.

הי"ר י' עזרן:

תודה.

אברהם שפירא (יהדות התורה):

אתמול קרה דבר נוסף, המעיד אף הוא, לדעתי, על התרופפות במשמעת ובדריכות הביטחונית. כוונתי למשאית התופת ליד באר-שבע, שרק בחסדי הבורא סוכל ניסיון הפיגוע שעלול היה, חלילה, להמיט אסון כבד.

על-פי המתפרסם בעיתונות, המשאית קיבלה את כל ההיתרים הצבאיים לעבור את המחסומים מעזה לישראל, והשאלה הנשאלת היא, כיצד קרה הדבר. כאן המקום לשבח את פעילותה של משטרת ישראל. אני חושב שצריך להודות לה על עבודתה. עכשיו, כאשר מדובר על קיצוץ בתקציב, הכנסת צריכה לדרוש לא לקצץ חלילה בתקציב המשטרה. להם צריך להוסיף. כאשר אנו רואים איך צה"ל פועל, צריך להוסיף תקציב למשטרת ישראל.

מיותר להדגיש ולציין, שהדבר מעיד גם על חוסר הרצון או היכולת של ערפאת והרשות הפלשתינית למנוע ולסכל פיגועים נגד ישראל. ערפאת התחייב לפעול נגד הטרור. לפני שבוע אירחנו כאן את ראש ממשלת בריטניה, עשו כאן חגיגה. אולי אפשר ללמוד ממנו: הוא הלך לשלום עם צפון-אירלנד, בתנאי אחד, שיפסיקו את הטרור. בלי זה הוא לא היה מוכן. גם הנשיא ביקש זאת פה. אולי עם כל הדיבורים אפשר לבקש דבר אחד – להפסיק כל משא-ומתן על שלום, ולא חלילה להציע להוציא יהודים מחברון ולהקים מדינה פלשתינית. אנו עובדים לא כסוחרים, הערבים הם סוחרים, אנו עובדים כמטומטמים. כל פעם אחרי פיגוע נותנים את הצוואר. אילו היה קורה אותו דבר אתמול לאוטובוס ערבי, שיהודים היו יורים בו, כל הכנסת היתה מלאה והצעקות היו עד לב השמים. אבל כאשר נשפך דם יהודי, האולם ריק, אין כאן שר אחד על-יד השולחן.

נס קרה גם באוטובוס, שבסך הכול נרצחו שני יהודים. עד מתי ניתן יד לפשע הזה?

הי"ר י' עזרן:

אני מודה לחבר הכנסת שפירא ומבקש מבר הכנסת רפאל איתן לעלות לדוכן.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מה עוד יש לומר על הממשלה, על ביטחון התושבים, על הטרור הרצחני, על אוזלת היד ורפיון המחשבה, על ההונאה העצמית, על הניסיונות להונות את הציבור והחתיירה העיקשת להחליש את המתיישבים, את כושר עמידתם, את אחיזתם באדמת ארץ-ישראל. לא תצליחו, כי הם גיבורי האומה ולא אתם, הגוררים לחורבן ודוחפים לאבדון.

לא נקראה בעיתון, לא נשמעה ברדיו ולא נצפתה בטלוויזיה הבעת צער והשתתפות באבל מפיו של ראש הממשלה, על הרצח בצומת-הזכוכית. אם אני טועה, אני מתנצל.

רק במקרה נתגלתה משאית תופת ליד תל-שבע, 200 קילוגרם למען השלום, ומכלי גז לקידום התהליך.

הסומה של אף-על-פי-כן ולמרות הכול – היתה גם אוניית מעפילים "אף-על-פי-כן" – היתה נכונה במלחמתנו בטרור הערבי ובמאבקנו בשלטון הבריטי, והצלחנו, אבל לחתור בעקשנות אווילית, הנעדרת כל חוש של מציאות, להמשך ערעור אחיזתנו באדמת ארץ-ישראל – זה מעודד טרור, זה מעורר גיחוך, זה מציג אותנו כחלמאים חסרי כבוד לאומי, נעדרי גאווה עם המשיב מלחמה מנה אחת אפיים. הפרחת תקוות להגשמת מאוויים ממריצה פעילות אלימה ורצחנית, כי כך מפרשים אויבינו את דברי השר שריד על הקמת מדינה פלשתינית, וראש הממשלה מניד בראשו, ובקול ענות חלושה מתייחס לכפירה בקווי היסוד של ממשלתו.

תוכנית ההפרדה, מהי תכליתה אליבא דשריד? גבולות המדינה הפלשתינית או מניעת טרור? חסימת דרכי הברחת תוצרת חקלאית או בידוד ההתיישבות ביהודה ובשומרון? הממשלה באי-יכולתה, בחוסר רצונה, ברפיון פעילותה, או שתילחם בטרור או שתלך לנשיא. הממשלה, שבחדלונה מפיתה תקוות בלב הרוצחים, סיימה את תפקידה הציוני הלאומי, ועליה להתייצב בפני הציבור להערכה מחדש.

פעמים רבות דובר מעל דוכן זה על דרכי המלחמה בטרור. כולם יודעים, חלקם מתעלמים, רבים בממשלה נבוכים, והטרור חוגג. זו מלחמה, ומי שלא יודע אותה, שלא יעסוק בה. ילך אחר כבוד לחלומותיו על מזרח תיכון אחר, חדש או ישן, ישב על ספסל הדרדקים ללמוד שיעורי יסוד במלחמת קיום.

גדעון שגיא (העבודה):

למי אתה מתכוון?

רפאל איתן (צומת):

מי שיוצא חוצץ נגד התבוסתנות של הממשלה ומאויי הערבים אלה התושבים הגיבורים, האמיצים, העקשנים, הכוח האמיתי שעוד נותר בעם היושב כאן, והם יהיו דוגמה ומקור חיקוי לדורות שיבואו. צאו בבקשה לחופשה ארבע-שנתית, ומהר, כדי שניתן יהיה לתקן את הנזקים שכבר גרמתם.

להראותכם וללמדכם זריזות מהי, קם ארגון האו"ם וביטל כנס בין-לאומי בענייני תעופה שאמור היה להתקיים בירושלים. על-פי תורתו של האו"ם, זיכרונו היציב ומדיניותו העקבית, ירושלים אינה בירת ישראל אלא עיר בין-לאומית שאיננה מאוחדת, ובמעבר-מנדלבאום עדיין מתנוסס דגל האו"ם. אם אנשינו גורמים לחלוקתה של ירושלים, מה נלין עליהם? חלוקת ירושלים תהיה פועל יוצא של הקמת מדינה שרידית פלשתינית, כי איך תתקיים מדינה ללא בירה? מי ייסד בירה אלטרנטיבית לירושלים? ערפאת?

חבר הכנסת שפירא הזכיר את ראש ממשלת בריטניה, ומה בינו לבין הממשלה שלנו? שני דברים קטנים וזניחים, אף אחד לא מסתכל עליהם ואף אחד לא מתחשב בהם – כבוד עצמי ושכל ישר.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת רפאל איתן, אדוני יודע שחלה גזירת שישה חודשים. איך אתה יכול להוציא את הממשלה לחל"ת – חופשה ללא תשלום – של ארבע שנים?

חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו רואים בחומרה ובזעם רב את מעשי הטרור, אך אנחנו לא ניכנע להם. לא ניכנע לטרור, אלא נמשיך להילחם בו עד חורמה.

רחבעם זאבי (מולדת):

סמאות נבובות, שאין להן כיסוי. הממשלה שאתה תומך בה מפריחה סמאות נבובות.

אלי דיין (העבודה):

מה ששמעתי ממך ומחבר הכנסת איתן, אלו סמאות.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר י' עזרון:

--- חבר הכנסת ---

רחבעם זאבי (מולדת):

הוא עשה לי את התרגיל הזה. כאשר דיברתי, הוא הפריע לי. עכשיו אני מפריע לו.

היו"ר י' עזרון:

הוא רק שאל.

אלי דיין (העבודה):

מה שעשיתם הוא, שבאתם לכאן והטחתם האשמות וסמאות, בלי שום תוכנית אלטרנטיבית.

רחבעם זאבי (מולדת):

מה התוכנית שלכם?

אלי דיין (העבודה):

אתם יודעים שהתהליך הוא קשה. אתם נגד הסגר, אתם נגד הפרדה, אתם מתנגדים לתת להם ישות עצמאית, אתם נגד האוטונומיה – אתם נגד הכול.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת זאבי, אני מבקש ממך.

אלי דיין (העבודה):

איך אתם רוצים לפתור את הסכסוך? אתם לא אומרים. הפעם אפילו הרחקתם לכת, עברתם להתקפת גינוי על צה"ל. דווקא מכם לשמוע התקפה על צה"ל? אני מגנה את אלה שתוקפים את צה"ל, מפקדיו וחיליו, העושים את עבודתם בנאמנות וללא חת.

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר י' עזרן:

אני מבקש ממך לתת לו את האפשרות לסיים את דבריו.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה יודע שאני יושב כאן שעות ארוכות בשקט, אבל חבר הכנסת אלי דיין הפריע לי.

היו"ר י' עזרן:

הפרעת גם אתה.

אלי דיין (העבודה):

לא הפרעתי לך. אמרתי לך שאתה מגנה את צה"ל, דבר שלא יעלה על הדעת.

רחבעם זאבי (מולדת):

ומה אני אמרתי לך? שאתה מסרס את צה"ל ומעקר אותו. הצבא הכי טוב בורח אצלכם.

הי"ר י' עזרן:

אני מבקש ממך, חבר הכנסת רחבעם זאבי, החזרת לו בריבית ובהצמדה. אני מבקש, מספיק. אנא, סיימו.

אלי דיין (העבודה):

אין לכם תוכנית. לפחות אנחנו באים ואומרים שהתהליך מסובך, בעייתי, מורכב, צריך גם להתמודד עם הטרור, אבל גם לא להיכנע לו. אם אתה מציע להפסיק את תהליך השלום, בעצם אתה נכנע לטרור, הטרור הרצחני, שרוצה לא רק לרצוח יהודים, ועושה זאת לצערנו פה ושם, אלא רוצה גם לרצוח את הסיכוי היחיד לפתור את הבעיות באופן אמיתי.

אתמול שמעתי את חבר הכנסת ביבי נתניהו אומר: יש לי מידע ממקור מהימן. אגב, זה הזכיר לי איזו הופעה שלו בטלוויזיה שבה אמר שיש לו מידע ממקור מהימן. הוא השתמש באותו נוסח מוכר וידוע. יש לו מידע שכבר יש הסכם בין ערפאת לבין ה"חמאס", שאלה ימשיכו את תהליך השלום והאחרים יעשו את פעולות הטרור.

הי"ר י' עזרן:

מאין יצאה המשאית, מאשקלון או מעזה?

אלי דיין (העבודה):

שואלים אותו: מאין המידע הזה שרק אתה יודע עליו?

מיכאל איתן (הליכוד):

מערפאת. ערפאת עמד על הבמה ואמר: אחי אחמד יאסין, אחי אחמד יאסין, אחי אחמד יאסין. כך הוא אמר על הבמה.

היו"ר י' עזרן:

טוב, שמענו, כמה פעמים?

האשם מחאמיד (חד"ש):

וחבר הכנסת ביבי נתניהו מסתמך על הדברים האלה של ערפאת?

אלי דיין (העבודה):

דבריו אלה של חבר הכנסת נתניהו הם דברי הבל. הם נובעים מכך שלחבר הכנסת ביבי נתניהו ולליכוד ולאופוזיציה אין היום אפשרות להביא איזו תוכנית שתתמודד עם המציאות החדשה של תהליך השלום והמלחמה בטרור.

פיני בדש (צומת):

אבל זה לא נכון – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

ומי אמר: "כולנו מתאבדים"? ערפאת.

אלי דיין (העבודה):

אנחנו באים ואומרים: בואו נתמודד גם נגד המתאבדים. בואו נעשה סגר, בואו נעשה הפרדה. לדעתי, צריך לזרז את ההפרדה כקו ביטחוני. בסופו של דבר, אותו סגר ואותה הפרדה, המטרה שלהם היא לאפשר להתקדם בתהליך השלום, כדי להגיע לאותו הסדר סופי שיוקם קו מדיני. אנחנו חושבים גם על קו מדיני.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתם חושבים על שלום של כלבים.

רחבעם זאבי (מולדת):

השלום הזה הורג אותנו.

מיכאל איתן (הליכוד):

שלום של כלבים. אתם רוצים שכלבים ישמרו על השלום שלכם. שלום של כלבים.

פיני בדש (צומת):

אלי דיין (העבודה):

לכן, לבוא ולגנות, מצד אחד אתם באים ואומרים: אנחנו נגד ההפרדה. אבל מה אומר שר החוץ שמעון פרס? אם אנחנו עושים סגר, לא נדאג שתהיה תעסוקה? מה יש? מה אם יקימו פארקים תעשייתיים? מה אם כל מיני מדינות מתנדבות יעזרו לפתור את הבעיות?

פיני בדש (צומת):

שהמצרים יעשו את זה.

רחבעם זאבי (מולדת):

זה מה שיש לך להגיד על הרצח בצומת-הזכוכית? שני יהודים נרצחו, זה מה שיש לך להגיד? זו התגובה שלך על הרצח בצומת-הזכוכית?

אלי דיין (העבודה):

זה פותר לנו גם בעיה ביטחונית. זה כואב לך? כואב לך שיש מדינות שרוצות ליצור מקומות תעסוקה כדי להילחם נגד העוני והרעב? נגד המחסור שהוא היסוד שמביא למתיחות?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת רחבעם זאבי, צר לי, אני אקרא אותך לסדר, אני מצטער מאוד. מספיק. אתה נאמת ממקומך יותר ממנו.

אלי דיין (העבודה):

אני אומר, יש סגר, יש הפרדה, יש מלחמת חורמה בטרור, אבל צריך גם לדאוג לאנשים שיתפרנסו.

היו"ר י' עזרן:

לא תיקום ולא תיטור. הרי אתה מצטט פסוקים.

אלי דיין (העבודה):

זאת לא תגובה? זאת תגובה אמיתית על בעיות שאנחנו מטפלים בהן, כדי לעבור את שלב הביניים עד להסדר הסופי.

מיכאל איתן (הליכוד):

ההסדר הסופי הוא חיסול מדינת ישראל.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מבקש ממך.

אלי דיין (העבודה):

הסדר הקבע הוא הפתרון האמיתי, אבל צריך להתקדם בהדרגה והתהליך הוא חשוב מאוד.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מסכם ואומר: אנחנו בעד המשך הסדר הביניים. לא ניכנע לטרור אלא נילחם בו. אנחנו גם נתבע מערפאת ומהרשות הפלשתינית להמשיך במאמצים שהתחילו בהם ולהילחם יחד אתנו נגד אותם גורמים שרוצים לרצוח גם חפים מפשע וגם את השלום.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מיכאל איתן (הליכוד):

היו"ר י' עזרן:

די, נגמר כבר. אדוני, הוא כבר סיים, מספיק. חבר הכנסת דראושה, יחסית לפיגוע הרצחני, הדין היה די אנושי ורגוע. אני מבקש, צריך להתחשב גם בכאב של האחרים. אני מאוד מבקש.

תודה לחבר הכנסת אלי דיין. חבר הכנסת דוד מנע, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מבקש לברך את משטרת ישראל על סיכול ניסיון הפיגוע הרצחני שבו תכננו לפוצץ משאית נפץ בלב לבה של באר-שבע.

תושבי באר-שבע, כמו גם כל תושבי מדינת ישראל, רוצים להודות למשטרה, לשוטרי נסים אלון, שאנו מאחלים לו החלמה מלאה, ולשוטר פרץ איצקוביץ, למפקד המחוז, למפקד המרחב, למפקד"ל ולכל הגורמים שפעלו לסיכול האירוע.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, נמסר כי נבדק החשד שבדואים המתגוררים בתל-שבע שיתפו פעולה עם חברי החוליה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

זה שקר, אתה יודע שזה שקר, אתה יודע שזה שקר מוחלט.

דוד מנע (הליכוד):

— — — אם יתברר

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא אומר שיש חשד, הוא לא אומר שזה בטוח.

היו"ר י' עזרן:

הוא אמר "אם". חבר הכנסת טלב אלסאנע, למה אתה מחמם את האווירה?

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה, ואגיד לך למה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

זו הסתה נגד ציבור רחב ---

היו"ר י' עזרן:

זה לא הוגן, מה שנעשה פה, מפני שאתה אומר "שקר" על דברים שנאמרו "אם". למה אתה מלהיב את האווירה? שמענו אותך. אפילו המשטרה מסרה היום הודעה שהיא חוקרת. לא מאשימים אף אחד. הוא אמר: "אם". מה קרה?

טלב אלסאנע (מד"ע):

מה זאת אומרת "אם"? ---

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, מה שנאמר פה איננו אחראי.

דוד מנע (הליכוד):

אם יתברר כי כך הם הדברים, אני קובע ששיתוף פעולה זה וההקצנה במגזר הבדואי והמוסלמי בישראל הם תוצאה של הסתה לאומנית קיצונית של חברי הכנסת דראושה, טלב אלסאנע ומחאמיד במגזר הזה. אתם מסיתים אותם – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

טלב אלסאנע (מד"ע):

אתה לא מתבייש? זו הסתה פרועה, זה ביזיון לכנסת, זה ביזיון לציבור שלם.

היו"ר י' עזרוני:

המקהלה הזאת לא הוסיפה לכם כבוד, ואף אחד לא הבין מה אמרתם כולכם ביחד. אתם חושבים שמישהו יכול להקשיב לכם?

גדעון שגיא (העבודה):

אסור לחבר הכנסת מנע להגיד את הדברים האלה.

אלי דיין (העבודה):

זה חוסר אחריות.

גדעון שגיא (העבודה):

אתה נותן לו להגיד את הדברים האלה.

דוד מנע (הליכוד):

אתם מסיתים את הציבור הערבי, אתם דורשים מהם נאמנות לעם הפלשתיני ולא נאמנות למדינת ישראל. אתם מטביעים את המונח "ערבים פלשתינים", במקום "ערבים ישראלים".

גדעון שגיא (העבודה):

זו דמגוגיה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

זו הסתה. צריך להפסיק אותו, שירד.

האשם מחאמיד (חד"ש):

מה אתה מדבר? אדוני היושב-ראש, מה הנושא?

דוד מנע (הליכוד):

אני קורא לאוכלוסייה הבדואית ולכלל ערביי ישראל: אל תניחו למסיתים הללו להוליך אתכם שולל. חברי הכנסת הללו, משענת הקנה הרצוף של יצחק רבין, דואגים לערפאת ולעזה יותר מאשר לציבור המוסלמי במדינת ישראל. כן, אתם דואגים לאש"ף יותר מאשר לערביי ישראל.

הדו-קיום והנאמנות למדינה הם הערכים העליונים של כל אחד ואחד מכם. אני אומר לכם – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

האשם מחאמיד (חד"ש):

גדעון שגיא (העבודה):

תקרא את חבר הכנסת מנע לסדר.

טלב אלסאנע (מד"ע):

זאת הסתה.

פיני בדש (צומת):

אתם המסיתים.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת פיני בדש, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

מיכאל איתן (הליכוד):

נאמנות למדינה זו דרישה מופרזת?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דראושה, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

פיני בדש (צומת):

הם ישבו והשמיצו כל הזמן. זה מותר?

הי"ר י' עזרו:

אדוני, תסיים בבקשה את דבריך.

דוד מנע (הליכוד):

מה זה לסיים? אני עוד לא התחלתי לדבר. מפריעים לי כל הזמן.

הי"ר י' עזרו:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

תקרא לסדר את הנואם.

גדעון שגיא (העבודה):

אלי דיין (העבודה):

דוד מנע (הליכוד):

אני מבקש מהקואליציה לשתוק. אני אומר לכם ולכל אחיכם שמעבר לגבול: לא תוכלו לנו. העם היהודי הוא עם הנצח והוא גם עם מנצח.

האשם מחאמיד (חד"ש):

שיסיים, שירד. שירד מעל דוכן הכנסת.

הי"ר י' עזרן:

אני מצטער מאוד, חבר הכנסת מנע, אנא תסיים.

דוד מנע (הליכוד):

לא תנצחו אותנו. אנחנו נתגבר על כל הפגיעות. האזור הזה ידע בעבר עמים רבים, אבל מי ששרד היה רק העם היהודי. היו נאמנים למדינה ואל תעזו לפגוע במרקם הדו-קיום.

האשם מחאמיד (חד"ש):

מה הוא עושה פה?

טלב אלסאנע (מד"ע):

פיני בדש (צומת):

הי"ר י' עזרן:

אני מבקש ממך לסיים, אני מצטער מאוד. הזמן עבר כבר, השעון צלצל.

דוד מנע (הליכוד):

מה לסיים? עוד לא התחלתי לדבר, הם לא נתנו לי לדבר. אני אגמור את הנאום שלי.

הי"ר י' עזרן:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני אקרא אותך לסדר בפעם השלישית ואוציא אותך.

האשם מחאמיד (חד"ש):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת האשם מחאמיד.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הוא חבר כנסת חצוף ---

היו"ר י' עזרן:

אתה מוכן לחכות רגע, חבר הכנסת דראושה?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

היו"ר י' עזרן:

מותר, אני מרשה לו לתקוף אותך, כמו שאתה תוקף אותו.

טלב אלסאנע (מד"ע):

זה חוסר אחריות כלפי ציבור שלם ---

האשם מחאמיד (חד"ש):

הי"ר י' עזרן:

אני מצטער. עכשיו תנו לו לסיים.

האשם מחאמיד (חד"ש):

דן תיכון (הליכוד):

מה הם צועקים כאן?

הי"ר י' עזרן:

זו דמוקרטיה, שאתם סותמים פיית?

טלב אלסאנע (מד"ע):

זו עלילת שווא.

דוד מנע (הליכוד):

אתם מסיתים את האוכלוסייה הערבית נגד ישראל. אתם מסיתים נגד המדינה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הי"ר י' עזרן:

הוא מדבר כעת אתכם, עם חברי הכנסת. מותר לו. חבר הכנסת האשם מחאמיד, אני קורא אותו לסדר בפעם הראשונה. אני מצטער, כעת הוא מדבר אליכם. תענה לו אחר כך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הי"ר י' עזרן:

תענה לו אחר כך. אני מרשה לו.

טלב אלסאנע (מד"ע):

זו עלילה נגד ציבור שלם.

הי"ר י' עזרן:

מה שנוגע אליך, אני מרשה לו.

טלב אלסאנע (מד"ע):

זו עלילה חסרת כל יסוד.

הי"ר י' עזרן:

אני מצטער, מה שנוגע ---

טלב אלסאנע (מד"ע):

הי"ר י' עזרן:

רבתי, תוציאו אותו מהאולם, בבקשה, את חבר הכנסת טלב אלסאנע. קראתי אותו לסדר בפעם השלישית. רבתי, בבקשה, אני קורא אתכם לסדר.

גדעון שגיא (העבודה):

אדוני היושב-ראש, היתה פה הסתה נגד ציבור שלם.

היור"ר י' עזרן:

תסלח לי, חבר הכנסת שגיא, אתה לא עוזר לי. אני מבקש ממך.

חבר הכנסת טלב אלסאנע, תצא.

טלב אלסאנע (מד"ע):

האשם מחאמיד (חד"ש):

דוד מנע (הליכוד):

לא יעזור לכם.

פיני בדש (צומת):

האשם מחאמיד (חד"ש):

אתה מסית.

פיני בדש (צומת):

היו"ר י' עזרון:

חבר הכנסת פני בדש, אני קורא אותך לסדר.

גדעון שגיא (העבודה):

היו"ר י' עזרון:

חבר הכנסת גדעון שגיא, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

פיני בדש (צומת):

היו"ר י' עזרון:

חבר הכנסת פני בדש, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

היו"ר י' עזרון:

בבקשה, אדוני חבר הכנסת, תצא.

טלב אלסאנע (מד"ע):

תוציא אותי.

הי"ר י' עזרן:

אדוני, תצא.

(חבר הכנסת ט' אלסאנע יוצא מאולם המליאה.)

אלי דיין (העבודה):

חבר הכנסת בדש, תדבר עם הבדואים.

הי"ר י' עזרן:

סליחה, חבר הכנסת אלי דיין, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הוא שונא את הבדואים – – –

הי"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דראושה, קראתי אותך לסדר בפעם השנייה. אנא, אל תאלץ אותי להוציא אותך. אתה רואה שאני לא מזדרז להוציא. אני אסביר לך. אמרתי לך: כשהוא דיבר על העניין של העדה הבדואית הנכבדה, שאני מוקיר, וכולנו מוקירים אותה, וגם הוא מוקיר אותה – – –

דוד מנע (הליכוד):

נכון, אני מוקיר. אתם מסיתים אותם.

הי"ר י' עזרן:

סליחה, תנו לי.

האשם מחאמיד (חד"ש):

אבל איך הוא מוקיר?

הי"ר י' עזרן:

תפסיק לרגע. תן לי לומר מלה.

דוד מנע (הליכוד):

אתם מסיתים אותם.

הי"ר י' עזרן:

תסלח לי. מה זה, רק לכם מותר לדבר? אני מבקש, חבר הכנסת מנע, אל תפסיק אותי. רבותי, הדגשתי והבהרתי. חבר הכנסת האשם מחאמיד, אתה מוכר כאדם קצת תרבותי, קצת, תסלח לי.

האשם מחאמיד (חד"ש):

למה קצת, אדוני?

הי"ר י' עזרן:

כי אתה לא נותן לדבר.

אלי גולדשמידט (העבודה):

יש לו 90%.

הי"ר י' עזרן:

לפחות. 90% תרבותי, בסדר?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אבל זה לא קצת.

הי"ר י' עזרן:

הרבה. אז תן לי לדבר, בבקשה.

רבותי, כשהדבר נגע לפגיעה – סליחה, חבר הכנסת האשם מחאמיד, אני דובר אליך, שיהיו קצת ידידות ודרך-ארץ ביני לבינך. תשמע לי דקה אחת.

אלי גולדשמידט (העבודה):

קצת תכבד אותו.

הי"ר י' עזרן:

הרבה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

90%.

רפאל פנחסי (ש"ס):

הי"ר י' עזרן:

חבר הכנסת הרב פנחסי, אני מבקש ממך.

חבר הכנסת האשם מחאמיד, אתה רוצה לצאת החוצה?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אני לא רוצה להקשיב.

הי"ר י' עזרן:

בבקשה, תודה. תשלום שם מניין לערבית. תודה. לא רוצים להקשיב, בבקשה.

אני מאוד מבקש ממך, חבר הכנסת מנע, די בסערת הרוחות. תסיים דבריך.

דוד מנע (הליכוד):

עוד לא התחלתי, אז אתה רוצה שאני אסיים?

הי"ר י' עזרן:

אין דבר כזה. אני נותן לך דקה לסיים.

דוד מנע (הליכוד):

אני רוצה לצטט לכם את "קול פלשתיין" מיריחו, הרדיו של הרשות הפלשתינית, שאתה עשיתם שלום, בתדר ששחררה להם שולמית אלוני, על חשבון "קול ישראל" בערבית, וכך אומרת תחנת השידור של האוטונומיה, אנשי השלום: "הוי, ירושלים, זעזעי אותם, הרי את תהלמי בהם, צקי עליהם לבה רותחת, פתחי את לוע האדמה מתחת לרגליהם, הראי להם שהשלום איננו בר-מימוש כל עוד היהודים הם הקוראים לשלום". ציטטה מהרדיו הפלשתיני של הרשות שלכם.

ואני שואל אותך, אדוני סגן שר הביטחון, אתם, שרוצים לחתום על הסכם שווא, על הסכם של אשליות אתם, אני רוצה לשאול אותך, אדוני סגן שר הביטחון: איך עוברת במחסום ארז משאית עם חומר נפץ בכמות כה גדולה? הרי בכל שדה תעופה יש גלאי חומרי נפץ שמגלה כל חפץ קטן שנכנס.

פיני בדש (צומת):

הפסיקו את הבדיקה – – –

דוד מנע (הליכוד):

מה קרה?

היו"ר י' עזרן:

מה אתה מפריע, חבר הכנסת פניני בדש? לא מספיק?

דוד מנע (הליכוד):

במחסום ארז אי-אפשר לעשות מה שנהוג לעשות בשדות תעופה לצורך גילוי חומרי נפץ?

אני רוצה לשאול אותך, אדוני סגן שר הביטחון, הייתי אתמול בחברון וראיתי את עמדת צה"ל מול האוטובוס. ירו על אוטובוס. יש ליווי צבאי של ג'יפ מאחור, יש ליווי של חיילים בפנים ויש עמדה מול האוטובוס.

היו"ר י' עזרן:

נא לסיים.

דוד מנע (הליכוד):

אי-אפשר לרדוף אחרי הרוצחים? לא היה אפשר לירות בהם חזרה?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת, אני מבקש שתסיים.

דוד מנע (הליכוד):

אני רוצה לומר לך, אדוני סגן שר הביטחון – –

היו"ר י' עזרון:

תסיים במשפט אחד, בבקשה.

דוד מנע (הליכוד):

-- אתם כובלים את זרועותיהם של חיילי צה"ל. ממשלה זו הניצבת על בלימה היא שבולמת וכופתת את ידיהם של חיילי צה"ל, החוששים פן תגובה לא זהירה שלהם תובילם למשפט צבאי, וכל חייל צה"ל יצטרך בקרוב ללכת עם עורך-דין צמוד לכל פעילות מבצעית שוטפת, והעורך-דין הזה יאמר לו: זה מותר לך וזה אסור לך.

היו"ר י' עזרון:

דומני שאתה עורך-דין.

דוד מנע (הליכוד):

אתם הופכים את צה"ל לצבא מובס ומתקפל. אין לכם מודיעין בשטח כפי שהיה לכם בעבר, משום שהפקרתם את משתפי הפעולה לסכיניהם של אנשי ג'יבריל רג'וב.

היו"ר י' עזרון:

חבר הכנסת, תסיים, תסיים. אני מבקש שתכבד אותי ותסיים. תודה.

דוד מנע (הליכוד):

בניגוד להסכם, אינכם מגינים על המשת"פים, שאותם שוחטים, אין לכם מודיעין בשטח כפי שהיה לכם בעבר.

היו"ר י' עזרון:

חבר הכנסת מנע, אני מבקש. תודה רבה.

דוד מנע (הליכוד):

ומשפט אחרון. אני קורא לכם להפסיק מייד את השיחות עם הפלשתינים ולהיערך מיידית לתוכנית חירום לבלימת טרור.

היו"ר י' עזרן:

סיכום.

דוד מנע (הליכוד):

יש להפסיק מייד כניסת כל סוגי הרכב מרצועת-עזה לתחומי ישראל ולהשתמש באלטרנטיבה תחבורתית אחרת, ויש כזו במשרד התחבורה. השעו את השיחות עם הפלשתינים עכשיו ומייד.

היו"ר י' עזרן:

תודה. ובכן, אני מבקש מחברת הכנסת נעמי חזן לעלות לדוכן הכנסת.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, טרגדיה על טרגדיה על טרגדיה. לפני יומיים עוד פיגוע רצחני בחברון, נרצחו שני אנשים, נפצעו אנשים, וכל אדם וכל יושבי הבית הזה לא יכולים שלא לכאוב ולהיות עצובים ולמסור בכנות תנחומים למשפחות, כי הטרור פוגע בכולנו, ויש אחדות בין בני אנוש במאבק נגד הטרור, וזו טרגדיה.

חבר הכנסת דוד מנע, אחרי שעשה את ההצגה שלו לפני כמה דקות, ברח, עזב, וחבל לי מאוד שהוא לא נמצא פה, כי רציתי גם להשיב לו, ובמיוחד לו.

רחבעם זאבי (מולדת):

יציאה מן המליאה זו לא בריחה. הוא לא ברח.

נעמי חזן (מרצ):

טרגדיה שנייה, שהיא אולי היסוד לטרגדיה המיידית, היא סכסוך של דורות בינינו לבין הפלשתינים, כאשר עד עכשיו התגובה היחידה היתה: אלימות, שימוש באלימות כדי ליישב סכסוך ארוך-יומין. קם חבר הכנסת דוד מנע – ולא רק חבר הכנסת דוד מנע, אלא גם חברי כנסת אחרים מהאופוזיציה – ומציע לנו להפסיק את המשא-ומתן. אם אתם אכן רציניים בעניין הזה – ואני מקווה שלא – ואתם אומרים שכדי ליישב את הסכסוך יש רק פתרון אחד, וזה שימוש באלימות, תחשבו בכנות כי האלטרנטיבה לשימוש באלימות היא משא-ומתן, ואנחנו נמצאים עכשיו במשא-ומתן עם שכנינו הפלשתינים – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אנחנו נמצאים באלימות חד-צדדית.

נעמי חזן (מרצ):

אני אגיע לזה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

אם יש אלימות, יש אלטרנטיבה אחת ויחידה.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש אלימות מצד אחד.

נעמי חזן (מרצ):

אם יש אלימות, יש אלטרנטיבה אחת ויחידה, והיא משא-ומתן ליישוב הסכסוך.

רחבעם זאבי (מולדת):

מתן ומתן.

נעמי חזן (מרצ):

יהיה שלום רק עם סיום המשא-ומתן, ואם מפסיקים את המשא-ומתן, כי עדיין אין שלום, משאירים לנו את הדגם הנורא של הימים האחרונים: פיגוע רצחני ונקמות אלימות של מתנחלים בחברון, כן, אלימות, וכך אנחנו ממשיכים.

מיכאל איתן (הליכוד):

צריך להפסיק את האלימות.

נעמי חזן (מרצ):

אבל יש טרגדיה חמורה עוד יותר.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה את עושה כדי להפסיק את האלימות?

נעמי חזן (מרצ):

הטראומה החמורה יותר, מיכאל איתן, היא מה שקרה פה לפני עשר דקות: הטלת דופי על בסיס גזעני, מעל דוכן הכנסת, באזרחים ובנציגים של אזרחים במדינת ישראל. אוי ואבוי לנו אם אנחנו נידרדר לשימוש בגזענות, שימוש על בסיס גזעני נגד אזרחים במדינת ישראל.

פיני בדש (צומת):

חלק מהם.

נעמי חזן (מרצ):

כי זו היתה בעבר הסיבה לטרגדיות של העם היהודי.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה את עושה להפסקת האלימות?

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת חזן – – –

נעמי חזן (מרצ):

שמעתי אותך, אדוני. אבל אני לא יכולה לשבת בשקט, אני לא יכולה שלא לרעוש ולא לרגוש ולא להגיב כשאני שומעת דברי הסתה גזענית מעל דוכן הכנסת.

אנחנו בעצם יציר התנועה הציונית הליברלית ההומנית. אוי ואבוי לנו אם אנחנו ניתן יד להטלת דופי באזרחים שלנו שאינם יהודים. כי אם כן, השמטנו את כל היסוד המוסרי וההיסטורי לנוכחותנו כאן.

מיכאל איתן (הליכוד):

יפה.

נעמי חזן (מרצ):

יפה. אם כך, התשובה על שאלתך היא – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, השאלה היא – – –

נעמי חזן (מרצ):

יש רק תחליף אחד ליישוב סכסוכים באלימות, והתחליף הזה הוא המשך זירוז המשא-ומתן.

היו"ר י' עזרן:

חברת הכנסת חזן – – –

נעמי חזן (מרצ):

זזה הפתרון.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני שואל, גברתי נעמי חזן – – –

היו"ר י' עזרן:

עברו שתי דקות ונתתי לך.

נעמי חזן (מרצ):

אני מכבדת. אבל חבר הכנסת מיכאל איתן רוצה לשאול אותי שאלה. תן לו לשאול ואני אשמח להשיב.

היו"ר י' עזרן:

אני מצטער מאוד.

מיכאל איתן (הליכוד):

ברשות, שאלה קצרה ותשובה קצרה: מה את מציעה כדי להפסיק את האלימות הערבית?

אלי גולדשמידט (העבודה):

מה אתה מציע?

נעמי חזן (מרצ):

אני מציעה את החלופה היחידה – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

מיכאל איתן (הליכוד):

להיכנע להם?

נעמי חזן (מרצ):

חבר הכנסת איתן, שאלת שאלה, תקבל תשובה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

תשאלני אותו בחזרה מה ההצעה שלו. הם הרי מומחים לחיסול האלימות.

נעמי חזן (מרצ):

הוא שואל כי אין לו. חבר הכנסת מיכאל איתן בדרך כלל אדם רציונלי.

מיכאל איתן (הליכוד):

לממשלה אין תשובה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אלי גולדשמידט (העבודה):

נעמי חזן (מרצ):

חבר הכנסת מיכאל איתן הוא בדרך כלל אדם רציונלי. הם נתנו את התשובה, אבל אני נשאלתי שאלה ואני רוצה להשיב. אשמח להשיב.

אלי גולדשמידט (העבודה):

תעני לו כמו יהודי טוב – בשאלה.

היו"ר י' עזרן:

אני מתחשב ברגשות שלכם. תתחשבו בנהלים. אני מבקש, תשיבי בבקשה, גברתי. אי-אפשר כך.

נעמי חזן (מרצ):

תודה רבה.

התשובה על שאלתך היא אחת ויחידה: יש דרך אחת ליישב סכסוך, והיא על-ידי משא-ומתן. יש מחויבות שלא להשתמש באלימות – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל הם הורגים אותנו.

נעמי חזן (מרצ):

זה לא הם. אלה מתנגדי המשא-ומתן.

היו"ר י' עזרן:

אבל זה דיאלוג? זה נקרא משא-ומתן? אתם עושים משא-ומתן? זה דיאלוג של חירשים. אתם בכלל מבינים האחד את השני?

נעמי חזן (מרצ):

אני מצטערת, צר לי שאתה לא שומע את התשובה, כי אתה הלכת בדרך הזאת בעבר. לא יהיה יישוב הסכסוך ללא משא-ומתן. זו הדרך היחידה. זו התשובה האמיתית על האלימות. אם לא, אתם נותנים לכולנו גזר-דין מוות במלוא מובן המלה.

היו"ר י' עזרון:

תודה לחברת הכנסת נעמי חזן הנכבדה. אני מודה לך. שלום.

חבר הכנסת יצחק לוי. רבותי, אני מבקש דבר אחד: כל מי שעולה אל הדוכן כאן לשאת את נאומי, אני פונה אל הרב יצחק לוי, אני מבקש, בשל הטרגדיה הנוראה הזאת ובשל הפיגוע, לכבד את הכאב ולא להפוך את הפיגוע לניגוח; ניגוח מיותר. תכבדו את הכאב של האנשים. יש שכול. אנשים שאיבדו את יקיריהם מסתכלים. לא שאני מטיף, חלילה. אני רק מסביר: רבותי, תכבדו את האנשים שנפגעו בפיגוע, פיגוע דמים נורא שכולנו כואבים אותו. אני מאוד מבקש לא להפוך את זה לניגוח נורא, מביש.

אלי דיין (העבודה):

על זה יש קונסנסוס מלא.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, קודם כול אנחנו מכבדים, אני חושב, כל הבית מכבד מאוד את המשפחות האבלות, את הקהילה האבלה; אולי במידה מסוימת אפשר לומר את עם ישראל האבל על אותם חללים שנפלו בידי מרצחים. אנו שולחים מכאן ניחומים למשפחות, המקום ינחם אותן בין שאר אבלי ציון וירושלים. כמובן, אנחנו מצרפים גם איחולי החלמה לפצועים.

אבל, אדוני, אני חייב לומר, שדין בכנסת אין מטרתו רק לכבד. לדין בכנסת יש מטרה לבחון האם ניתן להפחית את שפיכות הדמים שגואה במדינת ישראל מאז הסכמי אוסלו. חבר הכנסת גולדשמידט יכול לומר: בממשלה שלכם לא היתה שפיכות דמים? היתה. לא במידה הזאת. לא בתדירות הזאת. לא בכמות הזאת. אגיד לך מה היתה הסיבה: הסיבה היתה פשוטה – צה"ל יכול היה לפעול בכל הדרכים ובכל המקומות.

סגן שר הביטחון מ' גור:

מה אתה מספר מעשיות?

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני סגן השר, אתה תיכף תשיב.

היו"ר י' עזרן:

הוא אמר מלה אחת, לא נורא, בשקט, בצורה מכובדת.

יצחק לוי (מפד"ל):

היום צה"ל מוגבל. צה"ל לא יכול לפעול בעזה כפי שהוא פעל קודם לכן. אנחנו יודעים – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

מה שקרה אתמול מקורו לא בעזה.

יצחק לוי (מפד"ל):

מה שקרה אתמול – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

הפיגוע.

יצחק לוי (מפד"ל):

הפיגוע לא קרה בעזה. המשאית יצאה מעזה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

לא דיברתי על המשאית, דיברתי על חברון.

יצחק לוי (מפד"ל):

ברוך השם, ברכות למשטרת ישראל על הפעולה המוצלחת.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש בדמשק מפקדות של טרור, יש בעזה יש בחברון. אחד נותן הוראה לשני ויש שיתוף פעולה ויש תקשורת.

יצחק לוי (מפד"ל):

מי שחושב שאין שיתוף פעולה, הרי ודאי אינו יודע מה הוא סח. יש היום מחנות אימונים לטרוריסטים. יש פלוגות מתאבדים שמתאמנות. הפלוגות האלה מתאמנות במקום מסוים, במקום שצה"ל היום לא יכול להגיע אליו, ואחר כך הן מתפזרות בכל מיני מקומות אחרים. הדברים הם לא סוד. ואני מתפלא על ההערות של חבר הכנסת גולדשמידט, שעוד מבחין בין עזה לבין חברון מבחינת ההתארגנות הטרוריסטית.

אני חוזר ואומר: הדיון בכנסת הוא כדי לבחון את הדברים. השתתפות ברגשי האבל היא דבר מובן, ברור ומאחד את כולנו. אבל מעבר לזה, צריך לבחון את הדבר: מה קרה? איך קורה שדווקא בעת שלום האלימות הולכת ומתגברת? אנחנו סופרים חללים בקצב שלא ספרנו כל תקופת האינתיפאדה. למי יש תשובה על כך? והאם השאלה הנלעגת שלכם כל הזמן: אז מה אתם מציעים? אז מה אתם מציעים? – זאת תשובה על שפיכות הדמים? כלומר, אנחנו נשב בחיבוק ידיים ונראה את דמנו נשפך ואתם תגידו לנו: אז מה אתם מציעים? אתם יודעים מה אנחנו מציעים. אבל כרגע אתם צריכים להשיב את התשובה. אתם מנהלים את מדיניות המדינה. אתם מנהלים את המשא-ומתן. אתם אחראים למהלך הזה. ראש הממשלה אמר שהוא לוקח הימור. אתם צריכים לתת תשובות. התשובה שאתם כל הזמן שואלים אותנו: מה אתם הייתם עושים? – איננה רלבנטית כלל לעניין הזה. זה לא רלבנטי לרגע זה. זה לדיון אחר. זה למערכת בחירות. אבל, לצערי הרב, מערכת הבחירות עדיין לא הוקדמה ועדיין הממשלה הזאת שולטת. אז מה הממשלה הזאת עושה כדי שלא יהיו פיגועים כאלה? זו השאלה האמיתית.

מדוני סגן שר הביטחון, מדאיג אותי שתושבי קריית-ארבע אינם סומכים עוד על צה"ל; מדאיג אותי מאוד, כי אתה יודע שהאנשים האלה הם אנשים שסמכו על צה"ל – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

תושבי מנרה סומכים על צה"ל. אתה וגנדי עושים דה-לגיטימציה לצה"ל. תשאל את כל תושבי גבול הצפון, הם סומכים על צה"ל; את כולם. אמר פה גנדי דברים מאוד חמורים – חיילי "גבעתי" שנלחמים בדרום-לבנון – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אלי גולדשמידט (העבודה):

הכנסתם את צה"ל ללויכוח הזה. הוא חורג מהקווים האדומים.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת גולדשמידט, שים לב שלא הפרעתי לך.

אלי גולדשמידט (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת גולדשמידט, תפסיק.

אלי גולדשמידט (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת גולדשמידט, כשאני מבקש ממך, לא הפרעתי לך – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת גולדשמידט, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

זו פעם ראשונה.

היו"ר י' עזרן:

כבר קראתי לך פעם ראשונה בדיון.

רחבעם זאבי (מולדת):

תקרא לו פעם שלישית וגמרנו.

היו"ר י' עזרן:

לא, אני אשתדל שלא. אני מאוד מבקש. אני משתדל לתת לכל – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

– – – צריך להיזהר.

היו"ר י' עזרן:

אבל נתתי לך. לא הפרעתי לך. אתה ממשיך את הנאום. אתה גומר עם הנאום פה ואתה גם גורר את הדיון; גם למי שהיה לפניו ואולי גם למיכאל איתן ואולי גם למנע. מה יהיה הסוף?

אלי גולדשמידט (העבודה):

שניהם משמיצים את צה"ל. הוא משמיץ את צה"ל והוא משמיץ את צה"ל. צה"ל זה לא יצחק רבין. צה"ל הוא של כל העם. הוא לא צריך להשמיץ את צה"ל.

היו"ר י' עזרן:

נכון. השכלנו.

רענן כהן (העבודה):

זה ויכוח לגיטימי. אנחנו חייבים כאן בכנסת להוציא את צה"ל מהמשחק הפוליטי. בסופו של דבר, אם פוגעים בצה"ל, פוגעים בעם ישראל.

רחבעם זאבי (מולדת):

תפסיקו לסרס את צה"ל. שבע שנים אתם מסרסים את הצבא הטוב ביותר בעולם.

רענן כהן (העבודה):

זה לא מתאים לך.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא מתאים לי? לצעוק צעקה גדולה שהמדינה הולכת לחורבן, לא מתאים לי?

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת זאבי, תפסיק או שאקרא אותך לסדר.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתם לא מתביישים – – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת זאבי, אני קורא אותך לשקט לפחות.

אלי דיין (העבודה):

חבר הכנסת זאבי, אתה אפוטרופוס על החורבן? כל הזמן חורבן, חורבן...

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר י' עזרן:

מה קורה פה? תפסיק. תאמין לי, היום דיברת שקול, בלי עין הרע, כנגד הכול. אז ישיר משה ובני ישראל – אומרים רבותינו: משה הוא לא בני ישראל? אלא שקול כנגד. היום, בלי עין הרע, המכסה שלך שקולה כנגד כל חברי הכנסת הנוכחים. מספיק.

פיני בדש (צומת):

נתתי לו את שלי.

היו"ר י' עזרן:

מספיק. בבקשה, תן לחבר הכנסת לוי לסיים. מה קרה לכם?

יצחק לוי (מפד"ל):

אני חוזר. אדוני סגן שר הביטחון, אני מודאג מכך שתושבי קריית-ארבע אינם סומכים על צה"ל.

חבר הכנסת גולדשמידט, צה"ל הוא של כולנו. השאלה היא מה ההוראות שנותנים לצה"ל. וחמור יותר, השאלה היא מה הרגשת העם כלפי צה"ל.

אנשי קריית-ארבע הם אנשים מאוד נאמנים לצה"ל ולמדינה. מאנשי קריית-ארבע תמיד שמענו דבר אחד, שצה"ל הוא היחיד שצריך להשליט סדר. אנשי קריית-ארבע מעולם לא קראו לקחת את החוק לידיים. ומי אם לא סגן שר הביטחון מרדכי גור מקורב מאוד לאנשים היושבים בי"ש"ע ולאנשי קריית-ארבע ויודע את נאמנותם? אתמול שמענו דברים צורמים מאוד, ואל נטאטא אותם אל מתחת לשטיח ואל נגיד שצה"ל בקונסנסוס ולא מדברים. צה"ל בקונסנסוס וכולנו צה"ל, אבל זה צריך להדאיג אותך כמו שזה מדאיג אותי שבאים אנשים, שעד אתמול לא העזו לדבר מלה אחת על צה"ל, והם אומרים: רבותי, יש כאן בעיה, אנחנו מרגישים לא מוגנים מספיק. אתה רוצה לטאטא את העניין הזה? זו לא תופעה שמדאיגה אותך? אותי זה מדאיג מאוד; מאוד מאוד מדאיג. צריכה להיעשות בדיקה יסודית מאוד מה קרה, אם זו בעיה של צה"ל – – –

היו"ר י' עזרון:

חבר הכנסת לוי, אני מבקש ממך לסיים.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני, לא נתנו לי לדבר.

היו"ר י' עזרון:

כל השיחה הזאת היתה אחרי הצפוף.

יצחק לוי (מפד"ל):

תן לי עוד דקה אחת או שתיים.

היו"ר י' עזרון:

לא. בשום פנים לא. סליחה. אני רק מודיע לאדוני הנכבד, שכל הדין הזה היה אחרי הצפוף.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני רוצה לפנות אל סגן שר הביטחון. צריך לבדוק את העניין, האם הבעיה בצה"ל, האם הבעיה באלה שנותנים את ההוראות, האם יש בעיה אחרת של אי-הבנה? אולי אנשים שם פשוט לא מבינים זה את זה? איך אנחנו גורמים לכך שהאמון יחזור?

אני רוצה לסכם קודם כול בכך שאני מקדם בברכה את מנחם פליקס, היושב כאן עכשיו ביציע. אני מברך אותו גם על המאבק המתמשך שלו למען הפסקת הטרור.

אני מבקש משר הביטחון להשיב תשובה ביטחונית ולא מדינית. שמענו מראש הממשלה שביטחון לחוד ומדיניות לחוד, והדבר הזה אינו מתקיים. הביטחון הולך ומידרדר. הפיגועים הולכים ומתרבים. ברוך השם, יש הרבה פיגועים בדרך שאנחנו ניצלים מהם. תודה רבה, אדוני.

הי"ר י' עזרן:

אני מודה לחבר הכנסת לוי.

אחרון הדוברים – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. אני מקווה שנעבור גם את זה בשלום.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה לגנות את הפיגוע הרצחני בחברון ולהביע צער על כל סוג של אלימות, להביע התנגדות למעשי אלימות כאלה, אם הם מופנים נגד יהודים או ערבים. במקרה הזה הפיגוע הרצחני היה מופנה נגד יהודים, ואני מגנה אותו בכל תוקף.

בו בזמן אני רוצה לגנות את ההסתה הפרועה של אותם חברי כנסת שניצלו את הבמה או את אמצעי התקשורת ותקפו את הציבור הערבי-הבדואי בנגב בצורה גסה.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא. הם לא תקפו את הציבור הבדואי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הם תקפו והשמיעו חשד כאילו הציבור הבדואי שותף – – –

הי"ר י' עזרן:

כן ושלום. לא.

פיני בדש (צומת):

לא נכון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מדבר בדיוק אליך ואל חבר הכנסת דוד מנע, שהתבטא מעל הבמה הזאת בצורה אכזרית ביותר והטיף נגד ציבור שאי-אפשר כלל לקשור אותו למעשים כאלה.

אני רוצה לומר באופן כללי, שהציבור הערבי כולו מתנגד לכל אלימות, מתנגד לכל פיגוע ולכל טרור. אם אנחנו בעד הסכם שלום שיביא קץ לשפיכות הדמים ולהקמת מדינה פלשתינית עצמאית ליד מדינת ישראל, אנחנו אומרים זאת כי אנחנו רוצים גם באינטרס של המדינה שאנחנו חיים בה – מדינת ישראל, שהיא המדינה שלי ושל הציבור הערבי אזרחי מדינת ישראל. לכן, אנחנו מתנגדים לכיבוש אבל מתנגדים גם לטרור. אנחנו מתנגדים להתנחלויות, אבל אנחנו מתנגדים לפגיעה בכל אדם, יהודי או ערבי.

אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת שהסיתו, היזהרו בדברים. אם תמשיכו בקו הזה, אתם תביאו לתוצאות הפוכות מן התוצאות הרצויות. אומר לך במיוחד, חבר הכנסת דוד מנע, כמי שמעורב עם הציבור הבדואי ונפגש אתו, מה שעשית היום זה מעשה אכזרי – – –

דוד מנע (הליכוד):

אתם מסיתים אותם. אני מעורב אתם, ואני רואה כמה אתם מנסים להסית אותם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

קל מאוד לומר את זה. אנחנו בעד אזרחות טובה וגם בעד הסכם של שלום. אתה רוצה לרצוח את השלום. אתה לא רוצה שלום, אתה וחברי הכנסת בדש וזאבי וחברים אחרים שמדברים בסגנון הזה, אתם רוצים להסית את הציבור הערבי ואתם רוצים מלחמות ושפיכות דמים מתמשכת בין יהודים ובין ערבים.

אני אומר לכם, הפתרון הוא להמשיך בתהליך השלום, ליישם את הסכם אוסלו ולאפשר לפלשתינים ליישם את הזכויות שלהם על-ידי כך שיקימו מדינה עצמאית ליד מדינת ישראל.

יוסף בא-גד (מולדת):

לא יקום ולא יהיה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מדינה עצמאית תקום. היא כבר התחילה לקום. לא יעזור לך.

יוסף בא-גד (מולדת):

על אפך ועל חמתך – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני אומר לך, חבר הכנסת בא-גד, ולכולם, הפתרון הוא להחזיר אותם מתנחלים גסי רוח לתוך מדינת ישראל, לתוך "הקו הירוק" – –

דוד מנע (הליכוד):

הם לא גסי רוח.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

– – כי הם מנשלים את הפלשתינים. צריך להחזיר את המתנחלים הללו הביתה.

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת דראושה – – –

דוד מנע (הליכוד):

הם ציבור נאמן למדינה.

פיני בדש (צומת):

– – – במדינה דמוקרטית אתה יכול להגיד את זה – – –

היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת פיני בדש, אני מבקש.

אדוני יגיד מה שהוא רוצה. אני חושב שעד עכשיו הוא היה מאוד מתון ויחסית הגון. אני מבקש, אדוני, בלי הכללות. הוא רוצה להשיב אחר כך בנושא הבדואים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זכותו.

הי"ר י' עזרן:

זכותו. יכול להיות שיש לו מה לתקן, שלא היתה כאן האשמה, חלילה, והכללה. אני מבקש שגם אדוני, אם אפשר, לא יכליל ולא יאמר שכולם גסי רוח.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הזכרתי שמות. לא אמרתי כל חברי הכנסת, חס וחלילה.

הי"ר י' עזרן:

התכוונתי לאמירה על המתנחלים גסי הרוח.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אני מתכוון לאותם מתנחלים גסי רוח אשר הכו את העיתונאי ברנע, ואשר קראו למרד, ואשר פגעו גם בצבא, ואשר קראו לרצח ערבים.

יוסף בא-גד (מולדת):

אל תדבר על הצבא – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אתה לא תגיד לי מה לומר. אני אומר מה שאני חושב. ולא אכפת לי לומר מה שאני חושב, לפניך או לפני כל ערבי קיצוני. כשאני מגנה את הטרור אני אומר זאת כי אני מאמין בזה. וכשאני מגנה את

הפעילות של אותם מתנחלים גסי רוח, אכזרים, שמנשלים את הפלשתינים, אני אומר את זה בלי לבקש ממך הסכמה.

אני חושב שאותם מתנחלים ואותן התנחלויות הם אכן, אדוני סגן שר הביטחון, מכשול לשלום. הדרך הנכונה היא להחזיר אותם הביתה ולאפשר לפלשתינים לממש את זכויותיהם. זו הדרך הנכונה. כך יחיו עם ליד עם, מדינה ליד מדינה. מי שחושב שבכיבושים ובהמשך הקולוניאליזם מדינת ישראל תוכל לשלוט לעד על 2.5 מיליוני פלשתינים, הוא טועה. הוא רק ידרבן יותר אלימות ושפיכות דמים. כאיש המאמין בשלום ישראלי-ערבי, יהודי-ערבי, אני אומר לכם, הדרך הנכונה היא להכיר בזכויות הפלשתינים ולהמשיך את הסכם השלום, ואנחנו נתמוך בכל צעד שתעשה הממשלה כדי להמשיך את התהליך הזה ולהביא קץ לשפיכות הדמים ולהשיג שלום צודק ובר-קיימא באזור הזה.

היו"ר י' עזרני:

חבר הכנסת פני בדש, בבקשה. אתה תשיב גם בשם – – – יש לו הבהרה.

פני בדש (צומת):

אדוני היושב-ראש, מוציאים פה דברים מהקשרם. מעולם לא עשינו הכללה לגבי הציבור הבדואי. כלל הציבור הבדואי הוא נאמן והוא בסדר. יש מיעוט קיצוני לאומני שמסית, והוא פועל בניצוחו של חבר הכנסת טלב אלסאנע – –

היו"ר י' עזרני:

אתה חוזר.

קריאות:

— — —

טלב אלסאנע (מד"ע):

— — – עלוב נפש.

פני בדש (צומת):

-- שמיטת ויוצר תדמית רעה לכל הבדואים בנגב.

טלב אלסאנע (מד"ע):

פיני בדש (צומת):

ואת זה צריך להוקיע ובחברי הקבוצה הקטנה הזאת צריך לטפל בשיא החומרה ולא לתת להם לדרדר את המצב.

טלב אלסאנע (מד"ע):

תתבייש לך.

קריאות:

הי"ר י' עזרן:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אני אשיב לך. שב, בבקשה.

צחי הנגבי (הליכוד):

הי"ר י' עזרן:

חבר הכנסת הנגבי, אתה לא עוזר לי. חבר הכנסת פיני בדש. חבר הכנסת טלב אלסאנע, תקשיב לי דקה אחת. יש פה כמה חברי כנסת שרוצים להסיר הצעות מסדר-היום. חבר הכנסת פיני בדש היה הראשון, נתתי לו והוא אמר מה שאמר. רבותי, תנו לנו לסיים. אתם לא נותנים לסיים. אני רוצה לומר לחבר הכנסת טלב אלסאנע, אתה רשום כאן. אם לא יתאפשר לך מבחינה תקנונית לדבר – נראה מה תגובת סגן השר; אני הכנסתי אותך.

יוסף בא-גד (מולדת):

הי"ר י' עזרן:

אני הכנסתי אותו. תפסיקו כבר.

יוסף בא-גד (מולדת):

אפשר להכניס אחרי שמצביעים?

הי"ר י' עזרן:

כן. רבותי, אני החלטתי. אני אגיד לכם למה. אני אדם שמנמק.

צחי הנגבי (הליכוד):

הי"ר י' עזרן:

חבר הכנסת הנגבי, אני אסביר לך. חבר הכנסת בא-גד, אנא ידידי, תקשיב. בכל זאת, הוא הבין שפה פוגעים בצורה כוללנית. אני לא הבנתי כך, אני לא מצדיק אותו. הוא לא הבין נכון, אבל מה לעשות והוא הבין שפוגעים בעדה הבדואית כולה. כך הוא הבין. היתה פה סערת רגשות ואחד התנפל על השני. הוצאתי אותו כדי להרגיע. עכשיו נרגע העניין ואני אמרתי לו להיכנס. אני מדבר על עצמי. אני מסביר למה עשיתי כך.

אדוני סגן השר, בבקשה. אני מבקש מחברי הכנסת להירגע ולתת אפשרות להמשיך בישיבה. כולנו מכבדים את סגן השר, שמשיב תמיד ביישוב הדעת, בשקט ובשובה ונחת. שאלתם שאלות, תקבלו תשובות, אני מקווה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

היז"ר י' עזרן:

חבר הכנסת האשם מחאמיד, יש לך משהו נגד סגן השר? לא, חלילה. אם כך, תן לו לדבר. גם אתה, חבר הכנסת פני בדש.

סגן שר הביטחון מ' גור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חס וחלילה אני לא רוצה להעמיד פנים של יפה נפש, שקשה לי לשמוע דברים כאלה או אחרים, כי השתתפתי פה בהרבה דיונים. אבל אני מוכרח לומר, שהדיון התחיל בזה שכולנו אבלים על קורבנות, הייתי אומר כמעט קורבנות חיים, ובתוך דקות הפך לוויכוח ללא שליטה, ביטויים קיצוניים ביותר – עכשיו אני גם משתדל שלא להיכנס למקהלה – עד שהייתי אומר שברוב זמנו של הדיון לא היה אפשר לדעת על מה מדובר בכלל. לזה אני מוכן לתת יד.

אני אומר את הדבר הזה כי אינני מתכוון להשיב היום, לאור הדיון, שבו הדברים כבר נאמרו.

הדיון התדרדר מנושא לנושא, מעניין לעניין, ומכיוון שההקצנה היתה בעוצמה כזאת לחזור חזרה או לדבר על מדיניות – אני חושב שזה יהיה גם לא נכון כלפי הנפגעים, שלזכרם קיימנו את הדיון, וגם לא למען הנושא עצמו.

אינני יודע מה ביקשו חברי הכנסת שהעלו את הנושא, האם ביקשו דיון במליאה או בוועדת החוץ והביטחון. מבחינתי, זה אותו דבר. אפשר לקיים דיון במליאה ואפשר לקיים אותו בוועדת החוץ והביטחון. אני רק רוצה לומר לכם, אני חייתי בתחום הביטחוני את מרבית שנות חיי, בכולן היה טרור. אם יהיה בכוחי לנסות להגיע להפסקת טרור, גם תוך לקיחת סיכונים, להגיע גם תוך קשיים לדו-קיום בשלום, אני לא אפסיק לעשות את המאמצים בכיוון הזה.

אם רוצים לקיים את הדיון במליאה, יהיה במליאה. אם רוצים בוועדת החוץ והביטחון, בבקשה. מבחינתי, זה אותו דבר.

קריאה:

במליאה.

היו"ר י' עזרון:

רבותי, יש לנו כמה הצעות להסיר את הנושא. אני מבקש מאוד מכל הדוברים, אחרי הסערה שעברה עלינו, נא להתייחס לגופו של עניין. חבר הכנסת פני בדש, אתה מבקש עכשיו להסיר את הצעתו של חבר הכנסת האשם מחאמיד.

פיני בדש (צומת):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לחזור – אני עושה את זה תרבותית – כל זמן שמנסים להצביע על כך שאנחנו מדברים בהכללה על אוכלוסייה מסוימת, אני חוזר ואומר: יש שכנות טובה, אנחנו מדברים על קומץ. בקומץ הזה המשטרה צריכה לטפל במלוא החומרה, כי אותו קומץ גורם לאסון הגדול ואותו קומץ גורם לסכסוך ואותו קומץ גורם לאווירה העכורה.

אני לא רוצה להתייחס להשמצה של חבר הכנסת טלב אלסאנע, שכשאינן מה להגיד מתחילים לדבר על הסנדלים שלי. אולי זה מה שמעניין אותנו, אבל יש הרבה דברים מעבר לסנדלים, ובהזדמנות זו אני לא אגיד את מה שרציתי להגיד בתחום הזה, כדי לא לרדת לרמה הזאת.

היו"ר י' עזרון:

לכן אתה מבקש להסיר. אני מזמין את חבר הכנסת אלי גולדשמידט, שמבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רחבעם זאבי.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לא הייתי מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רחבעם זאבי מפאת הפולמוס הפוליטי; פולמוס פוליטי קיים. מה שעשה חבר הכנסת רחבעם זאבי, ולאחר מכן עשה אותו דבר חבר הכנסת יצחק לוי, ואני מעריך בדרך כלל את מתינותו של חבר הכנסת יצחק לוי, זה להכניס לתוך הוויכוח – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אלי גולדשמידט (העבודה):

את מתינותך אני לא מעריך. בעניין הזה אני עושה הבחנה.

רחבעם זאבי (מולדת):

יצחק לוי (מפד"ל):

כנראה לא שמעת מה שאמרת.

אלי דיין (העבודה):

הוא הפסיד קולות במפד"ל.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני חושב שלהכניס את צה"ל לוויכוח הפוליטי בצורה שאתם עשיתם, זה לא חוסר אחריות, זה הרבה יותר גרוע מכך. חבר הכנסת יצחק לוי, לבוא ולהגיד תושבי קריית-ארבע – אתה עשית סקר ואתה יודע מה כל תושבי קריית-ארבע אומרים. אתה אמרת שתושבי קריית-ארבע לא סומכים על צה"ל. אני מודיע לך, יכול להיות שתושבי קריית-ארבע לא סומכים על צה"ל. תושבי קריית-שמונה, תושבי מנרה, תושבי משגב-עם, תושבי נהרייה, תושבי תל-אביב, תושבי רמת-גן, כל תושבי מדינת ישראל סומכים על צה"ל, גם אם אתה שמעת אתמול כמה ביטויים קשים נגד צה"ל. ואתה, חבר הכנסת רחבעם זאבי, שהיית אלוף בצה"ל, שהיית מפקד בצה"ל – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

מה זה "היית"? אני גם היום.

אלי גולדשמידט (העבודה):

ואתה ידעת, כתלמידו של דוד בן-גוריון, שהוא הוציא את צה"ל מהוויכוח הפוליטי. אתם הכנסתם היום למליאה, בפעם הראשונה, הכנסתם את צה"ל לוויכוח הפוליטי.

על כן, אני מציע להסיר את ההצעה שלך מסדר-היום.

רחבעם זאבי (מולדת):

הרסתם אותו.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך.

חבר הכנסת רחבעם זאבי. חבר הכנסת אלי גולדשמידט. כמה אפשר להתאפק היום, עם כל ההתערבויות האלה?

אלי גולדשמידט (העבודה):

היו"ר י' עזרן:

בסדר, נתתי לך דקתיים-וחצי, במקום דקה אחת. לא הפרעתי לך.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה ליברלי כלפי כולם, לא רק כלפי.

היו"ר י' עזרן:

נכון, אין לי שום טענות. אני רק הסברתי שמפני שהערת הערה חשובה מאוד, נתתי לך לסיים.

רחבעם זאבי (מולדת):

חבר הכנסת גולדשמידט הוציא אותי מצה"ל. הוא אומר "היית". אני גם היום — — —

היו"ר י' עזרן:

אדוני, האלוף במיל., אני וכל חברינו כאן מעריכים את תרומתך לצה"ל. זה נושא אחר, לא על זה הדיון.

חבר הכנסת טלב אלסאנע מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מנע. בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דוד מנע.

אני סבור, שהצעה כזו באה אך ורק על מנת להסית בצורה בלתי אחראית לחלוטין כנגד ציבור רחב במדינת ישראל אשר אינו עומד למבחן, אמינותו היא לא נושא לוויכוח, כשאנחנו בימים כאלה יודעים שיש בשני הצדדים גורמים שמתנגדים לתהליך השלום, גם בצד הפלשתיני וגם בצד הזה של הבית, לרבות חבר הכנסת דוד מנע ולרבות חבר הכנסת פני בדש, שמתנגדים לכל תהליך השלום. אבל מכאן ועד הסתה נגד אזרחי המדינה בצורה הכי שפלה, הכי עלובה, לדעתי המרחק הוא גדול. צריכה להיות מידה מסוימת של הגינות ושל אחריות. לבדואים אין כל זיקה לאירוע, ולהאשים אותם באחריות זה כמו להאשים את תושבי תל-אביב באחריות לאירוע בדיזנגוף או להאשים את תושבי עפולה באחריות לאירוע בעפולה.

אני רוצה להגיד, שחבר הכנסת פני בדש יודע להתחנף, להסתובב ביישובים הבדואיים וללקק להם. הוא צריך להתבייש לבוא לכאן ולהאשים אותם בחוסר אחריות ובגזענות. אם אני התייחסתי לסנדלים שלו – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

מה זה "ללקק"? איפה הוא למד את זה?

פיני בדש (צומת):

כל היום אתה מסית. עד שהגעת לכנסת הם היו אנשים אמינים ונאמנים למדינה. מרגע שהגעת לכנסת הפכת אותם ל"חמאסניקים" – – –

טלב אלסאנע (מד"ע):

– – – תתבייש לך.

פיני בדש (צומת):

תשמע מה מדברים עליך. תשמע מה הבדואים אומרים עליך.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אתה מאיים ---

היור"ר י' עזרון:

חבר הכנסת פיני בדש. חבר הכנסת טלב אלסאנע. חבר הכנסת טלב אלסאנע, אתה לא נהגת בי בהגינות יתירה.

פיני בדש (צומת):

היור"ר י' עזרון:

אדוני, תן לי לדבר. סיימתם את הוויכוח שלכם?

פיני בדש (צומת):

לא ---

היור"ר י' עזרון:

זה לא יפה, זה לא מכובד.

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אתה לא נהגת בי ---

פיני בדש (צומת):

הוא קיבל שוחד 600 דונם מהמדינה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

הי"ר י' עזרן:

חבר הכנסת פניו בדש, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה, אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית. בבקשה תצא. הרי אתה השריף של הנגב. אנא ממך.

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אתה רוצה שאני אוציא אותך עוד הפעם? תירגע.

חבר הכנסת מאיר שטרית מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת אלי דיין.

רחבעם זאבי (מולדת):

אין מה להסיר, הוא לא אמר כלום.

אלי דיין (העבודה):

אתה צריך לחזור בכך מדבריך.

הי"ר י' עזרן:

חבר הכנסת זאבי, אתה מפריע לי היום.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שהממשלה שוגה בטיפול במלחמה בטרור בכמה מישורים בבת אחת. אין ספק שהשגיאות האלה גורמות לכך שהטרור מתפשט וגורמות לנגיסה חריפה ביותר בהסכמי השלום. אני חושב שהיא שוגה בשלוש נקודות, ואני מבקש לציין את שלושתן.

אחת – הענישה הקולקטיבית. אני חושב שענישה קולקטיבית זו שגיאיה של הממשלה, ובמקום ענישה קולקטיבית עליה להעניש אישית את ראשי ארגוני החבלה ששולחים את המחבלים, את ראשי ה"חמאס" ו"הג'יהאד האסלאמי", ולא חשוב אם הם בישראל או מחוץ לישראל. קראתי פעם אחת מעל במה זו בכנסת, אדוני היושב-ראש, לממשלה, לפגוע אישית בראשי המחבלים אחרי כל פיגוע. יודעים מי הם, אפשר להגיע אליהם, והם בראש ובראשונה צריכים לפחד אחרי כל פיגוע.

הדבר השני הוא עמידה על משמר קיומו של הסכם השלום, בלי ויתור על שום תג, לא על ביטול האמנה הפלשתינית, לא על עניין המלחמה בטרור על-ידי אש"ף עצמו בשטח. במלחמה בגורמי הטרור, הממשלה צריכה להבהיר לאש"ף, שבלי שהוא מקיים את חלקו בהסכם, גם חלקה של הממשלה לא יתקיים.

נקודה אחרונה, אדוני היושב-ראש – נשמע בשקט, אני לא רב ולא מתווכח עם אף אחד.

הי"ר י' עזרן:

לא, אתה פשוט מערכת ייעוץ לממשלה בענייני טרור. מה לעשות ולא זה הנושא.

מאיר שטרית (הליכוד):

לא, אדוני, אני מסביר למה הממשלה נכשלה בטיפול בעניין.

הי"ר י' עזרן:

אני מכבד מאוד את הצעותיך.

מאיר שטרית (הליכוד):

דבר אחרון, אדוני היושב-ראש, הממשלה מכניסה את הציבור בישראל לפאניקה ולפחד. המלחמה בטרור היא מלחמה מורלית. אסור שהתקדמות כלשהי בהסכם השלום תתפרש כהישג של ארגוני הטרור. ואם זה יקרה, גם אם יושג הסכם שלום סופי, הטרור לא ייגמר, כי ארגוני "הג'יהאד האסלאמי" וה"חמאס" ימשיכו בטרור.

לכן, הממשלה, לדעתי, פועלת בצורה עקומה מהתחלה ועד הסוף. אני חושב, אדוני היושב-ראש, שמוטב לה לממשלה להתחיל לפעול נכון, אם רוצים באמת שההסכם הזה יתקדם.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך על הצעותיך הנבונות.

חבר הכנסת דוד מנע מבקש להסיר את הצעתה של חברת הכנסת נעמי חזן.

האשם מחאמיד (חד"ש):

מה להסיר? הוא נאם.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, מותר לו.

האשם מחאמיד (חד"ש):

הוא לא יכול.

היו"ר י' עזרן:

למה, מפני שהוא נאם?

האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, גם אני רוצה להציע להסיר.

היו"ר י' עזרן:

אתה לא רשום. נגמרה הרשימה.

האשם מחאמיד (חד"ש):

עכשיו אני נרשם. אסור לו, אסור לו להציע להסיר. זה לא יכול להיות.

אלי דיין (העבודה):

— — רק חבר כנסת אחר.

היו"ר י' עזרן:

אני אשאל את המזכירה הנכבדה שלנו שרשמה את הרשימה. אנחנו נתייעץ.

אלי דיין (העבודה):

מי שהיתה לו הצעה לא יכול להציע להסיר את הצעתו של מישהו אחר.

היו"ר י' עזרן:

אנחנו מתייעצים. הנה מזכיר הכנסת, נתייעץ ולא נקפח אף אחד. אני זוכר שהיו תקדימים.

האשם מחאמיד (חד"ש):

זה לא תקדים נכון.

היו"ר י' עזרן:

סליחה, לא משנה כעת אם זה תקדים נכון או לא. אתם לא תסתמו את הפה בצורה כזאת לאף אחד, עם כל הכבוד. היו תקדימים, רשמו זאת לפני. תאמינו לי שאני משתדל שלא יהיה פה, חלילה, עניין של איפה ואיפה, ואני פועל בכל כוחי ובכל ההגינות שבי. התקנון לא אוסר את זה, אז אני מבקש מכם. רשמו את השמות האלה, ואני לא רוצה לסתום כעת פיות. אני מאוד אעריך זאת, חבר הכנסת מנע, אם לא תצית את הלהבה; אני מאוד מבקש זאת.

בבקשה, חבר הכנסת מנע.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מעולם לא ניסיתי לומר איזו מלה רעה כלפי הציבור הלא-יהודי במדינת ישראל. אני אחד החסידים של שוויון זכויות, בכול. אבל אני טענתי, ואני חוזר וטוען וקורא לאנשים שנמצאים פה שלא להסית את הציבור הזה. ואני יודע על מה אני מדבר.

אני בעד שוויון ואני בעד המגזר הזה, אבל יש פה אנשים שמסיתים אותם, וחבל.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אתה מסית נגדו, נגד המגזר הערבי, נגד אזרחים – – –

הי"ר י' עזרן:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, מייד תהיה לך רשות הדיבור. מספיק כבר.

חבר הכנסת יוסף בא-גד, בבקשה. אני שמח מאוד על דברי ההבהרה, אז למה צריך לקלקל?

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אני מצטער שסגן שר הביטחון יצא, כי – – –

הי"ר י' עזרן:

אדוני, יש סיבות.

יוסף בא-גד (מולדת):

רציתי להציע הצעה מעשית. היות שהייתי אתמול יחד עם כבודו בהלוויה בקריית-ארבע, ובשעת ההספד של הרב הראשי לישראל, הרב לאו שליט"א, שקרא להתאפקות, היו צעקות שדרשו נקמה; אני מבקש מסגן שר הביטחון, כדי שחלילה לא יחזור עניין "ברוך הגבר", ברוך גולדשטיין, שהממשלה תיקח את היוזמה ותפנה מצדי כיכר הזכוכית את הדיירים הערבים ותכניס במקומם תושבים יהודים. אם הערבים ידעו שאחרי כל פיגוע – – –

קריאות:

יוסף בא-גד (מולדת):

אני אומר לכם, אם ידעו שאחרי כל פיגוע מפנים את הערבים ומכניסים במקומם יהודים, לא יהיו עוד פיגועים.

אלי דיין (העבודה):

חג פורים כבר עבר.

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת בא-גד.

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אנא. את מבקשת להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, ביקשתי להסיר את הצעתו של יצחק לוי כדי לחזור ולתהות על אלה המבקשים למצוא פתרונות, כאשר הם מחמירים את הבעיה.

הבעיה הקיימת היום בשטחים ובעטיה קורים הפיגועים המכאיבים האלה ונופלים הקורבנות היא העדר פתרון המבוסס על שוויון זכויות ועל הכרה הדדית בזכויות. הביטוי הגס ביותר לאי-הכרה בזכותם של השכנים הפלשתינים הוא קיומן של ההתנחלויות, ובמיוחד קיומה של ההתנחלות בלב חברון.

הרי איש מהיושבים פה, בכלל זה אלה שהם בעד המתנחלים, לא מעלה בדעתו, שתישאר ההתנחלות וייעלמו התושבים הערבים. ולכן, אם אנחנו רוצים להגיע להסדר שלום, צריך למצוא פתרון שיחסוך קורבנות, שיחסוך אסונות, והדבר הראשון שמתבקש הוא שהמתנחלים היושבים בלב חברון יצאו משם.

היו"ר י' עזרן:

אני מודה לך.

חבר הכנסת דב שילנסקי מבקש להעביר לוועדה, וזה הסיכום. חבר הכנסת בא-גד, תפסיק עם ההצעות, מספיק כבר.

דב שילנסקי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שלום שלום ואין שלום. עם ישראל כמה לשלום, וכשנתנו לנו את אשליית אוסלו, עם ישראל נאחז באשליה הזאת. נאמני ארץ-ישראל המאמינים בארץ-ישראל השמיעו דברי אזהרה, ולצער האזהרה הזאת מתקיימת, ובמקום שלום יש לנו שפיכות דמים יום יום, ודם יהודי נשפך כמים.

פה מדברים על שוויון זכויות לערבים, ואני בעד שוויון זכויות לערבים. אבל אני מדבר כאן היום על דבר הרבה יותר חמור, אני מדבר על החיים. אתם צועקים: שוויון זכויות, ואיני רוצה להיכנס עכשיו לוויכוח על זה. אני צועק: אנחנו רוצים לחיות, לחיות בארצנו, לחיות במולדתנו.

אתם לא שמעתם אותנו באים ואומרים: תורידו יישוב ערבי זה או אחר. אבל אתם באים פה וצועקים: תורידו יישובים יהודיים. אתם, ורבים פה בכנסת, מדברים על יידי המכונה גנדי, המדבר על טרנספר. אתם מדברים על טרנספר של יהודים. בכנסת ישראל במדינת העם היהודי אתם מדברים ללא הפסק על טרנספר של יהודים.

ההתנחלויות, נוסף על זכותנו היסודית, הן גם ביטחון. ולא יעזור כאן לאף אחד לדבר על זה. אתם לא תזיזו ולא תורידו התנחלויות. הציונות לחמה תמיד באלה שרצו להוריד את ההתנחלויות, את היישובים. אנחנו נמשיך להילחם, ונשב פה לעולם ועד. זו ארצנו, זו מולדתנו. אין לנו אחרת.

היו"ר י' עזרן:

תודה. רבותי, אנחנו עוברים כעת להצבעה. יש לנו הצעה להסיר כמה הצעות, וכמובן הצעה אחרת –

--

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

הצעה אחת.

היו"ר י' עזרן:

תודה. בעד – פירושו דיון במליאה. נגד – פירושו להסיר את הנושא. בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום – 17

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר י' עזרון:

יכוח סוער כזה, וכולם מצביעים פה-אחד. 17 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. מובן שאנחנו נביא את הנושא הזה לדין במליאה. תודה רבה, רבותי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, אכן מגיע לך ציון לשבח על ניהול דיון סוער כזה בצורה מאופקת ועניינית.

היו"ר י' עזרון:

אני מודה לך. חבר הכנסת דראושה, אומר לך בכנות שהבנתי כל הזמן שמה שנאמר כביכול כלפי העדה הבדואית היה כאילו המשטרה חוקרת. והרי גם – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אבל אחרי זה – מסיתים אותם – – –

היו"ר י' עזרון:

סליחה, את רוצה לשמוע מלה אחת, ברשותך. הרי גם לשונו של חבר הכנסת דראושה חדה, בלי עין הרע, והוא יודע להשיב מלחמה שיערה. ואותו דבר לגבי חבר הכנסת טלב אלסאנע. כאשר הוא תוקף אישית והם תוקפים אותו, מה אעשה? זה פרלמנטריזם. אבל כאשר תקפו עדה כעדה, התנגדתי והפסקתי את העניין. תודה.

הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון מס' 2), התשנ"ה-1995

(קריאה ראשונה)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים כעת להצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון מס' 2), קריאה ראשונה, של חבר הכנסת שמואל אביטל. יציג את ההצעה חבר הכנסת שמואל אביטל, שיביא לנו לא רק את התיקונים בהסדר של המגזר החקלאי, אלא, בעזרת השם, גם במגזר של הנגב ויעשה שלום במרומיו. תודה.

שמואל אביטל (העבודה):

אדוני היושב-ראש היוצא, אדוני היושב-ראש הנכנס – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

היו לי הזכות והכבוד לעלות ולנהל את הישיבה בדיוק כשאתה מתחיל לדבר.

שמואל אביטל (העבודה):

גם לי. אתה מוותרקי הבית.

חברות וחברי הכנסת, אני לא רוצה להיכנס לפלפולים הידועים ולכל סעיפי התיקון הזה, אבל בכמה משפטים אגיד כמה מלים על הסדר חובות המושבים. דווקא בימים האלה, כאשר לאט לאט מתקרב לסיומו הסדר חובות הקיבוצים, אנחנו רואים מדי פעם, גם אתמול, חברים בבית הזה שעושים הכנות לתקוף את הסדר הקיבוצים, המיועד לאחד המגזרים היצרניים הכי חשובים ומצליחים. אני מקווה שהתופעה הזאת תיפסק.

מה שראינו אתמול ומה שראינו בחלק מוועדות הכנסת – אני רוצה מאוד לקוות שבדיון בהסדר חובות הקיבוצים החברים מכל סיעות הבית יהיו ענייניים, כי אין כמו הסדר הקיבוצים למי שרוצה להסית ולרכוב על הגל הזה. אני מאוד מקווה, שכשזה יגיע לבית, הדיון יהיה ענייני. זה בנוגע להסדר הקיבוצים.

אני חייב לציין, שבגלל מרחק הזמן, חלק מהציבור בטוח שבהסדר המושבים הכול נמחק, הכול נגמר, ובעצם זה סיפור שכבר לא קיים. עד הרגע הזה ממשלת ישראל לא מחקה לירה אחת.

מאיר שטרית (הליכוד):

שקל.

שמואל אביטל (העבודה):

לא, לירה. כי אולי מישהו יחשוב שעשו משהו בעבר. כי בסיסו של ההסדר הוא יכולת ההחזר, או כושר ההחזר, כפי שזה מכונה, של האיש הבודד. וכשמדברים על כושר החזר – כל מושבניק לגורלו.

התיקון הזה שאני מביא היום, בצד אותם תיקונים וחלק מהתקנות שנערכו בחודשים האחרונים, הם איזה ניסיון להכניס לשפיות מצב שברוב המכריע של המושבים הוא בלתי אפשרי. מי שחושב שמושבניק בודד, שהגיע לחוב של מאות אלפי שקלים ומשקו אינו מעובד, יחזיר את הכסף הזה, יש לו טעות.

אבל, מתוך אחריות, אנחנו עשינו סדרה של תיקונים למה שמכונה חוק-גל, חוק ההסדרים במשק המשפחתי, שהמשמעות שלהם היא עניינית וציבורית והיא להחזיר כל אגורה שהאיש הבודד מסוגל להחזיר.

סדרת התיקונים שדווקא אנחנו עשינו, חברי הכנסת שבאים מהתנועה המושבית: במקום להפוך את חוק-גל למטרייה שמחפה, יצרנו מצב שבו מי שמסוגל נכנס למסלול שבו הוא עומד מול משקם, בודקים אותו, והוא מתחיל לשלם את חובו.

בתוך התהליך הזה נוצרו הרבה מאוד עיוותים, שרובם לא במישור הפיננסי ולא במישור המשקי או במישור הכלכלי. ההשלכות הן בעיקר חברתיות, כי בקהילות הקטנות האלה – אחרי המשבר והזעזוע נוצרים דברים שהם בלתי אפשריים בקהילות קטנות כאלה. כל החישוקים, כל המערכות הפנימיות והמעגלים מסביב נשברו. אין "אלוהים" למערכות האלה. אם בעבר, בתוך כל הדבר הזה היה אפשר לתמוך האחד בשני, הכול התפורר, כל מושבניק עומד היום לגורלו. ואז נוצרו עיוותים.

הצעת החוק שלי צריכה לתקן את אחת העוולות – לא, חלילה, שמישהו התכוון ליצור אותה – שנוצרו בתוך התהליך. מי שנשא על גבו את המערכת הפנימית ולפעמים גם החיצונית, והוא עדיין חלק ממי שמייצר, ומי שבתהליכים קודמים היה זה שסחב הסדרי חובות כאלה ואחרים ונתן לקהילה הזאת איזו חיות – הוא מי שנמצא היום במסגרת האגודה, מה שנקרא זכאי. כלומר, כספו נשאר בידי האגודה ואין שום סיכוי שהוא יקבלו.

אחת המטרות שהחוק קבע על מנת להשתחרר ממערכת הערבויות היא, שכל חקלאי, כל מושבניק צריך לשלם מה שמכונה "חלף ערבות". לפני שלוש שנים כינינו זאת כך. זה תשלום עבור דמי הטיפשות של חתימה על מה שנקרא ערבות הדדית. זרוע שבימים עברו, ימים יותר נורמליים, תרמה למערכת, הפכה להיות נטל על כולם והורידה את כולם למטה.

ואז נוצרה הסיטואציה, שבה כספו של אדם באגודה, האגודה חייבת לו, ולפעמים דובר במספרים בודדים, לפעמים השכן לא היה בסדר, זו התחושה החברתית.

ההצעה שלי מתמקדת רק בנקודה הזאת, שבה אותו חבר, אדוני היושב-ראש, שיש לו זכות והוא לא קיבל את כספו, את חלף הערבות, שהוא דמי השחרור מאותה ערבות, יקזזו לו. ובכך הוא משלם את חלף הערבות, הוא משתחרר מהערבויות, אבל לא יוצרים לו עיוות כפול.

ולכן, אף שהיו התלבטויות לממשלה, אני מקווה שגם הקואליציה תתמוך בקריאה ראשונה בהצעת חוק זו, מאחר שלדעתי היא עניין צודק. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

חברי הכנסת, אנו ניגשים לדיון. נקציב שלוש דקות. הרשימה סגורה. ראשון המשתתפים הוא חבר הכנסת יוסף בא-גד. אני קורא את המשך הרשימה. חברי הכנסת: מיכאל איתן, טלב אלסאנע, ענת מאור, מאיר שטרית, שנוכח כאן. מי שאקרא בשמו ולא יהיה כאן – יפסיד את רשות הדיבור, כידוע, כרגיל וכמקובל. אני מוסיף לרשימה את חבר הכנסת פני בדש.

בבקשה, חבר הכנסת בא-גד.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, חבר הכנסת שמואל אביטל, אני אתמוך בך. אני רוצה לומר לך יישר כוח, אבל למה סיבכת את העניין עם הסדר הקיבוצים? אף שאני מלא הערכה והערצה לקיבוצים, שם הבעיה היא בפני עצמה וצריך לדון. אני חושב שהעלית חוק מצוין, מפני שבאמת צריך לתמוך בכושר ההחזר של חברי המושבים – פירעון החובות והערבויות ההדדיות שעליהן חתמו.

אני רוצה להוסיף על מה שאתה כתבת. הסכום ששילם החבר יוחזר כשהוא מוצמד למדד המחירים לצרכן. אף שאני נגד ריבית, והתורה אוסרת ריבית, אני רוצה להוסיף את המלים: "ובתוספת ריבית חוקית", מפני שאם אדם היה תמים וכן שילם, כשמגיע ההחזר, איכשהו מתוך התקזזות עם כולם, מגיעה לו לא רק הצמדה, מגיעה לו גם הריבית. הוא השקיע את הכסף, מגיע שיקבל את ההחזר.

אני הרי נמצא במושב נחלים, ואני מכיר את הבעיה מקרוב – ערבויות הדדיות, עם כל הקשור בכך, והתחשבות. אנשי המושבים עבדו עבודה קשה כדי להגיע למעמדם, ומגיעה להם התחשבות מלאה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הפעלת כאן את הפרוזבול על הריבית?

יוסף בא-גד (מולדת):

בעניין הריבית נעשה היתר עסקה. ממשלת ישראל לא תעבור עבירה – בלי היתר עסקה. אם מדברים על היתר עסקה, אני רוצה שוב לקרוא לממשלה ולחברי הכנסת דווקא מהקואליציה, כאן בשכנותנו בגן-הוורדים שובתים שובתי הרעב כבר 36 יום; בראשם הרב מנחם פליקס, על רצח בתו עפרה, השם ייקום דמה. כבר יש 46 שובתים. 36 יום שובתים מ"ו צדיקים.

אני חושב שהממשלה, בייחוד אחר הרצח הנורא שלשום בלילה בחברון, צריכה לצאת אל השובתים ולדבר אתם, לנסות להוריד את המועקה שלהם, לקרוא להם להפסיק את השביתה, להציע להם הסדר שבו דם יהודי לא יישפך. לא נראה בכך עניין של קואליציה ואופוזיציה, זה עם ישראל, כמו שהתאחדנו בדיון הקודם. אפילו הערבים הבינו שצריך לשלוח תנחומים למשפחות הנרצחים.

לכן, אני קורא לכנסת ולכולם לצאת מהשיבה הזו אל גן-הוורדים, להזדהות אתם, לדבר אתם ולהבטיח להם שדם יהודי לא יישפך עוד. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מודיע לך שאני כבר נענה לקריאתך. פעמיים הייתי שם היום, אבוא פעם שלישית.

יוסף בא-גד (מולדת):

אז הצלחתי. בואו נשמע הודעות גם מאנשי הקואליציה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני חוזר על השמות, אולי הגיעו בינתיים: חבר הכנסת מיכאל איתן איננו, חבר הכנסת טלב אלסאנע איננו.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני נמצא.

הי"ר ד' שילנסקי:

קודם לא היית, עכשיו אתה פה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

שוחחתי עם המציע, כדי לעמוד מקרוב על מהות ההצעה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף להצעת החוק של חבר הכנסת שמוליק אביטל. אני רוצה לציין, כי גם המאבק שלו לגבי החקלאים בכלל הוא מאבק מבורך, במיוחד משום שהוא יושב-ראש השדולה למען הנגב. אנו מעוניינים שהמאבק הזה אכן יניב פירות. לדעתי, אי-אפשר להשאיר את החקלאים לנפשם. כפי שהחקלאים תורמים, כך צריכה המדינה לתרום להם בשעות המצוקה.

אני רוצה להציע, שהצעת החוק הזו תורחב ותכלול גם את היישובים הכפריים הערביים. גם ההסדר עם הקיבוצים וגם הסדרים אחרים לא צריכים להיות ספציפיים למגזר זה או אחר, אלא הגישה צריכה להיות שוויונית, לכלל אזרחי המדינה, ללא הבדל דת, גזע ולאום.

רבותי, אני חושב שהצעת החוק רצינית ומחייבת דיון רציני.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אז למה אתה מחייך כל הזמן?

טלב אלסאנע (מד"ע):

כאשר אני מסתכל עליך ועל אחרים, אני רואה חבורה טובה, ואין לי שום סיבה שלא לחייך. כאשר יש הצעת חוק טובה ויש חברים טובים כאן, יותר טוב לחייך מלהיות עצוב.

הי"ר ד' שילנסקי:

עם חיוך כובשים את הלבבות. הוא רוצה להשפיע עליכם לתמוך בהצעה של חבר הכנסת אביטל.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני סבור, שמשרד החקלאות חייב לגבש מדיניות בנושא פיתוח החקלאות במגזר הערבי, הן לגבי כמות המים המוקצית למגזר הזה, הן לגבי נושא השיווק והן לגבי הפיצוי בגין הבצורת. אני רוצה להזכיר לך, חבר הכנסת שמוליק אביטל, כתושב הנגב, שכל התושבים מדרום לקו קריית-גת לא זוכים לקבל פיצויים בגין הבצורת, להבדיל מיישובים מצפון לקריית-גת. יוצא שחקלאים רבים המשקיעים ממיטב כספם במגזר הערבי והבדואי בנגב לא זוכים לקבל החזר להוצאות ולהשקעות שלהם.

אני סבור, שבמדינת ישראל, המאמצת את הגישה השוויונית כלפי כלל תושביה, אין כל סיבה מדוע עד היום לא מוכנים להקים – כמו שקיים במגזר היהודי בנגב – יישובים כפריים חקלאיים, המתאימים למסורת ולצורת החיים של הבדואים בנגב. אי-אפשר לקחת את הבדואים, שהם חקלאים וזו פרנסתם, ולהפוך אותם לעירוניים, ללא הכשרה מוקדמת.

שמעתי את צפצוף השעון, אני כבר מסיים.

פיני בדש (צומת):

יש לך עוד חצי דקה לדבר על החוק הזה.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני משאיר את זה לך. פשוט מאוד, יש כאן חברי כנסת שהקטנוניות שלהם מצדיקה אי-התייחסות להערותיהם. לכן אני מרשה לעצמי לא להגיב על הערה זו.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא לא רוצה לפגוע. סתם אמר.

טלב אלסאנע (מד"ע):

אני רוצה לציין, שהגישה, גם מבחינת הסדר החובות של הקיבוצים וגם מבחינת המשק החקלאי, צריכה להיות כוללת ושוויונית, לגבי כלל אזרחי המדינה – ערבים ויהודים כאחד, ללא שום הבדל.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברת הכנסת ענת מאור איננה. חבר הכנסת מאיר שטרית, ואחריו – חבר הכנסת בנימין שמקין; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מברך את חבר הכנסת אביטל על הבאת הצעת החוק הזו, המשפרת במידה מסוימת – אולי תשפר במידה מסוימת – את מצבם של חקלאים אחדים, מקרב אלה ששילמו עודף תשלום על ערבות הדדית.

אני מנצל את ההזדמנות שבה אנו דנים בהצעת החוק שלך כדי להעלות בצורה רצינית את הבעיה של המושבים, בתחום הסדר החובות שלהם. לצערי הרב, כבר רובץ לפתחה של הממשלה חוב של למעלה מ-10 מיליארד שקל לקיבוצים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

לא נכון.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני אומר שזה רובץ. מה לא נכון?

אלי גולדשמידט (העבודה):

זה לא המספר. מבחינת הממשלה זה מיליארד וחצי שקל.

מאיר שטרית (הליכוד):

לא אמרתי מבחינת הממשלה, אלא מה החוב של הקיבוצים. החוב של הקיבוצים מגיע היום ל-11 מיליארד שקל.

אלי גולדשמידט (העבודה):

החוב הבלתי מוסדר הוא 6 מיליארדים, לא 10 מיליארד.

מאיר שטרית (הליכוד):

חבר הכנסת גולדשמידט, אני מוכן להביא לך את החוברת שרק השבוע נשלחה אלינו בדואר על-ידי התק"ם. שם כתוב לא 10 מיליארד אלא 11.3 מיליארד, אם איני טועה.

פיני בדש (צומת):

זה החוב של התק"ם, לקיבוץ הארצי יש עוד חוב של 6 מיליארדים.

מאיר שטרית (הליכוד):

חבר הכנסת גולדשמידט, אני מוכן לתת לך את החוברת של התק"ם. זה 11 מיליארד שקל.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גולדשמידט, כנראה כל חברי הכנסת קיבלו את החוברת.

מאיר שטרית (הליכוד):

חבר הכנסת גולדשמידט, אני מציע לך לקנות את החוברת, העשויה יפה מאוד. היא מסבירה איך נוצר החוב הגדול הזה, מאז ההסדר שנעשה ב-1984, מדוע הוא נוצר, ומה הם מציעים בתור הסדר. אני לא מתווכח על המספרים, כל מה שאני מנסה לומר הוא, שבחוב הזה שיש לקיבוצים, ובדיבורים שיש על היערכות הממשלה לפתור את הבעיה של הקיבוצים, אין כמעט דיבורים על המושבים. אם יש תחושה למישהו שאולי במושבים העניינים יסתדרו, הוא טועה טעות מרה.

חבר הכנסת אביטל בא מהנגב, הוא יודע שיש מושבים המחכירים את אדמותיהם לערבים לעיבוד. אין בזה שום פסול, אבל זה נגד החוק. זה נגד החוק הבסיסי של המתיישב, אבל אין להם ברירה, אין להם יכולת לקבל כסף או אשראי כדי לעבד את אדמותיהם. אין להם יכולת לקבל כסף כדי להפעיל את החממות, אלה שיש להם חממות. הם נמצאים במשבר איום ונורא.

מה עושים המושבניקים? המשק שומם, ובלית ברירה, אם הם מוצאים מישהו, הם מחכירים לו את המשק בהחכרת משנה, ויוצאים לעבוד בעיר. איש לא מדבר על הסדר חובות המושבים. אני מכיר את הסוגיה, גם של המושבים וגם של הקיבוצים, מזמן היותי גזבר הסוכנות. גם הסוכנות היתה מעורבת בהסדר המושבים והקיבוצים. בזמני טיפלתי בהסדר הזה מצדה של הסוכנות היהודית.

רבתי חברי הכנסת הנמצאים פה, זה משבר חריף. הכיוון היחיד שהולכים בו הוא לנסות למצוא הסדר כספי. הסדר כספי איננו פתרון, לא לקיבוצים ולא למושבים. אגב, בהסדר האחרון שנחתם עם

הקיבוצים אני התרעתי שאין שום סיכוי שהם יוכלו לעמוד בהחזר הכספים כפי שהם נפרסו להם. הדברים כתובים, אפשר לראות אותם.

אני אומר שוב, הפתרון הכספי איננו פתרון לבעיית הקיבוצים והוא לא יהיה פתרון לבעיית המושבים. כי לא נעשה שום שינוי מבני בתפיסה, לא של המושבים ולא של הקיבוצים. בעצם רוצים לפתור את בעיית החוב ולהתחיל לגלגל את הדברים מחדש. אני אומר בכנות, וצריך לומר זאת בצורה גלויה, יש מושבים שאין להם עוד זכות קיום כמושבים. צריך לפרק אותם כמושבים ואולי להפוך אותם ליישובים קהילתיים. יש קיבוצים שאין להם זכות קיום כקיבוצים. חבר הכנסת גולדשמידט, אביא לך דוגמאות. יש קיבוץ שנמצא בתוך העיר רחובות, במרכז העיר רחובות, קיבוץ נצר-סרני. האם יש היום הצדקה לקיומו כקיבוץ בתוך רחובות?

אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה טועה, הוא לא נמצא בתוך רחובות. זה עניין של גיאוגרפיה. ברחובות נמצאת קבוצת-שילר.

מאיר שטרית (הליכוד):

נכון. סליחה, טעיתי.

אלי גולדשמידט (העבודה):

שנית, אני מבקש ממך שלא לציין שמות.

מאיר שטרית (הליכוד):

למה לא? אני מדבר על קבוצת-שילר, היא נמצאת בתוך העיר רחובות, היא חלק מהעיר רחובות. ליד אוניברסיטת בר-אילן נמצא המושב כפר-אז"ר. האם שם צריך להיות מושב? שום מושבניק לא גר שם, אף אחד שם לא מעבד משק חקלאי. זה הפך להיות אזור וילות שעולות הון עתק. מה ההיגיון להמשיך להחזיק אותו כמושב? אלו דוגמאות ממרכז הארץ. ויש דוגמאות הפוכות, של מקומות בקצה הנגב שבאמת אין להם שום סיכוי. לא נתנו להם לא הקצבות מים, לא מכסות ייצור, שום אפשרויות, והם לעולם לא יתרוממו.

ידידי חבר הכנסת גולדשמידט, כנציג התנועה הקיבוצית, וחבר הכנסת אביטל, כנציג תנועת המושבים, אני חושב, שמעבר לטיפול בהסדר הכספי, אתם מוכרחים לנסות לחשוב חשיבה יצירתית על שינוי תפיסה, כדי שבאמת הנושא של הקיבוצים והמושבים יבוא להסדר. אני לא נגד הסדר, לדעתי חשוב להגיע להסדר, אבל צריך לשנות תפיסה, כדי שהנושא הזה לא יחזור פעם נוספת לשולחן הממשלה ולשולחן הכנסת בעוד עשר או 20 שנה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שטרית, אם תרשה לי תיקון מידיעה אישית על כפר-אז"ר, רק לפני שבוע הייתי שם בבית של מישהו שמגדל תרנגולות ויש לו פרדס, והוא גם שם לי חצי שק קלמנטינות. ואני יודע שיש שם עוד כמה כאלה.

מאיר שטרית (הליכוד):

יש.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, כי אתה אמרת שאין שם שום מושבניק, הכוונה – אף אחד.

מאיר שטרית (הליכוד):

אף אחד לא חי מהמשק. אולי הוא מגדל תרנגולות בלול כדי לשמור על מכסת הייצור. אבל, חבר הכנסת שילנסקי, אני מדבר על הכלל, והכלל הוא לא כזה. תודה על האמת שגם מקומו של המושב כפר-אז"ר הוא כזה, שבאמת אין מקום לקיומו של מושב במרכז הארץ בנתונים הקיימים. ויש עוד מקומות כאלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת מאיר שטרית. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יורם לס.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מוכרח לומר משהו לחבר הכנסת שטרית. אינני יודע אם לא אזיק לו בכך שאגיד לו את זה, אבל כשאני שומע אותו מבקר וטוען טענות, אני לפחות רואה אדם שמציג את הדברים בצורה מכובדת ועניינית. אינני יכול להגיד אותו דבר על כל אחד מחברי הכנסת של הליכוד, שמנצלים את הנושא של המשבר בחקלאות, המשבר בהתיישבות, להתחשבות פוליטית צינית לאורך כל הקו. אז אינני יודע אם הועלתי או הזקתי לך, חבר הכנסת שטרית, אבל אני אומר את מה שאני חש.

פיני בדש (צומת):

יש כמה כאלה שהקיבוץ בשבילם הוא סדין אדום.

אלי גולדשמידט (העבודה):

נכון. זה לא עניין של סדין אדום, זה עניין של התחשבות עם תנועת העבודה, התחשבות היסטורית, כשהקיבוצים מהווים מבחינתם של אנשי האופוזיציה איזה דגל, והם מנצלים את העניין. חבר הכנסת מאיר שטרית לא עושה את זה, ורציתי לציין זאת.

לגבי הצעת התיקון של חבר הכנסת שמואל אביטל, אני רוצה לומר שאני תומך בה מאוד, אני שיתפתי אתו פעולה בכל הדיונים בוועדת הכלכלה ובוועדת הכספים שהיו קשורים בהסדר המושבים, בבעיות של המושבים, בענף הלול, בענף הפטם. רק היום נאבקנו שנינו עם חבר הכנסת דן תיכון כנגד עושה נוסף של החקלאים, שהאוצר בדמיונו כי רב הביא לוועדה.

מאיר שטרית (הליכוד):

העלאת מחירי המים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

לא רק, אלא גם היטל אקוויפרים. מה זה היטל אקוויפרים? – לחייב את החקלאים לשלם כדי לשמר את מי התהום במדינת ישראל. זאת אומרת, מטילים על החקלאים את האחריות גם למה שקורה מתחת לאדמה. אמרתי כנגד זה, ונתמכתי על-ידי חבר הכנסת שמואל אביטל, שאולי כדאי לזכות את החקלאים בזיכוי שאני קורא לו זיכוי פוטוסינתזה. למה? כי החקלאים מייצרים צמחים, הצמחים קולטים CO2 ופולטים חמצן. זאת אומרת, כמו שאנחנו אולי פוגעים במי התהום, אנחנו נותנים חמצן. אז למה שלא יזכו אותנו בגין זה? אם זה לא היה טרגי, זו היתה כמעט בדיחה.

שמואל אביטל (העבודה):

אולי גם יקימו איזו מועצת ייצור לעניין הזה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

כן, וכמו שיש נציב מים, נמנה גם נציב חמצן. אנחנו יכולים להפליג בדמיון ובהומור המעות הזה על ההמצאות שמשרד האוצר ממציא לנו מדי פעם.

מאיר שטרית (הליכוד):

הממשלה ניסתה להעביר את היטל האקוויפר הזה בחוק ההסדרים. התנגדנו לכך אז, אני חושב שבצדק. אבל זאת הממשלה שלך.

אלי גולדשמידט (העבודה):

נכון, זאת הממשלה שלי. אתה יודע, גם לי יש לפעמים טענות לממשלה שלי. ונדמה לי שגם לך היו טענות לממשלה שלך.

פיני בדש (צומת):

ולי יש טענות לשתיהן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

כיוון שבדברים הקלים האלה מיציתי כמעט את כל הזמן שעמד לרשותי, אני רוצה לומר רק משפט אחד. חבר הכנסת שמואל אביטל הביא הצעה לתיקון חוק-גל העוסק בהסדר המושבים. אגב הטיפול בעניין הזה, אני רוצה להזכיר לכל אחד, שהמושבים עם הקיבוצים מהווים כמעט 90% מהחקלאות במדינת ישראל. שני הסקטורים האלה מבחינה כלכלית, בהקשר של החקלאות, קרסו. אי-אפשר לבוא בטענות רק אל המושבים או רק אל הקיבוצים. ממשלות ישראל שמכהנות בעשרות השנים האחרונות, ממשלות העבודה, ממשלות הליכוד, כולן כאחת, חטאו חטא קשה מאוד כלפי החקלאות במדינת ישראל. והיום קל מאוד להסיט את הוויכוח – נגד הקיבוצים. נגד המושבים לא מסיתים, כי בערך מחצית האנשים במושבים מצביעים לליכוד, אז לא תוקפים אותם. אותנו תוקפים, כי מרביתנו מצביעים בשביל הקואליציה. כבר התרגלנו לזה.

אבל מישהו צריך לזכור אחת ולתמיד, מעבר לוויכוח הפוליטי, מעבר לפולמוס הפוליטי, מעבר לניצול הציני של המצב, שיש בעיה שורשית. כי מה יקרה בסופו של דבר? לא תהיה חקלאות במדינת ישראל. ישמיצו את הקיבוצים, ישמיצו את המושבים, אבל לא תהיה חקלאות, תהיה שממה, יהיו עזים שחורות בכל מקום, ובא לציון גואל. מה שכן יהיה, יהיו סניפי בנקים בוקקים, תהיה בורסה פורחת, יהיה המון בין גדרה לחדרה, אבל מדינת ישראל תיראה כמו ה"שטעטל" שממנו ברחנו לכאן וניסינו לעשות פה ציונות.

ואם מישהו גם בליכוד לא מבין את האמת הבסיסית הזאת ומוכן לשפוך את התינוק עם המים – אתם יודעים מה? תשמיצו כמה שאתם רוצים את הקיבוצים, תשמיצו כמה שאתם רוצים את המגזר הזה, אבל אל תהפכו את מדינת ישראל, כתוצאה מההשמצות האלה, כתוצאה מהגישה שלכם, למדינה שהמדבר ישלט בה, שלא יהיה בה פיזור אוכלוסין, שלא תהיה בה התיישבות לאורך הגבולות. אל תעשו את זה. הרי בסופו של דבר, עם כל הפולמוס הפוליטי, גם לכם, גם לצד של האופוזיציה, יש איזו אחריות לאומית. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. חבר הכנסת יורם לס, ואחריו – חבר הכנסת יוסף עזרן; אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יעקב שמאי, ואם הוא לא יהיה – חבר הכנסת עוזי לנדאו.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש לברך את חבר הכנסת אביטל על הצעת החוק המונחת לפנינו. זאת דוגמה רצינית לניסיון רציני לפתור בעיה רצינית, לא בדמגוגיה, לא בהפרחת מספרים ובלונים, ואני מתכוון בהחלט לתמוך בהצעה, שבסך הכול תפקידה לחזק את החלק היצרני, אותו חלק שנמצא ביתרת זכות במושב, ואני מברך עליה.

הדיון כאן התפתח, ובצדק, לדיון כללי על נושא החקלאות, כאשר אצבעות מאשימות מונפות כנגד הקיבוצים, במידה קטנה כנגד המושבים, ואני מבקש בכמה מלים לנסות ולדחות בשאט נפש את כל הטענות שבאות מכיוון ספסלי האופוזיציה, שאין מאחוריהן שום דאגה לגורל החקלאות במדינת ישראל.

יש שיטה במדינה שלנו, ראינו אותה אולי היום – מיליארדים. באים לציבור ומספרים – מיליארדים, לא חשוב כמה. כבר הגענו בקרנות הפנסיה ל-100 מיליארד שקל. מעיפים מיליארדים.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה נכון.

יורם לס (העבודה):

בוודאי.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה נכון.

יורם לס (העבודה):

בוודאי, הכול נכון.

מנצלים בצורה זולה את העובדה שהאזרח שמקשיב למספר מיליארד שקל, שואל: מה זה בכלל מיליארד שקל? וכדי להבהיר את השיטה, אולי אקח דבר שמתפרסם בעיתונים רבים, ואולי ראיתם, חברי הכנסת: אדם לווה 1,000 שקל בשוק האפור. האזרח שקורא עיתון מבין, 1,000 שקל אומרים לו משהו. מצא עצמו אותו אדם פתאום, אחרי שלוה 1,000 שקל, חייב מיליון שקל. על זה כותבים בעיתון בתור קוריוז, בתור בדיחה, איך אדם שלוה 1,000 שקל, פתאום חייב מיליון שקל.

זה בדיוק מה שקרה כאן. הרי בימים שהאופוזיציה היתה בקואליציה היתה לנו אינפלציה של 400%. זה שוק אפור גדול מאוד, ומי שלקח מיליון, נהיה חייב מיליארד. זה קוריוז, אלה בלונים, אלה דברים שאתם מנצלים אותם. אבל למעשה ברור הדבר, אדוני היושב-ראש, שברובם המכריע אלה תרגילים על חשבון, זה כסף שנוצר על הנייר מעצמו, הוא לא נוצר בזיעה של שום חקלאי. ואתם מנצלים את זה באופן ציני, במקום לנסות ולהגיע לפתרון אמיתי.

קחו את הכותנה – היום היא בשמים, אתמול היא על הרצפה, שלשום היא היתה בשמים וקראו לה "זהב לבן". אז מה, המדינה לא צריכה ליישר את העקומה ולתמוך במי שמגדל כותנה? קחו את הפרדסים, שהיו בעבר בשרון. הם עוברים לנגב, כי מי הביוב עוברים לנגב. אלה הם דברים אמיתיים שמדינה צריכה לתמוך בהם, לסבסד אותם, להסדיר אותם. ומה אתם באים עם דמגוגיה של מיליארדים, שכל מספר זוכה בהגרלה בשוק האפור? זה לקח 1,000 שקל שהיו למיליון, וזה לקח מיליון שהיו למיליארד, אבל זו לא האמת. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת יוסף עזרן.

רבתי, יש לי בעיה, אני רוצה להתייעץ אתכם, אם לתת לחבר הכנסת ורדיגר חנינה ולהכניס אותו לרשימה. הוא אירח פה את ראשי ישיבת ההסדר בשעלבים ואת מנהליה – זו ישיבה בעמק-איילון, שבה 1,200 תלמידים, שהיתה עד 1967 על הגבול – ולא הספיק להירשם.

פיני בדש (צומת):

חננו אותו.

היו"ר ד' שילנסקי:

גם לכבוד חבר הכנסת ורדיגר וגם לכבוד האורחים הנכבדים שהוא ישב אתם ביציע והסביר להם את הפרלמנטריזם הישראלי, אתה מקבל חנינה, חבר הכנסת ורדיגר, ואני רושם אותך לרשות הדיבור.

אברהם ורדיגר (יהדות התורה):

אני מודה לך מאוד, אבל אני עולה לאורחים.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא הספקת. בזכות זה שהבאת ואירחת אורחים כל כך חשובים, אנחנו עושים כל מה שאתה מבקש.

אברהם ורדיגר (יהדות התורה):

תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, חבר הכנסת עזרן.

יוסף עזרן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אני מברך על העמדה הזאת שלך ועל הגישה, מאחר שחבר הכנסת הרב ורדיגר ידוע כחקלאי מבטן ומלידה. היום, ברוך השם, הוא יושב-ראש תנועה נכבדה מאוד, שעסקה ועוסקת בחקלאות. היא מפריחה את השממה של ארץ-ישראל, הקימה לתפארת כמה מושבים, והיא תנועה חלוצית ממדרגה ראשונה במסירות נפש, ואני חושב שזה מגיע לו.

אלי גולדשמידט (העבודה):

גם קיבוצים הם הקימו.

יוסף עזרן (ש"ס):

נכון, גם קיבוצים, גם מושבים. אני לא מקפח אותך, חבר הכנסת ורדיגר.

היו"ר ד' שילנסקי:

מכל קצות הבית משבחים את חבר הכנסת ורדיגר. זה בזכות האורחים הנכבדים.

יוסף עזרון (ש"ס):

אני לא מכיר את האורחים הנכבדים, לא רוצה להחניף להם, אבל דבר אחד ברור, שיש פה אדם שמגיע לו להשתתף בדיון הנכבד על המגזר החקלאי.

אדוני היושב-ראש, רבותי, המושבים סבלו הרבה מאוד. תדע לך, חבר הכנסת גולדשמידט, אני אדם שמוקיר ומכבד את תרומתם של הקיבוצים למדינת ישראל. יש פה בעיה קשה מאוד של מורטוריום, של מחיקת חובות. הדבר הזה נמשך כבר הרבה זמן, אני זוכר, מאז הייתי סגן שר האוצר ו"התכתשתי", בצורה מאוד ידידותית, עם חברי ועמיתי יושב-ראש ועדת הכספים דהיום, שהיה אז נושא הדגל של ההתיישבות ושל מחיקת החובות. אם להיות אובייקטיביים, אני חושב שיש חלק שאינו תלוי בהם. מי שזוכר בכנות ובתמים את הימים ההם זוכר את האינפלציה הדוהרת, את הריבית שטרפה בכל מחיר, בכל לב, בכל לשון – אני יודע מה היה פה במדינה – את 400% האינפלציה. זה לא בא להצדיק, כמובן, חס וחלילה, את משחקי הבורסה שעשה פלוני אלמוני, שלא נזכיר אותו כיום. וכי הוא הלך להתייעץ אתם? מבחינת ההגינות אני אומר: הוא לא שאל אותם; הוא הלך על דעת עצמו ועשה את זה, ומי שעשה את זה, מגיע לו כל הגיוני. אבל אי-אפשר לבוא כך ולהתנפל בצורה שיטתית בלי סוף. צריך קצת לאזן את העניינים.

במה שנוגע למושבים אני אומר: ריבוננו של עולם, מה היתה מדינת ישראל בלי תנועת המושבים? אתם יודעים איזו קליטת עלייה מפוארת היתה בהם? אתם יודעים מה תרמו המושבים למדינת ישראל מבחינה חקלאית, מבחינה חברתית, מבחינת קליטת העלייה? אני מכיר אנשים הגונים שקמים באשמורת הבוקר ומסיימים יום עבודה מפרך מאוחר בלילה. האנשים האלה מתמוטטים וכורעים תחת העול, לא שלהם, של אחרים, של אנשים בלתי אחראיים. נכון שכל השיטה הזאת של הערבות ההדדית היא לא בסדר, חייבים להכניס בה סדר אחת ולתמיד. אתה שומע, אדוני המציע? הערבות הזאת, שאדם שהוא פרזיט, אדם שלא מפתח את המשק שלו, אדם שמשתמש בצורה לא מבוקרת במים זולים מאוד, שכנו חייב תמיד לשלם את חובותיו ולהיות כל הזמן שקוע ומושקע בצרות של מישהו אחר. הגיע הזמן לעשות פה סדר, ואני חושב שההצעה שלך לא רק צודקת, לא רק הגיונית, לא רק מיטיבה עם המגזר הזה, אלא יותר מזה.

מה אתם חושבים, שנביא תאילנדים שיחזיקו לנו את החקלאות? בסדר, אני מסכים, בבניין – מילא, שיבנו. אבל בכל המגזר החקלאי אנחנו נהיה תלויים ביבוא של ידיים עובדות? וכל המגזר הזה חייב להיות רווחי והוא יכול להיות רווחי.

אתה יותר חקלאי ממני, אבל אני הייתי רב של 14 מושבים, עולים חדשים, חלק מהם מצרפת, ואחרי שנתיים הם היו מאוד רווחיים. הם ייצאו פרחים, ממש ייצאו של פרחים, פשוטו כמשמעו.

מיכאל איתן (הליכוד):

תרתי משמע.

יוסף עזרן (ש"ס):

תרתני משמע. מה אני אגיד לך, מפריח את הלב ומרנין את הנשמה. ובלי עין הרע, אילו קישואים היו אז, בכמה לירות לקילו, והם נתנו אותם לפרות, כל כך רב היה השפע. זה היה סיפור הצלחה. מה הסיבה לכך שהיום המגזר הזה כושל?

אדוני המציע, תשיב לי, למה עם טכנולוגיה מתקדמת, עם מכון-וולקני שלנו ועם האגרונומיה המתקדמת ביותר בעולם, למה אנחנו מפגרים בתחום הזה מבחינה כלכלית?

צריך קצת להכניס סדר, ולא מפני אלה הנחשלים ואלה שלא לוקחים את העניין ברצינות ואלה שבנו – אני מצטער, אני חייב לומר לך גם דברים קשים – וילות של ארבעה וחמישה מפלסים במקום לעבד את השטחים שלהם, האם כך חקלאים עובדים?

פיני בדש (צומת):

אלה שהקימו חמישה מפלסים קפצו מהמפלס האחרון.

יוסף עזרן (ש"ס):

נכון, תודה רבה על ההערה הנכונה הזאת. אלה שהקימו חמישה מפלסים, היה להם מהיכן לקפוץ, שהשם ירחם, ולהתאבד במקום לעבד את אדמותיהם שנתנו לזרים שיעשו להם חיל, ולא עשו אלא נכשלו.

על-ידי התיקון הזה נקיים את הפסוק: "נצר תאנה יאכל פריה". תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לרב יוסף עזרן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

היו"ר ד' שילנסקי:

כן, אבל אני חושב שכולנו דואבים גם על החקלאים האלה, שאם פעלו נכון או לא נכון הגיעו למצב שצריכים היו להתאבד. כולנו דואבים את כאבם ואת המשפחות שלהם.

רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב שמאי; איננו נוכח. חבר הכנסת עוזי לנדאו היה כאן כל הזמן ועכשיו יצא. במסגרת החנינות, אם הוא יגיע עד תום הדיון המתקרב לסיום, נחון אותו. חבר הכנסת אסעד אסעד – איננו נוכח. ועתה מגיע תור ה"מחוננים". חבר הכנסת פיני בדש, בבקשה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

לא מחונן, חנון.

היו"ר ד' שילנסקי:

רציתי להגיד מחונן ומכונן.

פיני בדש (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אמרתי לרב עזרן, שסיפר קודם שאת הקישואים העודפים שהיו כל כך טובים נתנו לפרות – הפרות, כתוצאה מאכילת הקישואים, הניבו חלב יתר, ואז החקלאים שילמו קנס כי אסור היה להם שיהיה חלב יתר. זה ממש חלם.

יוסף עזרן (ש"ס):

נו, זה לא חלם? מה אתה רוצה?

פיני בדש (צומת):

זה בהחלט חלם.

אני מצטרף לברכות של כל חברי הכנסת שדיברו לפני לחבר הכנסת שמואליק אביטל על תיקון הצעת החוק. גם אני בן מושב ובן ממשיך, ואני מכיר את הנושא הזה מאוד מקרוב.

היו"ר ד' שילנסקי:

היישוב שלך הוא מושב? אתה ראש מועצה, לא כן?

פיני בדש (צומת):

אני ראש מועצה ואני תושב עומר. אבל אני בן מושב גילת, גם הורי שם ואחי גרים שם. אני מכיר את גדליה משם, ואת שמואליק משם, ואני אפילו רשום כבן ממשיך.

האבסורד הוא באמת, שהרבה מאוד חברי משקים שנמצאים ביתרת זכות אצלם במושב לא יכולים להשתמש בכסף, כי הוא משועבד. כתוצאה מערבות הדדית למפעלים המושביים, הם לא יכולים למשוך את הכסף, ומעבר לזה הם עוד צריכים לשלם את החלק של השחרור מערבות ואת החלק שלהם בחלוקת החובות.

יש כאן אי-צדק מסוים, והצעת החוק הזאת באה לתקן את העוול שנעשה בתחום הזה.

מצד שני, כמו שאמר הרב עזרן, יש כאן משום מתן פרס לאלה שלא נכשלו כתוצאה ממדיניות זו או אחרת ומהאינפלציה הדוהרת, אלא נכשלו בדרכם, כי אמרו: ממילא יש ערבות הדדית; אנחנו יכולים להתהולל וכולם ישלמו, כי כולם אחראים לחוב שלנו. יש גם כאלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה לא נותן להם פרס. איך אתה נותן להם פרס?

פיני בדש (צומת):

אני מתכוון לכל הנושא של חוק-גל שהיה בזמנו. אז היתה חלוקה של מחיקת החובות, ועל כל אחד היה לשלם סכום מסוים של כסף.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל התיקון הזה מתייחס רק לאלה שהיתה להם יתרת זכות.

פיני בדש (צומת):

אני יודע, אבל אני אומר שחוק-גל נתן פרס לסוג כזה של אנשים שהתהוללו, והחוב חולק בין כולם.

נכון, מצבם של חלק מן המושבים קשה מאוד. אני לא מסכים עם חבר הכנסת מאיר שטרית, שאמר שהמושבים העשירים והמבוססים היום לא צריכים להישאר מושבים, אלא הם צריכים להתפרק. האם צריכים להיות רק מושבים נחשלים? יש כאלה, וצריך לעזור להם.

אני מצטער שחבר הכנסת אלי גולדשמידט הלך, כי רציתי לדבר דווקא בנושא הקיבוצים. לא מזמן הופעל עלי לחץ מצד האופוזיציה לא להצביע עבור תקציב של 200 מיליון שקלים לבנייה בקיבוצים. אני אמרתי: רבותי, זו אנטייזמה למהלך שלנו לחיזוק ההתיישבות. יכול להיות שהקיבוצים טעו, פשעו, גנבו. היום בפועל אין לקיבוצים כסף לבנות בתים לבנים ממשיכים, ולבנים אין איפה לגור, והם נאלצים לעזוב את הקיבוץ. לאט לאט הקיבוץ מזדקן, נחלש, ובסופו של דבר הוא יתפרק. ואם לא יהיה קיבוץ, ואם לא תהיה התיישבות, יבואו אחרים וישתלטו על השטח וימכרו את הקרקעות.

מיכאל איתן (הליכוד):

יפה מאוד, אני אגיד את זה למצביעי צומת שאתה דואג להם כל כך. אני אגיד להם שפיני בדש יושב בכנסת והוא כל כך דואג להם עד שהוא אומר: לכם לא מגיע, לקיבוצים מגיע.

פיני בדש (צומת):

תסביר לי מה זה קשור לכך שבן קיבוץ אין לו איפה לגור.

מיכאל איתן (הליכוד):

ולבן בכפר-שלם?

פיני בדש (צומת):

גם שם.

מיכאל איתן (הליכוד):

מנין תיקח גם לזה וגם לזה? למה אתה לא מתנה – גם לזה וגם לזה?

פיני בדש (צומת):

אני אומר שצריך להילחם על זה, אבל מצד שני לא צריך לפסול לגמרי. לא צריך להגיד: לא לתת להם אגורה שחוקה.

מיכאל איתן (הליכוד):

צריך לתת להם באופן שווה.

פיני בדש (צומת):

אני מסכים אתך, צריך לתת להם באופן שווה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אז למה אתה לא נלחם שייתנו להם באופן שווה?

פיני בדש (צומת):

זה לא נכון, מה שאתה אומר. אבל לא צריך לעבור לקיצוניות שנייה. גם לאלה מגיע וגם לאלה מגיע. ולעשות מזה הון פוליטי כרגע, להכניס את נושא צומת, אני לא חושב שנכון לעשות זאת. זה נושא לא פוליטי, ואני לא חושב שצריך להכניס פה עניין מפלגתי.

היו"ר ד' שילנסקי:

מאחר שחבר הכנסת איתן הפסיק אותך בחצי הדקה האחרונה, אתה מקבל החזר של שלושת-רבעי הדקה.

פיני בדש (צומת):

אני רוצה לסיים; אני לא רוצה להפוך את זה לדיון פוליטי.

אני חושב שהתיקון לחוק בא בזמן הנכון. צריך לתת לאנשים שעובדים נכון במושבים ונמצאים בזכות בכרטיס את היכולת להשתמש בכסף הזה ולא להיות מוגבלים ולהיות ערבים לאחרים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. חבר הכנסת יעקב שמאי, בבקשה.

פיני בדש (צומת):

חבר הכנסת איתן, מה שייך מה שאמרת?

מיכאל איתן (הליכוד):

זה שייך, כי אתם נותנים פה תנאים מפליגים בזמן שיש אנשים חסרי דיור – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, רשות הדיבור ניתנה לחבר הכנסת שמאי. חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה רואה איזו התלהבות יש כאן? כל המושבים "מלאים" פה וכולם רוצים לשמוע את חבר הכנסת שמאי. כל המושבים, ואני לא מתכוון למושבים בשטח אלא למושבים פה בכנסת, שהם מלאים וכולם רוצים לשמוע את חבר הכנסת שמאי. בוא נאפשר לו להשמיע את דברו.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר מלה טובה לחבר הכנסת שמואל אביטל על התיקון שהציע, תיקון עוול שנעשה למושביניקים שנמצאים במסגרת ההסדר של המשקם, שבא בעקבות חוק-גל. כאן יש תיקון עוול נוסף.

מה קורה, אדוני היושב-ראש? יחידת משק נמצאת במסגרת אגודה. יכולות להיות לה 50 יחידות, 60 יחידות או יותר. האגודה חייבת כסף, אבל אין לה. חלק מהחברים נמצאים באגודה ביתרות זכות, ומאחר שלאגודה אין כסף לשלם אומרים שהנטל שחולק במסגרת המשקם יחול על הכול בצורה שנקבעה על-ידי המשקם, אבל הכספים שאין לאגודה להחזיר לאותו מושבניק, היא לא תחזיר לו. בא חבר הכנסת שמואל אביטל ואומר – ואת זה אני אומר לזכותך, חבר הכנסת אביטל, אני לא יודע למה אתה בחוץ, כי אני מדבר כעת בשבחך.

שמואל אביטל (העבודה):

זו הזדמנות לחזור.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא צנוע ולא אוהב קומפלימנטים.

יעקב שמאי (הליכוד):

בא חבר הכנסת שמואל אביטל ואומר: אנחנו צריכים להתייחס גם לחברים אלה שאשמתם היא שהשאירו את כספם באגודה, או שילמו קודם לתאריך הקובע של המשקם, ואז הכספים הללו צריכים להיות מקוזזים מכל ההסדר. במלים אחרות, במסגרת המשקם הם ישלמו פחות.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לעשות כאן השוואה. יש קיבוצים. כל כך הרבה דיברו על הקיבוצים, עד בלי די. חבר קיבוץ בודד באשר הוא, ולא חשוב מאיזה קיבוץ, האם הוא מכיר את האחריות הזו, חבר הכנסת איתן? רובץ עליו איזה נטל? רובצת עליו איזו אחריות? לא, יש לו מסגרת ששמה הקיבוץ. אם הקיבוץ שלו פעל במסגרת ניהול תקין או במסגרת ניהול קלוקל או כושל או בורסאי או בכל צורה אחרת, אותו זה לא מעניין, הוא נמצא בקיבוץ. הוא לא עומד מול המשקם. הוא נמצא שם במסגרת קיבוץ X. אבל המשק הבודד במושב לקח בדרך כלל את ההלוואות למטרות קיום: הוא רצה לקיים לול, לול חלו העופות ומתו, וכשהעופות מתו, הוא היה צריך לבחור בגידול חדש כדי להגיע להכנסה שתספיק לו לפת לחם. נכון, חבר הכנסת גדליה גל? לפעמים לפת לחם. מה לעשות? זה החוב הראשון.

החוב השני, אדוני היושב-ראש, הוא זה: מעבר למתיישב הבודד יש גם אגודה. אם ועד המושב נבחר על בסיס של 51%, הרי אותם 51% קבעו ל-49% הנותרים, ואם הם החליטו להוציא הוצאות – ולא חשוב מה המטרות, הם קיבלו החלטות בפרוטוקול – והאגודה חייבת כסף, הנטל של האגודה רובץ על המתיישב, גם אם הוא עצמו לא חייב בכלל.

זה עוד לא הכול. בא גם ארגון הקניות. נוסף על האגודה, יש גם ארגון קניות. גם שם הוא נתן ערבות הדדית. האגודה ניהלה את העסקות בינה לבין ארגון הקניות, וגם לארגון נוצר חוב של האגודה, ואומרים: רגע, חוב הארגון מתחלק לאגודות – החוב מתחלק לכלל האגודות של הארגון. מהחוב הזה מחלקים לאגודה, ובאה האגודה ותפסה עשרה, חמישה, שישה, 20 אנשים שבכלל לא היו חייבים. אין להם חוב פרטי. מישהו עשה עסקות על חשבונם, והם צריכים היום לשאת בנטל.

יתירה מזאת, גם אם יש להם כסף בזכות, כתוצאה מהחוב שהוא לא שלהם, כתוצאה מהחוב שהטילו עליהם והם רוצים לשלמו, גם הזכות שלהם לא נחשבת. אני צודק בעניין, חבר הכנסת אביטל? נכון שלזה הכוונה?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שמאי, ניכר מדברייך שאתה מושבניק ואתה מכיר את המאטריה ודברייך מעניינים, אך זמנך תם. מה אני יכול לעשות?

יעקב שמאי (הליכוד):

מן הצדק שיהיה דין שווה. למה יש שווים יותר? למה המושבניק שווה פחות מהקיבוצניק? למה הקיבוץ שווה יותר? אני מבקש דין שווה למושבניק ולקיבוצניק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

מיכאל איתן (הליכוד):

ולעירוני.

יעקב שמאי (הליכוד):

לא, זו השוואה חקלאית. לגבי העירוני, אם יש מצב כזה שגם משפיע על הבסיס העירוני במערכת הכלכלית, בהחלט כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, בעצם במסגרת החנינות אני צריך לתת את רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל איתן. הוא נרשם בדקה האחרונה, ונתתי לכולם חנינות, אבל לחבר הכנסת מיכאל איתן היסטתי אם לתת מאחר שהוא חבר סיעה שלי, ואני תמיד לארג' יותר כלפי סיעות אחרות. אבל מאחר שרציתי לדבר ואינני יכול לדבר, אני כולל אותך במסגרת החנינות, ובפרט שבשנייה זו נכנסה חברת הכנסת ענת מאור וגם היא רוצה לדבר, אז יש איזון. אם כן, אלה יהיו שני האחרונים: חבר הכנסת מיכאל איתן – –

ענת מאור (מרצ):

שמעתי את חבר הכנסת יעקב שמאי ונכנסתי מייד.

היו"ר ד' שילנסקי:

– – וחברת הכנסת ענת מאור, ובזה סיימנו.

ענת מאור (מרצ):

מיכאל איתן (הליכוד):

את רוצה לדבר עכשיו? בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

לא, קודם אתה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנה היא נותנת לך את הכבוד להיות לפנייה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק של חבר הכנסת שמואל אביטל צריכה להיות מוכתרת בכותרת "מודה ועוזב ירוחם". מדוע? משום שהצעת החוק הזאת באה לתקן עוול שמקורו בתפיסה, שחבר הכנסת שמואל אביטל ואולי הוריו ואולי הסביבה שלו טיפחו במשך שנים ארוכות. הם טיפחו את השיטה שקרסה, ועכשיו, כשהולכים לתקן, צריך לגשת מתוך גישה אחרת. ולכן, אתמוך בהצעה, אבל אני אומר ממה היא נובעת, וזה מה שכולם אומרים, והוא עצמו אומר. רבותי, אולי השיטה של ערבות הדדית עבדה לפני שנים רבות. היא פשטה את הרגל, צריך לתקן אותה. וכאן בא חוק שאומר: לא צריך עוד את השיטה של ערבות הדדית, כל אחד לעצמו.

לכן, צודק חבר הכנסת מאיר שטרית. צריך ללכת לכל אורך הדרך, וגם אם יש מושבים בודדים שבהם עדיין יש ערבות הדדית, וזה עובד, והם לא נקלעו לחובות, צריך להורות להם את הדרך לאחריות אישית מראש, ולא שייכנסו ל"ברוכים" ולבעיות קשות בעתיד, כי הוכח שהשיטה הזאת לא עובדת.

שמעתי כאן את חבר הכנסת יורם לס. כמה בורות הוא הפגין כאן כאשר הוא דיבר וניסה להטעות את הציבור. מה הוא חושב, שהציבור זה עם של מטומטמים? מה, הוא לא יודע שהחובות של הקיבוצים הם לא בהכרח חובות מהחקלאות? החלק הקטן הוא מחקלאות, והחלק היותר-גדול של החובות נובע מדברים אחרים לגמרי, משורה ארוכה של דברים: הוצאה אישית, כישלונות בהשקעות בתעשייה, הפסדים בבורסה. למי הוא מספר פה סיפורים? שמעתם על אדם שלקח הלוואות בשוק האפור?

רק אתמול, חברת הכנסת ענת מאור, טיפלו בחברה קיבוצית של "השומר הצעיר" שלך, "תכן". 500 מיליון שקל הפסדים כתוצאה מעסקות; לא מחקלאות, לא מעבודה, מעסקות, חלקן עסקות שלא נעים להזכיר. התביישתם, הקמתם חברות בחוץ-לארץ – "פניקס", חברות אחרות. השארתם שם כספים בשליטת הקיבוץ. והכי גרוע, אחרי שהמערכת שלכם התמוטטה ובאה המדינה לעזור לכם ונתנו לכם כסף, חברת "פניקס", בשליטתכם שלכם, תובעת את "תכן" בארץ, על מנת שמשלם המסים הישראלי, אם התביעה הזאת תתקבל, יממן את הגירעונות ב"תכן", ו"תכן" תוכל להוציא לחוץ-לארץ ל"פניקס". ומי זה "פניקס"? זה הקיבוץ הארצי. הייאמן דבר כזה? אתם, הקיבוץ הארצי, שולחים את חברת "פניקס" לתבוע את "תכן", שהיא פושטת רגל, ואתם דורשים שהממשלה תפצה ותגייס כספים על מנת שישלמו את חובות "תכן" בסך 500 מיליון שקל, ואתם שולחים את "פניקס" לתבוע גם את החוב, כאשר "תכן" שלכם ו"פניקס" זה שלכם. ואף אחד לא נותן על זה את הדין.

ותסבירי לנו כאן, חברת הכנסת ענת מאור, איך זה ייתכן שציבור העובדים במדינת ישראל נדרש לממן הפסדים, ואתם מגישים תביעות נגד מפעל שלכם, כאשר המפעל הזה, החברה התובעת, היא חברת חוץ בשליטתכם, והיא תובעת חברה שלכם פה, כשהחברה שלכם פה בפשיטת רגל והיא מקבלת כסף ממשלם המסים. יכול להיות דבר כזה?

עולה פה יורם לס ומספר לנו מעשיות על כותנה-שמותנה. עולה כאן חבר הכנסת פני בדש ולא מתבייש לספר לנו פה: שומו שמים, מה קורה. יהודים רחמנים בני רחמנים, אתם לא רוצים לתת עזרה לקיבוצניקים? לילדים שלהם אין איפה לגור, יש להם בעיות. בואו ניתן להם מראש משכנתאות. אני שואל את חבר הכנסת פני בדש מצומת: האם אתה דואג גם לזוגות הצעירים בתל-אביב, בחיפה, בירושלים, בכל הארץ, שהם לא קיבוצניקים במקרה? מדוע להם לא מקדימים משכנתאות? מדוע אתה לא דואג להם? הרי אתה רחמן בן רחמן. אתה רוצה שמשלם המסים ידאג לבעיות המגורים, רחמנא ליצלן, אין להם איפה לגור. מי ידאג לכל עם ישראל? מדוע הזוגות הצעירים בכל מדינת ישראל צריכים לעבוד שעות נוספות ולשלם משכנתאות? מדוע הזוגות הצעירים בכל מקום במדינת ישראל צריכים, נוסף על המשכנתה, לקחת את האגורות שנשארו להם ובזה לממן הטבות מפליגות, לא שוויוניות?

אני לא נגד הקיבוצים. מגיעה להם עזרה כמו לכל אחד אחר. אבל גרוש אחד לא יותר.

גברתי חברת הכנסת ענת מאור, אני רחמן בן רחמן, אבל אני לא מרחם על האוכלוסייה בקיבוצים. הקיבוץ החלש ביותר בארץ מקיים רמת חיים הרבה יותר גבוהה מרוב האוכלוסייה בשכונות העירוניות החלשות.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת איתן – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא מדבר על "שיכון צמרת". יש בארץ מאות אלפי אנשים שמתפללים להגיע לרמת החיים בקיבוצים. הלוואי שהיה להם. הם לא דורשים כל כך הרבה. הם דורשים חצי מזה. אבל מאלה אתם

לוקחים את המסים, ואת הכסף מעבירים לקיבוצים. הם מסכנים, הם עניים. זה צדק? זאת רחמנות?
זאת לא רחמנות. זאת התאכזרות. זאת התאכזרות לציבורים גדולים, שמהם אתם תובעים דברים
שלא מגיעים לכם. מה שמגיע לכם על בסיס שוויוני, כמו בכל מקום אחר – אני אהיה ראשון הלוחמים
לכך שתקבלו אותו.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת איתן – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל מה שלא מגיע – אנחנו נעמוד פה יום ולילה ונשתדל להילחם בכל דרך חוקית אפשרית למנוע
את הגזלה, למנוע אי-צדק, למנוע את ה"עבודה בעיניים" שמפלגת העבודה רוצה לעבוד על הציבור.
תתביישו.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני רוצה להגיד לך, השעון פה הפסיק. הרי אתה תמיד עם מזל. השעון
הפסיק לצלצל. אבל עד שתיקנו אותו, נדמה לי שעברת את שלוש הדקות שלך.

ענת מאור (מרצ):

הוא הכפיל. אני מבקשת – – –

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רואה לפתע שהשעון כבר עומד על האפס ואינו מצלצל.

בבקשה, חברת הכנסת ענת מאור. קודם הודעתי שאני אפסיד את רשות הדיבור כי לא היה מי
שיחליף אותי, אבל כיוון שהגעת, אודה לך אם בתום דבריך תחליפי אותי לשלוש דקות, כדי שאוכל
גם להגיד את הדברים שלי.

ענת מאור (מרצ):

אני אחליף אותך. אני רק מקווה, אדוני היושב-ראש, שתיתן לי את הזמן להשיב לחבר הכנסת איתן כזמן שניתן לו, ואחליף אותך ברצון.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא. בינתיים מצאתי את הפטנט.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שמגיע לה אפילו כפול זמן, ואני בטוח שגם בזה היא לא תסתפק, כי יהיה לה קשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת מאור, אלמד אותך את הפטנט שמצאתי: פה ללחוך, זה עובד. בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

תודה, אדוני היושב-ראש.

אני רוצה להזכיר, שאנחנו דנים בהצעת חוק של חבר הכנסת אביטל – הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי, ואני תומכת בהצעת החוק ומקווה שהיא תקדם את הסיוע למגזר של המושבים.

שמחתי גם לשמוע שחבר הכנסת שמאי, שלא אחת ביקר היבטים בתנועה הקיבוצית – ורק אתמול היינו עדים לחילופי דברים קוטביים, דווקא בגלל הערבות ההדדית בתנועה הקיבוצית – רצה שתנועת המושבים לא תהיה מופלית, ולכן הוא תומך בחוק. אני רק רוצה, שאותה אמת מידה יפעילו חבר הכנסת שמאי וחברי כנסת אחרים מהליכוד לגבי ההסדר של התנועה הקיבוצית.

מאחר שחבר הכנסת שמאי התחיל בכך וחבר הכנסת איתן המשיך באופן גורף, אני רוצה לנצל את הזמן העומד לרשותי כדי לענות על ההטעיות המאוד-חמורות, חבר הכנסת איתן. אם, כפי שאתה מצהיר, אתה לא נגד ואתה רוצה לסייע לכל מי שמגיע לו, חשוב שהעובדות יישמעו, כדלקמן: נכון, היו טעויות גם בניהול. נכון, "פניקס" זו לא אחת מן האופרות המפוארות, ואתה יודע שהתנועה הקיבוצית גם ביקרה את עצמה. ובכל זאת, בכל ניתוח אובייקטיבי שנעשה נמצאו שני דברים מובהקים: האחד – המשבר שאילו נקלעה התנועה הקיבוצית הוא משבר שברובו הגדול נובע מהריבית הרצחנית של תוכנית המשק מ-1985.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה לא נכון.

ענת מאור (מרצ):

סליחה, חבר הכנסת איתן, תן לי עכשיו להשיב לך.

השני – בגלל מדיניות כלכלית שפגעה בכל התעשייה ובכל החקלאות.

דבר מובהק נוסף: יש מגזרים גדולים, ובדין הם קיימים, שמופעלת לגביהם תוכנית הבראה. אם תבדוק מה הממשלה נתנה, ואני לא מדברת על הבנקים – על 9.1 מיליארדים. אתה חבר ועדת הכספים, חשוב שאתה לא תטעה את הציבור. 9.1 מיליארדי דולרים הלכו מהבית הזה, מהמסים של המדינה הזו, להצלת הבנקים. וכן לתוכנית ההבראה, שאנחנו נאבקים עבור כל מפעל, ובדין נאבקים, ולתעשיות הצבאיות, ולתוכנית לרשויות המקומיות, למגזר הערבי ולעיירות הפיתוח. המדינה עושה את זה, ובצדק היא עושה את זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

המדינה לקחה את כל המניות של הבנקים. תביאו את כל הקיבוצים ותקבלו את הכסף. מה את משווה? איזו השוואה זו?

ענת מאור (מרצ):

אני רוצה לציין עוד היבט – לגבי הריבית הרצחנית. אני חושבת שהתנועה הקיבוצית שגתה בדבר אחד גדול. בנוסף היו גם טעויות בניהול. היא שגתה בזה שהיא לא הלכה לתביעה משפטית נגד הבנקים, והיתה חוות דעת לתנועה הקיבוצית, כמו גם לאזרחים פרטיים שעשו כן, ואני מעריכה אותך, חבר הכנסת שמוליק אביטל, על מה שאתה עושה עכשיו בנושא הריביות הבלתי חוקיות של הבנקים. אני רוצה להגיד לך, שהופעתי בתוכנית "דין ודברים" של משה נגבי עם החומר שעורכי-דין הגישו לתנועה הקיבוצית. ב-1989 שגינו רק בדבר אחד: רק לתביעה משפטית היה צריך ללכת.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה עם ה"פניקס"?

ענת מאור (מרצ):

היו ממצאים שכ-30% מן החוב לא היה חוקי, על-ידי ריביות שהיו מעל החוק, על-ידי התניה של מתן אשראי שאושר בתוכניות שאינן חוקיות, וכן הלאה וכן הלאה; דברים שהדעת מסרבת לקבל. אגב, יש המעריכים שזה הרבה יותר מ-30%.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה עם ה"פניקס"?

ענת מאור (מרצ):

אני רוצה להגיד דבר נוסף.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה עם ה"פניקס"?

ענת מאור (מרצ):

נושא הקרקעות. חבר הכנסת איתן, האם אתה יודע את העובדה ההיסטורית – –

מיכאל איתן (הליכוד):

מה עם ה"פניקס"?

ענת מאור (מרצ):

– – שהיישוב שלך, כוכב-יאיר, קיבל אדמות שעשקו מקיבוץ אייל?

מיכאל איתן (הליכוד):

מה את מבלבלת את המוח? אין לך מושג ירוק על מה את מדברת.

ענת מאור (מרצ):

בקיבוץ אייל קיבלו בעד האדמות הללו ערך של קרקע חקלאית. חבר הכנסת יצחק לוי, שהוא איש התיישבות – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

מה את מבלבלת?

ענת מאור (מרצ):

תסלח לי, קודם תשנה את הסגנון שלך.

מיכאל איתן (הליכוד):

אין לך מושג על מה את מדברת.

ענת מאור (מרצ):

לא דיברתי אליך ככה. אתה יודע את העיוות הגדול שהיה, כאשר קרקע של תנועה קיבוצית נחשבה לקרקע חקלאית, ושמאי היה מגיע ונותן לה ערך עלוב, ואותה קרקע של קיבוץ אייל – גם את זה קבעו עורכי-דין – הועברה לכוכב-יאיר, יישוב במקום ספר. הוא לא על-יד נתיבות והוא לא על-יד מנרה והוא לא על-יד אילת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אין לך מושג על מה את מדברת.

ענת מאור (מרצ):

הוא, היישוב כוכב-יאיר – שיא העוני, שיא הדלות. והם קיבלו את הקרקע והם הבעלים, בחינם.

מיכאל איתן (הליכוד):

איזו חוצפה יש לך לשקר? מה עם ה"פניקס"?

ענת מאור (מרצ):

מקיבוץ אייל לקחו את הקרקע הזאת.

אני חושבת שהממשלה הזאת עשתה דבר חשוב ביותר, שהיא סוף סוף נתנה את הזכאות, את הבעלות על הקרקע, וגם זה רק באופן חלקי. הרי בהסדר הקיבוצים עכשיו עשתה חברה עירונית הערכה ומצאה שהמדינה לא נותנת פה שום דבר במתנה. על אותה קרקע שעומדת כעת לרשות המדינה, שהקיבוצים יעבירו לה, ב-2 מיליארדי ש"ח, על הקרקע הזו עכשיו הקיבוץ מקבל 27%, והמדינה מקבלת 73%, והקבלנים והדיירים בדין ייהנו מזה, והמדינה תיהנה מזה והבנקים ייהנו מזה.

עכשיו אני רוצה להעיר עוד שתי הערות – –

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אין לה זמן להשיב לך.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה עם ה"פניקס"?

ענת מאור (מרצ):

– – על רמת החיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה עם ה"פניקס"? תעני לי. מה עם החברות בחוץ-לארץ?

ענת מאור (מרצ):

חבר הכנסת איתן, אתה כנראה לא מקשיב למה שאני אומרת. אמרתי שבתחומים שהיה בהם ניהול כושל, לא אני ולא התנועה הקיבוצית שמים מטרייה של הגנה. אמרתי שהנושא של ה"פניקס" הוא לא מהאופרות המפוארות. אבל אני רוצה להדגיש בעניין רמת החיים את ההטעיה שלך, את ההטעיה שלך לגבי רמת החיים. נכון שיש 600,000 מתחת לקו העוני – ואני בין אלה שנאבקים עם הלובי החברתי – והם כתוצאה מהמדיניות של הממשלה שלך, והממשלה שלנו אינה עושה די, אבל עושה הרבה מאוד כדי להוציא אותם ממעגל העוני.

התנועה הקיבוצית, לפי הסטטיסטיקה, לפי הסטטיסטיקה של הביטוח הלאומי, הורידה ב-15% את רמת החיים שלה, לעומת הממוצע הארצי – שעלה ב-20%.

מיכאל איתן (הליכוד):

כמה הוציאה לחוץ-לארץ?

ענת מאור (מרצ):

הרי אלה נתונים אובייקטיביים, עם הנסיעה לחוץ-לארץ. ומה עם רכב פרטי? כמה כלי רכב יש למשפחה שלך, חבר הכנסת איתן?

מיכאל איתן (הליכוד):

הרבה פחות.

ענת מאור (מרצ):

ומה גודל הדירה שלך? את זה לא משווים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני לא ביקשתי תמיכה מהמדינה.

ענת מאור (מרצ):

אתה קיבלת חינם בלי לבקש, בחוקים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתם פושטי רגל ודורשים מהמדינה כסף.

ענת מאור (מרצ):

אני רוצה להסב את תשומת הלב לדבר נוסף. כאשר חבר הכנסת מיכאל איתן אומר שהוא ייתן – –

מיכאל איתן (הליכוד):

חוצפנית. פושטת רגל.

ענת מאור (מרצ):

– – את ההקצבה לקיבוצים שנדרשים לכך, 1,040 יחידות דיור, שלוש שנים, לקיבוצים שנמצאים בספר, חבר הכנסת גדליה גל, כמה שנים לקח לאשר אותם בוועדת הכספים? זו משכנתה שמגיעה לכל משתחרר מן הצבא.

מיכאל איתן (הליכוד):

זה לא מגיע לכם.

ענת מאור (מרצ):

איפה פרוסים הקיבוצים?

ולבסוף, במלים פשוטות: יושב כאן וצועק "פושטי רגל". התנועה הקיבוצית מייצרת יותר מ-10% מהייצור והיצוא. זה מגזר שעל תרומתו החברתית, האיכותית, הכלכלית אין מחלוקת. אנחנו הולכים לעשות תוכנית הבראה על מנת להחזיר למעגל ייצור, על מנת להחזיר למעגל תרומה.

אני לא מתווכחת עם חבר הכנסת איתן, כי כנראה מי שרוצה להשמיץ – ימצא. פנייתי היא לראש הממשלה, לסיים את ההסדר ששר האוצר בא לבצעו, שהוא רחוק מלתת תשובה כמו שצריך, ולהביא את המגזר החשוב הזה אל הבראה – כמו מגזרים אחרים.

מיכאל איתן (הליכוד):

זו גנבה, זה שוד כספי ציבור.

ענת מאור (מרצ):

תודה רבה, חבר הכנסת שילנסקי. אני באה להחליף אותך.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

אודה לחברת הכנסת ענת מאור אם תחליף אותי לכמה דקות. ובינתיים, עד שנתחלף, סגנית מזכיר הכנסת תמסור הודעה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, מטעם ועדת העבודה והרווחה: הצעת חוק פיצויי פיטורים (תיקון מס' 6), התשנ"ה-1995; והצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 99), התשנ"ה-1995. ומטעם ועדת הכספים: הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 6), התשנ"ה-1995; והצעת חוק בנק ישראל (תיקון מס' 18), התשנ"ה-1995. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה.

הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון מס' 2), התשנ"ה-1995

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דב שילנסקי, אחרון הדוברים, בבקשה.

דב שילנסקי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, גם אני הייתי רוצה לדבר על נושא הקיבוצים. אני מדבר על נושא הקיבוצים לא מתוך עוינות אלא מתוך חיבה, וארשה לעצמי להגיד, גם מתוך רחמנות. אבל כדי לפרט את הדברים בהרחבה וביסודיות אני צריך זמן מיוחד, ולכן לא אגע בנושא הזה. אדבר רק על המשבר במושבים.

ראשית, אני רוצה להגיד שאני אתמוך בחוק הזה, אצביע בעדו.

יש תנועה שקראה לעצמה תנועת העבודה. זה לא בצדק, כי לא רק הם עבדו. אנשי בית"ר – – –

חבר הכנסת יעקב שמאי, אני שמעתי אותך. אין לך ברירה, אתה חייב לשמוע גם אותי.

ואנשי הציונים הכלליים, אנשי התנועה הרביזיוניסטית וחרות לא עבדו? אלה קראו לעצמם תנועת העבודה. נו, שיקראו לעצמם איך שהם רוצים. אבל לאבותיכם היו שני דברים, היתה ציונות והיה סוציאליזם.

גברתי היושבת-ראש, אודה לך אם תבקשי שקט. זה מפריע לי שמדברים באולם. מה שהם מדברים שם בלי מיקרופון שומעים יותר מאשר אותי עם מיקרופון. ואודה לך אם תורידי מהחשבון את הזמן הזה.

היו"ר ע' מאור:

בהחלט. אני אוסיף לך את הזמן הזה.

דב שילנסקי (הליכוד):

היו להם ציונות וסוציאליזם. אני מוכרח להגיד שהיתה להם ציונות. כבית"רי לא הסכמתי עם כל הדרך הציונית שלהם, אבל שהיתה להם ציונות בלב – בזה אין כל ספק. היתה להם התיישבות, התנחלות, יישבו את הארץ. לצערי, הדבר הטוב שהיה להם, אצלכם הוא מת לגמרי, לא קיים עוד – הציונות.

הסוציאליזם פשט את הרגל בכל העולם, הסוציאליזם והקומוניזם. יש בכנסת כאלה שסטלין היה להם שמש העמים, באטושקה סטלין, וברית-המועצות המולדת השנייה. היום אתם רוצים להתנתק ממנה, אבל קשה לכם; אתם לא יודעים איך לעשות את זה, ולכן אתם מסתבכים בשגיאה אחרי שגיאה.

בתקופה שאתם שלטתם וסטלין היה שמש העמים, הסוציאליזם והדגל האדום הלכו אצלכם בראש. אתם עיוותתם את החיים במושבים. אתם הפכתם את המושבניקים לאריסים שלכם. אתם הפכתם את המושבניקים למשועבדים. לבן של מושבניק לא היתה זכות ירושה לפרי העמל של ההורים שלו.

היתה לי זכות להיות מתמחה במשפטים אצל חברי וידידי המנוח, שאחר כך גם חבר הכנסת אלי גולדשמידט התמחה אצלו, עורך-הדין בעל הרמה המקצועית והמוסרית הנעלה, אריה מרינסקי המנוח. פנו אליו אנשי המושבים, ואני כמתמחה ראיתי איך צריך היה להיאבק על מנת לתקן מקצת מן העיוותים. לא הכול הצלחנו לתקן, אבל דברים בסיסיים הצלחנו לתקן ולנתק את המפלגה, את הסוציאליזם המעוות, לנתק ולתת למושבניקים קצת לחיות.

המושבניקים הם בני מסורים וטובים לעם היהודי. כתוצאה מאידיאולוגיה מסולפת, מבסיס מסולף, הם עבדו ביגיע כפיהם, עמלו והזיעו והשקו את האדמה בזיעת אפם, אבל הם נכנסו לתסבוכת, ובמידת האפשר אנחנו חייבים לעזור להם בהגיונות לצאת מזה; בהגיונות, לא על חשבון עם ישראל כולו, לא על חשבון הזוגות הצעירים. שמעתי את חברי חבר הכנסת מיכאל איתן, שגם הוא תומך בחוק; הוא העלה את כל הנקודות שאינני רוצה לחזור עליהן.

אני רוצה להגיד לך, ידידנו חבר הכנסת שמואל אביטל המכונה שמוליק, צריך לקבוע דבר ברור בקשר לערביות ההדדיות שעוד ישנן. שידע כל אחד באופן ברור, אם הוא ימשיך בערביות ההדדיות וימשיך בכל מיני עיוותים שהיו בתנועת המושבים – ידע שהכול על חשבון. שלא יבוא אחר כך לבקש מעם ומהמדינה לעזור לו. אם היום נעזור לו, נדע שפותחים דף חלק. ומי שימשיך בזה, זה יהיה על חשבון שלו ולא על חשבון עם ישראל.

הי"ר ע' מאור:

תודה רבה. אני מזמינה את חבר הכנסת שמואל אביטל להשיב למתדיינים, או שנעבור להצבעה.

שמואל אביטל (העבודה):

הצבעה.

היו"ר ע' מאור:

אני מעמידה להצבעה את הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי, של חבר הכנסת שמואל אביטל, קריאה ראשונה.

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 13

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון מס' 2),
התשנ"ה–1995, לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

13 תומכים, ללא מתנגדים וללא נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון מס' 2) התקבלה בקריאה ראשונה ומועברת להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בוועדת הכלכלה של הכנסת.

הגנה על הסובלים מפיגור שכלי

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום, ואני מתכבדת להזמין את חבר הכנסת יצחק לוי לפתיחה של דיון בנושא: הגנה על הסובלים מפיגור שכלי, בעקבות הצעות לסדר-היום של חברי הכנסת דוד מגן, יצחק לוי, אלי דיין ואריה גמליאל. יפתח, כאמור, חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו אמורים לפתוח בדיון שנושא הגנה על ציבור המפגרים, על זכויותיהם. אני רוצה לומר לך, גברתי היושבת-ראש, שאני מרגיש שאין טעם בדיון אם

שרת העבודה והרווחה אינה נמצאת. אם היושבים-ראש מתחלפים אני אמתין רגע, כי פה צריך הכרעה של היושב-ראש.

אדוני היושב-ראש, התחלתי לומר, שאנחנו אמורים לפתוח עכשיו בדיון על נושא של הגנה על מפגרים, זכויות המפגרים, מצב המפגרים בארץ, נושא חשוב מאוד ומכובד מאוד, בעיני בכל אופן; אני חושב שגם בעיני החברים שנשארו באולם ואולי גם בעיני חברים אחרים. אבל הטעם, אדוני היושב-ראש, בדיון כזה הוא ששרת העבודה והרווחה תהיה נוכחת.

אנחנו יודעים שמדיון כזה עניינים אופרטיביים לא יוצאים. אבל הדיון עצמו, הארת הנקודות המרכזיות בנושא, ויכוח על מדיניות המשרד, אמירות על מצבים מסוימים, אלה הדברים שיש בהם תועלת. אם שרת העבודה והרווחה איננה כאן, ממש אין תועלת בדיון. כלומר, כאילו אנחנו מדברים אל הקירות. אני חושב שאני מדבר בשם חברי הכנסת הנוכחים, שאני בטוח לחלוטין שהם מחשיבים כמוני את הנושא שאנחנו הולכים לדבר עליו, ובכל אופן עם שניים מהם, אלה היושבים מולי, התייעצתי קודם והם בדעתי.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני הייתי מבקש לדחות את הסעיף ולא לדון בו היום, מכיוון שהנושא באמת נכבד מכדי שהדבר ייעשה בלי נוכחות שרת העבודה והרווחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תרשה לי להתייעץ וגם לשמוע תקדימים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אומנם שרים רשאים – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

אין טעם, זה סתם.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יורם לס, אשמח לשמוע גם את דעתך.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה רק להגן על השרה ולומר, שהבוקר פתחנו מעון למפגרים בחולון, מעון חדש שהייתי מעורב בהקמתו. שרת העבודה והרווחה היתה במעון, היתה אתנו כל הבוקר, והיא לא צריכה בעניין זה, אני חושב, חיזוקים. הלב שלה והראש שלה וכל מעייניה בנושא הזה, ואני מבקש בכל זאת להגן עליה, שכן אם היא לא נמצאת פה, בוודאי יש לכך סיבה נכונה וטובה.

הי"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, אני לא חושבת שבדבריו של חבר הכנסת לוי היה אפילו רמז כאילו אנחנו מלכתחילה קובעים ששרת העבודה והרווחה, הגברת נמיר, אינה רגישה למצוקתם של המפגרים. אנחנו זוכרים היטב שהיא הציגה את תוכנית העבודה של משרדה ואמרה שנושא המפגרים הוא בראש מעייניה. אני שמחה מאוד שהיא פתחה הבוקר מעון נוסף.

הוויכוח הוא על כך שיש הערות והארות, מחשבה, ניסיון שנצבר, ורצינו ללבן אתה את הנושאים האלה. רק במובן הזה נדמה לי שטוב היה, אם השרה איננה יכולה להיות נוכחת כאן, לו קבעה הממשלה שר אחר שישב במקומה. אבל אין גם שר אחר. זה המצב.

הי"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת ענת מאור, סגנית יושב-ראש הכנסת, את רוצה להגיד משהו? נשמע גם אותך.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת וחבר הכנסת הפותח, אני בטוחה שכולנו שותפים לדעה, ששרת העבודה והרווחה מגלה רגישות והנושא חשוב לה ביותר.

שנית, אין לי ספק שהיה חשוב מאוד שהדיון יהיה בנוכחותה או בנוכחות שר. אני רוצה להסב את תשומת לבך, חבר הכנסת יצחק לוי, לכך שאין מחויבות של שר להיות בדיון וגם לא להשיב. חברת הכנסת גוז'נסקי, הנושא עולה לאחר שהכנסת החליטה לקיים על כך דיון, ואז הדיון הוא של חברי הכנסת בינם לבין עצמם.

לפיכך נראה לי, שלפי הנוהל לא נוכל לקבל את הפנייה – ואני מסבה את תשומת לבו של סגן היושב-ראש, כמובן – שלא לקיים את הדיון. עם זאת, אם ניתן למצוא פתח, אין לי ספק שמבחינת תוכן הדברים – שכן יש כאן נושא שחבר הכנסת לוי יחדד אותו לגבי הטיפול הקהילתי מול זה שבמוסדות, והוא ראוי מאוד לליבון עם שרת העבודה והרווחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יצחק לוי, בבקשה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אני רואה את עצמי מחויב לומר מלה אחת על מה שאמר חבר הכנסת יורם לס. יש לי ביקורת על השרה, לא על חוסר רגישותה. הביקורת שלי היא על כך, שאם היא יודעת שהיא לא יכולה להיות בדיון, עליה לבקש לדחות את הסעיף. אני יודע את רגישותה של השרה ואני הכרתי אותה עוד לפני שהיתה שרה, כשהיתה יושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה, ושיתפנו פעולה בנושאים רבים. הביקורת היא לא על רגישות או אי-רגישות. הביקורת היא על רגישות לכנסת. נושא כזה עומד לדיון, השרה יודעת את סדר-היום, והיא היתה יכולה להודיע למזכירות הכנסת שאינה יכולה לבוא. אני בטוח שהסיבה היא סיבה סבירה ומוצדקת. אני גם לא שואל מה היא הסיבה. זה גם לא מעניין אותי. אני סומך על כך שהשרה מנצלת את זמנה לאיזה עניין. היא היתה יכולה להודיע למזכירות הכנסת שאיננה יכולה להופיע ולבקש שהסעיף הזה יידחה למועד אחר.

לכן, אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד לחברת הכנסת ענת מאור, שמבחינה פורמלית בוודאי צודקת, וזה נושא של חברי הכנסת ואין חובה להשיב עליו, אני לא הייתי רוצה לבזבז את הסעיף הזה על דיון ללא השרה. זה פשוט בזבז. באנו, הגשנו הצעה לסדר-היום, אישרו לנו אותה, העברנו אותה. ועכשיו, מכיוון שהתועלת תהיה מאוד מועטה, אני סבור שזה בזבז זמן.

לכן, אם אני בכל זאת יכול לבקש, הבקשה היא לא לפתוח את הדיון ולדחות אותו למועד שבו השרה תוכל להתפנות, ואנחנו נשתדל להיות פה כולנו ולדון בסעיף.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יצחק לוי, חברי הכנסת, אגלה לכם סודות מן החדר בנוכחות סגנית היושב-ראש ענת מאור. אני מרשה לעצמי להדליף לכם משיבות הנשיאות. הנשיאות באופן קבוע עומדת בפני בעיה. במדינת ישראל יש אירועים מדיניים ופוליטיים כל כך קשים וחמורים, שכאשר אנחנו מקבלים הצעות דחופות לסדר-היום, ואנחנו יכולים לאשר – אני סתם לוקח מספר – חמש הצעות מתוך 100, זה מצב קשה מאוד. אנחנו מקבלים פניות בעניינים מדיניים חשובים מאוד ואנחנו מתלבטים ואומרים שצריך לכלול בסדר-היום גם נושא חברתי. אומנם אישרנו שלושה או ארבעה נושאים מדיניים, ויש עוד חמישה נושאים מדיניים חשובים, אבל יש גם נושאים חברתיים חשובים. אנחנו מאוד מתלבטים. בנשיאות.

אני מדליף כאן, ואני חושב שמותר להדליף את זה. אנחנו עושים בנשיאות מאמצים להביא לסדר-היום נושאים חברתיים; זה נושא חברתי. שעת הדיון גם היא מאוחרת. את הדברים החשובים מעלים בדרך כלל בשעות יותר מוקדמות, אם כי אינני יודע, יכול להיות שבשעות אלה יש צופים רבים יותר מאשר בשעות היותר-מוקדמות, אבל זה באמת נושא כל כך כאוב ואנחנו נתקלים בו בהרבה בעיות.

כל כך כואב הלב, יש כל כך הרבה רגישות. נכון, כמו שסגנית היושב-ראש אמרה, שאין מחויבות לבוא. אני רוצה להוסיף, שסגנית מזכיר הכנסת הפנתה את תשומת לבי, שייתכן גם שהיא לא הוזמנה או שלא הפנו את תשומת לבה לנושא, כי טכנית אין חובה של המזכירות להודיע לה.

באמת כואב הלב. איך אפשר שלא להיענות לבקשה של נושא כזה, כאב כזה, צרה כזו וסבל כזה. עם זאת, ידידי, שהם רגישים כמוני, בפרט חבר הכנסת יצחק לוי, שהוא סמל ודוגמה בנושאים האלה, יש לי ספק אם יושב-ראש הכנסת יוכל לשלב את הנושא הזה שוב לדיון עד שנצא לפגרה; זו הבעיה. לכן, אלה הממליצים ומבקשים לדחות צריכים להביא את זה בחשבון. אני חושב, שאם נדחה, הרי הכול יקבלו את זה בהבנה. אני בטוח שגם השרה תרצה להשתתף, כי השתתפותה חשובה יותר, על מנת לתת משקל לנושא בציבור, בכנסת. אני בטוח שגם היא תקבל את זה בהבנה.

יצחק לוי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, אם תשאל את דעתי, אני מעדיף שהדיון יהיה בקיץ ובשעה סבירה, עם השרה, מאשר עכשיו ללא השרה, מכיוון שהדברים שיש לי לומר, אני חושב שגם לחברי, הם דברים שחייבים ליפול על אוזניה. אם לא, אין טעם בדיון.

היו"ר ד' שילנסקי:

האם יתר החברים שותפים? נכון, רבותי, שאנחנו יכולים לסיים את הדיון. אני רואה ש-39 חברים נרשמו לדיון, ופה יש שבעה חברים, מהם רשומים לדיון רק חמישה. אנחנו יכולים בתוך רבע שעה לסיים את הדיון. אם נגדיל את מכסת הזמן, זה יהיה 25 דקות. לכן, אני נוטה לקבל את הבקשה.

האם יש הסכמה כללית לקבלת הבקשה לאור הרגישות המיוחדת? טוב, רבותי, אנחנו נדחה את הדיון – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

עם בקשה ליושב-ראש – – –

יצחק לוי (מפד"ל):

להקדים את הדיון עד כמה שניתן.

ענת מאור (מרצ):

אני חושבת שלוקחים סיכון גדול.

יצחק לוי (מפד"ל):

חברת הכנסת מאור, אנחנו לא מפסידים כלום. לערוך דיון במצב הזה, זה כאילו לא ערכנו דיון, לא מבחינת העיתונות ולא מבחינת האפקט המעשי. אנחנו לא מפסידים כלום, אנחנו רק יכולים להרוויח מכך שאפילו אם זה יהיה בקיץ, תשב כאן השרה ותשמע הערות. אני בכל אופן שלם עם ההחלטה הזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

הרי בדיון הזה לא נפתור את הבעיה הקשה והחמורה של אותם אנשים הסובלים את הסבל הזה ושל משפחותיהם. בזה שנדחה את הדיון לא נגרום כל עוול או כל קושי או כל היזק. ייתכן שבדיון הבא שיתקיים תהיה יותר תודעה, יותר הפניית זרקורים ויותר הבאה של הבעיה הקשה הזאת למודעות של הציבור.

לנו קל להגיד, תיאזרו בסבלנות. אלה שסובלים, קשה להגיד להם, תיאזרו בסבלנות. אבל גם אלה שצופים בנו, המשפחות של הסובלים מהפיגור השכלי, בוודאי יבינו שהדחייה שאנחנו עושים, שזה מקרה באמת נדיר, היא מתוך התחשבות בהם ומתוך רצון להקל עליהם עד כמה שאפשר. אדוני משוחרר.

את סדר-היום מיצינו. הישיבה הבאה תהיה, אם ירצה השם, מחר, יום רביעי, כ' באדר ב' התשנ"ה, 22 במרס 1995, בשעה 11:00. ישיבה זו הסתיימה.

הישיבה ננעלה בשעה 20:55.